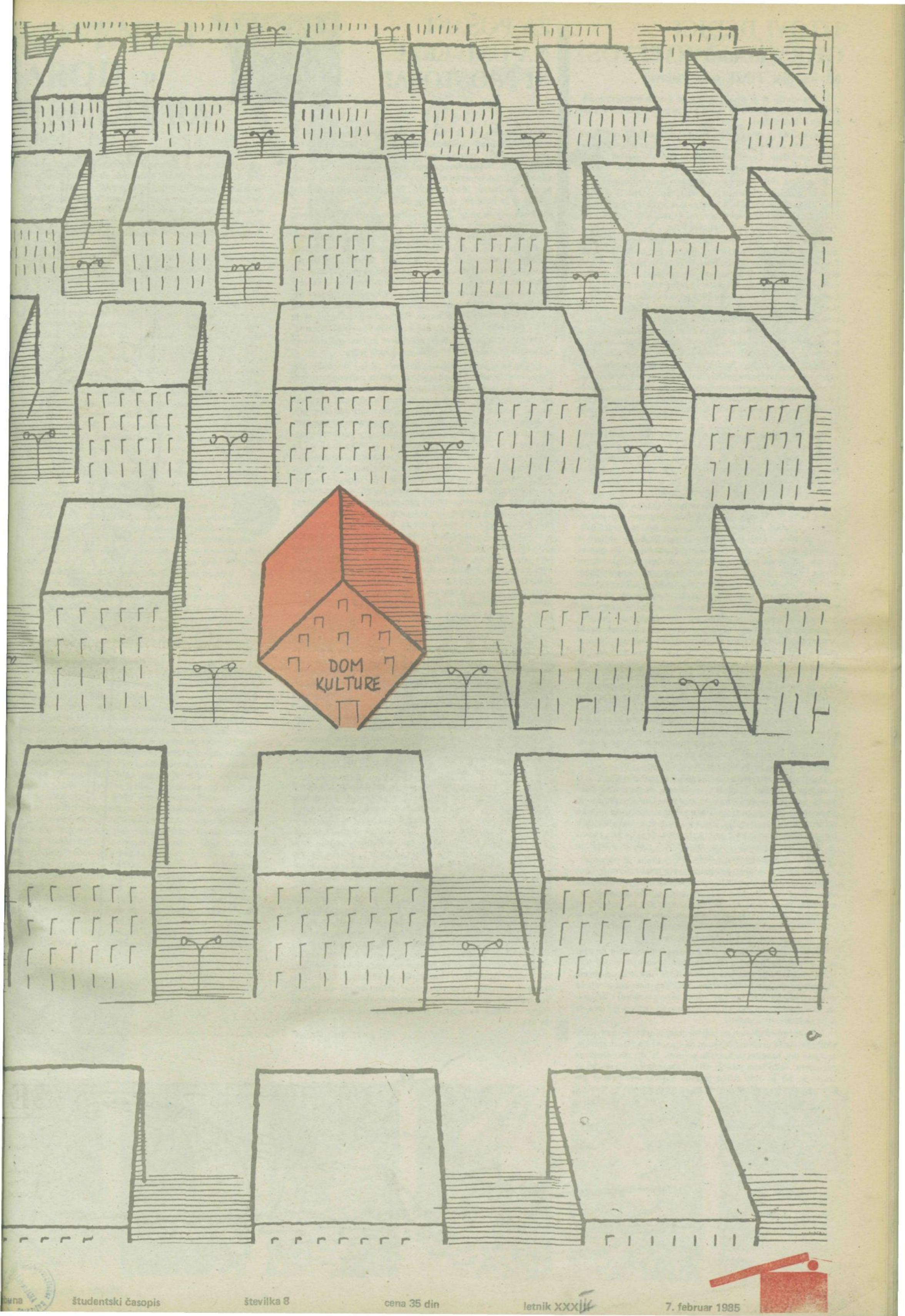

študentski časopis | številka 8 | cena 35 din | letnik XXXIV | 7. februar 1985

TITOVI DEDIČI OHRANJAJO NAPETOST

ali kaj piše TIME o Jugoslaviji

O Jugoslaviji se je pisalo in se piše v vseh mogočih tonih. Popolna nenaklonjenost je vodila ena in prijateljstvo druge pri pisanju o naši državi.

Res pa je, da po smrti predsednika Tita Jugoslavija ni bila več tako zanimiva kot prej, ko je Titova izjemna osebnost predstavljala vso deželo. Če v Sarajevu ne bi bilo olimpijskih iger, bi svet kar »pozabil« na nas.

Toda v letu 1984 v Jugoslaviji niso bile samo olimpijske igre. Jasno je, o čem bi se še lahko razpisali tudi novinarji. O sojenjih. Točno tega sta se lotila tudi Hunter B. Clarck in John Moody. Fanta delata pri svetovnoznani reviji TIME, ki je Jugoslaviji v letošnji četrti številki posvetila celo stran.

Naslov in podnaslov sta bombastična: Titovi dediči ohranjajo napetost — Sojenje se zavlačuje, ogroženi režim si utrjuje moč. Pri TIME so dobri obrtniki in vedo, da je naslov najpomembnejši del članka, saj njegova zanimivost, nenavadnost ali pa senzacionalnost privablja bralce. Besedilo se začne s tistim znanim: »Od smrti Josipa Broza Tita v letu 1980 so se zahodne sosede Jugoslavije spraševale, če bo Titovim naslednikom uspelo ohraniti svoboden način komunizma, znan pod nazivom jugoslovanska pot.« Če se zdi ta misel znana in domača, se naslednje trditve pojavljajo v zadnjem času: »Z nadaljevanjem sojenja šesterci v Beogradu pa so narasli dvomi o obtožbah, ki so namenjene obsojencem. Za mnoge Jugoslovane, ki so bili dolgo časa navajeni na precej večje svoboščine, kot jih omogoča Vzhodni blok, so zadnji procesi pomenili neprijetno svarilo, da bi lahko pripadniki trde linije v kolektivnem predsedstvu ojačali pritisk na jugoslovansko raznoliko in stalno prepirljivo ljudstvo, ki šteje 22,7 milijonov.«

Torej tako. Kljub stalnemu utrjevanju in predstavljanju bratstva in enotnosti smo za dva novinarja raznolikoin prepirljivo ljudstvo. Kako sta prišla do spoznanja, da Jugoslaviji njeno lastno predsedstvo pomeni nevarnost? To je, milo rečeno, žaljiva obtožba. In najbrž se vsi novinarji in vse novinarske hiše zavedajo, da je žaljenje nosilcev vrhovnih funkcij kaznivo.

Nato se članek nadaljuje z opisom beograjskega sojenja. V ta opis Clarck in Moody nista vključila »biserov« (na primer dejstvo, da mora branilec obljubiti, da se bo lepo vedel ipd). Sicer pa sta s sojenji (beograjsko in sarajevsko — slednje je omenjeno v enem stavku) opravila precej »na hitro«. Po njunem mnenju sta sojenji le trenutna maska, s katero naš tisk zakriva druga, nič kaj prijetna dejstva o našem gospodarskopolitičnem življenju. Le zakaj pa se Jugoslovani pritožujemo, da ne dobimo dovolj informacij s sojenja? Reprezentativni odstavek, ki povzema razpoloženje celega sestavka, se glasi: »Etnična in regionalna razdrobljenost predstavljata resnično grožnjo za jugoslovansko državno enotnost. Titu je z diktatorsko kontrolouspelo brzdati konflikte med Srbi, Hrvati, Albanci, Makedonci in drugimi. Različne etnične skupine v državi, ki poleg tega govore še ducat različnih jezikov, so politično in kulturno tako ločene, da se od konca druge svetovne vojne niso uspele dogovoriti niti o državni himni. Z zahodnimi posojili je Tito zvišal standard in zmanjšal napetost. Da bi zagotovil, da po njegovi smrti nobeno področje, skupina ali voditelj ne bi prevladoval v državi, je ustanovil rotirajoče vodstvo ZK in vrtljivo predsedstvo, ki ga sestavljajo predstavniki šestih republik in dveh avtonomnih pokrajin. Rezultat tega je bilo resno zmanjšanje vladne avtoritete. Zahodni diplomati menijo, da je sedanji zlom disidentov delen poskus centralne oblasti po ponovni samopotrditvi.«

Dejstva brez interptetacije niso nič. Kaj je vodilo Clarcka in Moodyja k takšni? Ideološka »nabitost« in nerazumevanje? Samo tako lahko razložimo pojmovanje Tita kot diktatorja (kako sta novinarja povezala široko paleto svoboščin na začetku sestavka in diktatorstvo?). Take oznake so se pojavljale v času hladne vojne, kasneje pa je večina priznala, da je bil Tito ena od osebnosti, ki so globoko zaznamovale XX. stoletje. Clarck in Moody do takega spoznanja nista prišla.

Za svoj obstoj se lahko po njunem mnenju zahvalimo zvečinoma samo Zahodu, ki nam je s posojili zvišal standard. Iz tega sledi, da se Jugoslovani v zadnjih štiridesetih letih niso preveč naprezali in so samo sprejemali kredite. Res je, posojila so omogočila »življenje preko svojih zmožnosti«, toda za vse, kar je v Jugoslaviji nastalo po vojni, 20 milijard dolarjev ne bi zadostovalo. Tega pa se Clarck in Moody ne zavedata.

Glavna misel članka, ki sta jo novinarja izpeljala in izjav odvetnika Srdje Popovića (To je politični proces par excellence. Ni važno, kaj ljudje so in česa niso storili) in »nekaterih zahodnih diplomatov« se glasi: »Oblast je uporabila proces kot orodje za ponovno samopotrditev.« Kdo ali kaj se bo potrdil(o) v Beogradu? Načeloma se na sodišču potrjuje pravica (težava je v tem, da je ne pojmujejo vsi enako).

Tako je eno od gledanj na bolj ali manj uspešne in upravičene aktivnosti naše države. Mi vemo, da tipa, ki sta članek spisala, ostajata na površini nekaterih pojavov in da marsičesa ne razumeta. Toda tako pisanje ustvarja stereotipe. Stereotipi so trajni in jih je zelo težko uničiti. Sojenja »verbalnim delikventom« pa so olje na ogenj za stereotipe.

Jasmin Držanič

ZA POŠAST NA UNIVERZI NI PROSTORA?

Dan deževen, 5. 2. '84. Analiza steče. Rezultat: od 77 visokošolskih in 68 višješolskih smeri jih le 39 VIP na FF (VIS) oz. 26 (VIŠ) ustreza programskim jedrom — sklop družboslovje. Nekaterim smerem manjka ta ali oni predmet, število ur prenizko, ponekod ni učnih načrtov, morda še itd. V jedrih pa piše: minimum: 30 ur filozofije, 30 ur politologije in sociologije 30 ur in politične ekonomije 30 ur.

Akcija — dopis: ...VIP izrazito uveljavil ozkostrokovni interes in to na račun zapostavljanja temeljnih teoretičnih znanj, družboslovja in posebnih, strokam prilagojenih, družboslovnih predmetov. Tako..., da se izpušča iz programov že uveljavljene oz. strokam prilagojene predmete kot npr. psihologijo dela, sociologijo dela, organizacijo dela, posebne ekonomike... ni niti minimalnega števila ur za obravnavanje industrijske lastnine... reforma glede obravnavanih problemov krenila v povsem napačno smer ... politično oceniti... podvzeti ustrezne ukrepe ... naj se kadrovsko interdisciplinarno ekipira vsaj strokovne svete PIS... (komisija za razvoj predm. področja Temelji marskizma)

Odbor za vzgojno izobraževalno delo in Univerzitetni svet zahtevata spremembe VIP glede na skupna jedra.

Epilog še ni znan, znana je le klima, ki je VIP oblikovala. Pojmovanje znanstveno pedagoškega dela na univerzi predvsem kot tehnični in organizacijski problem je kar krepko zadrto v univerzitetnem tkivu. To gotovo ni zdravilna akupunkturna igla marveč gnojni trn! Problem socoalističnih smotrov in ciljev se je v službi objektivnosti pozabil. Zastavimo vprašanje o marksističnosti univerze. Spadajo morebiti družboslovni predmeti in naravoslovni za družboslovce na marksistično univerzo ali ne? In kakšni morajo ti predmeti biti? Mnogi se najprej potrudijo, da v prizadevanjih za marksistično univerzo najprej vidijo stalinov duh, Ždanova in Berijo. Tudi ta tradicija se je sklicevala na Marxa, ni pa zato tudi edina marksistična. Ne gre nam za univerzo dogmatike, citatomanije edinih pravih predavateljev Kratkega kurza, pač pa za vzpostavitev celovitega, celostnega premišljanja pedagoškega in znanstvenega dela posameznih strok, predmetov, ur. S tem prizadevanjem tudi razbijamo nekaterim povšečni tok neodvisnih dogodkov, ki naj se odvija neodvisno od nas, pač glede na neprioritetne pritiske močnejšega v vsakdanjem življenju. Nevtralna znanost, takšna kot je tu pred nami ni brezmadežno spočeta prav za naš vsakokratni tu in zdaj. Ta nevtralnost je prekleto hinavska. Znanost jo stalno zahteva in to ravno v izkoriščevalski družbi, ki jo molze še za dodatne seske. (To pri kravi sicer ni možno je pa toliko bolj možno v družbi.) Če ni torej kaj drugega premišljevati, je treba premisliti posredovanje nevtralnosti znanosti in njeno ideološkost. Kmalu se izkaže, da objektivno dobljena dejstva samo odgovarjajo nekaterim vprašanjem znanstvenika, ki si jih je zastavil glede na kolektivno znanstveno izkušnjo, glede na znanstveno tehniko, glede na finančna sredstva, glede na družbeno izkušnjo itd. Odgovor nikakor ni nevtralen. Vpršanje je le ali misliti vsa ta posredovanja in stopiti na pot njihovega obvladovanja ali sprejeti vladajočo predstavo o nevtralnosti, ki postane dejanska toliko bolj, kolikor se po njej tudi ravnamo. Vsakdanja izkušnja in dobršen del znanstvene tradicije nam bo dokazoval našo resničnost spoznanja in mi jo bomo veselo reproducirali naprej. Kdo lahko prepriča bušmana, da je steklenica kokakole proizvod ravno kapitalskega načina produkcije in ne bogov?

Tem nejevernežem navkljub pa je marksizem vzpostavil celoto družbeno kritične misli, ki se ne zadovoljuje z obstoječo razredno družbo, temveč ji spodkopava temelje, jo minira v njej sami in gradi novo družbo, v kateri bodo prišle do izraza razvijajoče se vse človeške potence. Vendar brez »vojakov revolucije«, »organskih intelektualcev« tudi marksizem vse bolj ostaja fraza, zgublja stik z dejanskostjo in udejanja kritike, da je to vse skupaj en navaden ideološki čvek, brez vrednosti za posameznega strojnika, ki ga mikajo bistvena vprašanja razvoja znanosti: robotika. Ravno za produkcijo in samoprodukcijo takšnih vojakov in intelektualcev pa mora univerza ustvariti pogoje — strokovnjak in politik, kulturnih in organizator, nenehni propagator socializma z lastno aktivnostjo za ustvarjanje in udejanjanje lastne in družbene perspektive. Študijski proces mora zajeti celotno družbeno relevanco, predvsem pa mora razvijati sposobnost vrednotenja lastne družbene prakse slehernega udeleženca v študijskem procesu s stališča premisleka te celote. Marksizem ni nikakršen jakobizem, ki bi glede na moderne pravniške čase z ustreznim aktom osvojil vse stroke. Nujno mora vsaka stroka premisliti universalitas in njeno mesto v njem — zase, ker zanjo tudi gre, ne za marksizem kot tak, in za vse nas.

IGOR LUKŠIČ

SLOVENSKI NAROD IN KULTURA

PO SLEDEH NAPOTKOV S KULTURNEGA POSVETOVANJA V "CD"

Poskušali se bomo lotiti teme, ki je trenutno posebno aktualna. Ne samo zaradi bližajočega se kulturnega praznika (ki je meni osebno znan po tem, da smo vsako leto obvezno morali s šolo na prireditev, ki je bila daleč od naše kulture. Poslušali smo stvari, ki nas niso zanimale, vendar ne zato, ker nismo marali kulture, temveč zato, ker nismo marali takšne« kulture, ki so nam jo vsiljevali. Na tisti dan so nam kulturniki dali vedeti, kaj je prava kultura. A dosegli so nasprotni učinek. Namesto da bi jo sprejeli, smo jo zavračali.).

Drugi razlog je tudi ta, ker je v naši družbi prisotno kulturnisično mišljenje, da je kultura nad družbo in odnosi znotraj nje, tj., da se z njo da pojasniti, spreminjati narodove težave. Delno je mogoče temu pritrditi, a samo če kot kulturo pojmujemo vse, kar je človek ustvaril, tako materialno in duhovno in ne zgolj tako kot kulturno pojmujejo »kulturniki«, za katere predstavljata kulturo samo pesnik in pisatelj. Ozko pojmovanje kulture je bilo vedno prisotno. Nihče na Tribuni ni omenil glasbene ali likovne umetnosti. Nima smisla tu opredeljevati pojma kulture, saj bi lahko našteli več kot sto definicij, a tisto, kar so z njo mislili udeleženci, tribune, zagotovo ni. Tudi naslov Slovenski narod in duhovna kultura ali Slovenski narod in umetnost ne bi bil dober. Še najboljši bi bil Slovenski narod in leposlovje. Organizator tribune je bilo Društvo pisateljev Slovenije. Zanimiva je primerjava z njihovimi stanovskimi kolegi v Slovenskem sociološkem društvu in Slovenskem filozofskem društvu, ki sta pred kratkim organizirala tribuno o intelektualnem delu in svobodi. Tribuna o Slovenskem narodu in kulturi je bila v srednji dvorani Cankarjevega doma, slednja pa v predavalnici na Filozofski fakulteti. V prvo lahko pride 1700, v drugo pa 300 ljudi, kar ne pomeni, da je bilo za druge manjše zanimanje, temveč manj prostora. Za drugo razen majhne vrstice v Delu v rubriki S teleprinterja in ponatisa reacije zagrebškega Vjesnika, sredstva javnega obveščanja dolgo niso pokazala zanimanja (razen seveda RŠ, Mladine in nas). Reakcije na tribuno so bile vse prej kot objektivne. Tribuno Slovenski narod in kultura je spremljala ogromna publiciteta. Neposredni prenos, TV dnevnik, takoj naslednji dan članek in slika na prvi strani Dela, ki nikakor ni bil kritičen. Čeprav zveni banalno, lahko ugotovimo, da ima pisatelj v naši družbi bolj privilegiran položaj kot pa sociolog in filozof, a vendar se najbolj pritožuje. Vsekakor je pisatelj in pesnik v novi Jugoslaviji izgubil del svojega družbenega vpliva in moči. V 19. stoletju, ko so se konsistuirali številni narodi in med njimi tudi Slovenci, Slovenci niso imeli svoje države. Manjkala je torej politična komponenta pri nastajanju naroda, tisto, kar jih je opredeljevalo, sta bila jezik in kultura. Za zgodovino bi težko rekli, da je bila pomemben dejavnik, saj ni bila ne skupna vsem Slovencem, ne dovolj svetla, da bi si z njo lahko veliko pomagali v boju za svoje pravice. Položaj znotraj Avstro-Ogrske in vpliv postromarksistov in njihove ideje o kulturni avtonomiji, je preusmeril boj zgolj na področje kulture in v boj za kulturne pravice, zanemaril pa je boj za politipostali ljudje, ki so se borili za slovenski jezik. Odtod tudi izvira predsodek, da Slovenci niso za politiko, temveč, zgolj za kulturo.Slovenska buržoazija je prizovala politiko kot dejanje nasilja in prevare, kot umazano in pokvarjeno dejavnost, kulturo pa kot idealizem, kot čisto in neodeževano. Slovenci naj bodo zadovoljni s tem, da lahko prepevajo in pišejo v lastnem jeziku, za politiko naj se nič ne zmenijo, to bodo storili že drugi namesto njih. Tako so mislili liberalci in klerikalci, pa tudi stališče socialnih demokratov je bilo v začetku podobno. Zato ni čudno, da se je znotraj Avstro-Ogrske v Sloveniji najmanj dalo slišati pobude za odcepitev in ustanovitev lastne države oziroma uresničitev ideje o lastni državi vseh južnih Slovanov. Večina Slovencev je bila zadovoljna s kulturno avtonomijo znotraj Avstro-Ogrske. Politiko so pojmovali ločeno od kulture in prav tako omejeno so jo pojmovali kot zgolj boj za oblast, kot so pod kulturo pojmovali zgolj leposlovje. Poskuse podreti to abstraktno apolitičnost je bilo mogoče opaziti tik pred prvo svetovno vojno, a zgolj v radikalnem delu socialdemokratov in zlasti pri Cankarju. Pozneje pa v 30-ih letih pri Ziherlu in Kardelju. Med vojno in po vojni pa so bila prizadevanja za spremembo slovenskega narodnega značaja močnejša. Podrl se je mit o pisatelju politiku, borcu za narodove pravice, saj se je zdelo, da so te v novi Jugoslaviji zagotovljene. Postavilo se je vprašanje, kaj naj bo pesnik—pisatelj v novi družbi, razna tavanja v socrealizem niso dala odgovora in še danes tavamo med skrajnostmi, kot so dirigirano pisanje (ždanovščina) pa do absolutnega kritizerstva in izrazito političnih del. Ali naj geslo Le čevlje sodi naj kopitar! oziroma Politika politikom! in Kultura Kulturnikom! drži v naši samoupravni družbi, ali ni to načelo strogo diferencirane družbe, kjer sicer vsakdo ve, kaj dela, a se tudi ve, česa kdo ne more delati. V naši družbi so ustvarili čuden zvarek. Tistim pisateljem, ki so ugajali uradni liniji, so dovolili ukvarjati se tudi s politiko, drugim, ki uradni liniji niso všeč, pa niso dovolili niti pisati. Tako smo kulturo razdelili na uradno in kontrakulturo. Taka delitev ni nikomor koristila, lahko je zgolj škodila, saj ni bila važna kvaliteta posameznika, temveč njegova ideološka opredeljenost. S strahom lahko trdimo, da je imel Cankar manj težav pri izdajanju svojih del kot Zupan in Torkar, a bog ne daj, da bi primerjali svoboščine v ranjki Avstro-Obrski in SFRJ.

Ne ogrožajo razvoja slovenske kulture samo in zgolj pretenzije drugih sosednjih narodov, kot to hočejo prikazati nekateri naši kulturniki, ampak v glavni meri lastna zaplankanost in precenjevanje lastnih sposobnosti. Žal pa slovenski kulturniki z ene in z druge strani vse preveč radi za svoje probleme krivijo druge narode in povečujejo njihove domnevne pretenzije do slovenskega naroda, kot da bi krivce iskali znotraj sebe. Zato je bila ena redkih zanimivih idej na tribuni ideja o suicidalnem genocidu. Za upad intelektualnih sposobnosti niso toliko kriva skupna jedra kot usmerjeno izobraževanje in ukinitev klasičnih gimnazij.

Zanimiva je bila tudi ocena o nespodobnosti slovenskega naroda, da vsako leto »producira« nove Cankarje in Prešerne, če že lahko vsako leto dobi novega Križaja in Franka. Slovenski narod naj ne bi bil sposoben ustvariti umetnike, ki bi lahko zasloveli tudi zunaj narodnostnih meja. Njihova napaka je v tem, da primerjajo slovenski narod z narodi, ki imajo petdesetkrat več prebivalcev. Hočejo, da bi v produkciji umetnikov postali enakovredni Nemcem in Francozom. A nihče ni omenil majhnih narodov, ki smo jim po številu podobni, ki pa nimajo takih pretenzij v svetovni kulturi. Če ne moremo vsako leto proizvesti Cankarja in Prešerna, pa bomo zato v enem desetletju imeli Kosovela, v drugem Smrekarja, v tretjem Dubravko Tomšič—Srebotnjakovo, v četrtem predstave Mladinskega gledališča, v petem Laibach, ki se bodo lahko mirno kosali z ostalim svetom. Res je, da so nas Nemci vedno ogrožali, a se z njimi težko in se bomo vedno težko primerjali. Oni so na primer slabši v košarki in moškem smučanju a zaradi tega ne delajo travm, (tudi šport spada v kulturo nekega naroda). Težko bi verjetno našli v Evropi in na svetu tako majhen narod s tako velikimi željami v kulturi. Poleg številčnosti je ovira tudi jezikovna bariera. Vsa ta neuresničljivost megalomanskih želja pa povzroča občutek propada lastnega naroda, a to le pri kulturnikih, pri delovnem ljudstvu gotovo ne. Žal se slednjih tribuna sploh ni dotaknila. To je bilo videti že po sestavi občinstva. Poleg mladine, ki se ji zdi vsaka javna tribuna zanimiva, saj le nekoliko vzpostavi vero v svobodo zborovanja in govora, saj so, kot vemo, študentske demonstracije in zborovanja onemogočena (prepovedana sicer niso, morajo pa biti vnaprej prijavljene v okviru družbenopolitičnih organizacij, kaj to pomeni, pa dobro vemo) je bila prisotna še starejša generacija, ki je doživela primarno socializacijo, za katero pa vemo, da se njene vrednote težko spremenijo, še pred vojno. Srednje generacije je bilo zelo malo ali pa skoraj nič, kar je vsekakor zanimiv sociološki problem. Slednji se verjetno še bojijo za svoj položaj ter svoje napredovanje po družbeni lestvici in niso pripravljeni veliko žrtvovati. Mladi v današnjem času nimajo kaj izgubiti, saj so njihove perspektive vse prej kot rožnate in za njih bi bila sprememba okorelosti socialne strukture, ki nikakor ni vertikalno mobilna in težko omogoča promotivnost, edina alternacija. Za starejše obiskovalce bi pa lahko rekli, da jih je prevevala nostalgija, kar se je odražalo po njihovem skoraj frenetičnemu ploskanju ob določenih njim v srce segajočim puhlicam. Oni pač s tem nimajo kaj izgubiti.

Kot smo že omenili, preprostega ljudstva oziroma največjih porabnikov kulture ni bilo. Verjetno je razlog tudi v eksistenčnih problemih, saj si večina sploh ne more privoščiti obiska kulturnega doma, pa ne zato, ker bi bili zabiti ali dojemljivi samo za šund kulturo, a če stane obisk koncerta toliko kot deset obiskov kinopredstave šund filmov, nam je takoj jasno, za kaj se bo odločil nekdo, ki v enem mesecu zasluži manj od tistega, ki napiše nekaj strani v Novi reviji. Pa še nekaj je. Dokler imamo industrijo, ki temelji na teaylorizmu (tekočem traku), ki so ga v »gnilem« kapitalizmu že zdavnaj zavrgli, ne moremo pričakovati, da bomo dvignili kulturno raven teh ljudi, ki so vsekakor v večini. Po osmih urah dela za tekočim trakom je veliko lažje prebrati dr. roman kot pa Sartra ali Kafko. Pa tudi cena se razlikuje, saj za eno knjigo dobiš romanov za celo leto. Brez dviga družbenega statusa ne bo tudi dviga kulturne ravni.

Naj na koncu omenimo, da so drugi narodi, ki jim naši kulturniki toliko zavidajo, tako obdobje ksenofobije in misli o lastnem propadu že zdavnaj prešli. Mnogi med njimi že v prejšnjem stoletju. Slovenski narod bo obstal. Zato se ni treba bati, saj ni odvisen samo od nekaj zafrustriranih pisunov, temveč predvsem od lastne energije, ki pa mu je ne manjka.

NAROD IMA TAKŠNO KULTURO, KAKRŠNO SI ZASLUŽI!

Robert Botteri

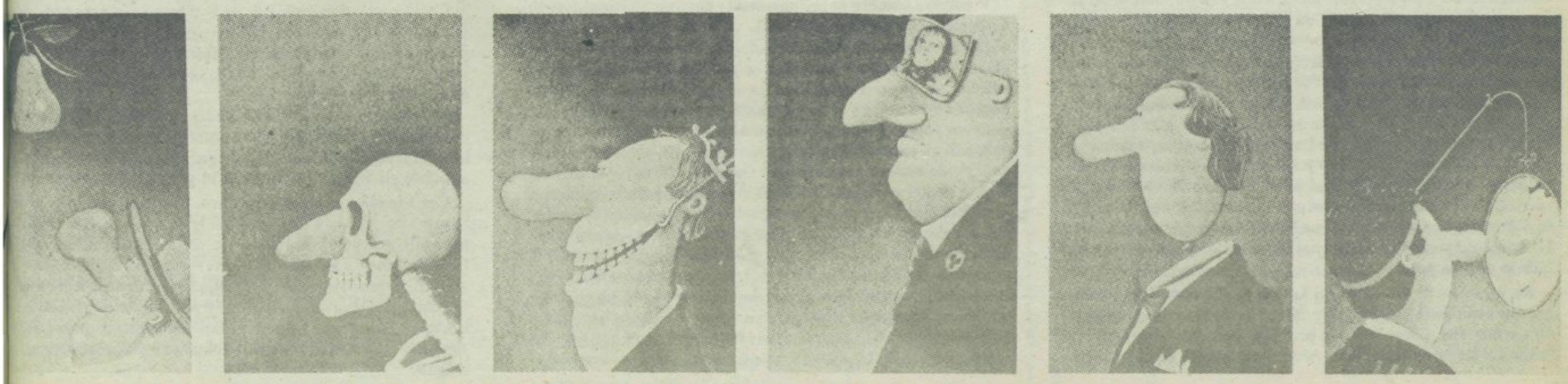

UBOJ POPIELUSZKA

OBTOŽNICA

Prvi dan procesa je bila prebrana obtožnica proti Grzegorzu Piotrowskemu, Leszku Pekali, Waldemarju Chmielewskemu, Adamu Pietruszku, da so:

1. V noči na 20. oktober 1984 v Górsku (torunjsko vojvodstvo) skupaj in v dogovoru z morilskimi nameni na cesti zaustavili avtomobil volkswagen—golf, s katerim je potoval Jerzy Popieluszko, ga onesvestili z udarci s pestjo in leseno palico, mu zamašili usta, ga zvezali v vrvjo, ga naložili v prtljažnik in ga odpeljali do Torunja in naprej proti Vloclawku. Ker se je Jerzy Popieluszko poskušal osvoboditi, so ga ponovno udarjali z leseno palico in s pestmi, mu zamašili usta, ga zvezali z vrvjo in mu končno nataknili na vrat zanko ter mu za noge privezali vreči s kamenjem in ga, ko so prispeli do jezu pri Zalewu Wiślanem v okolici Wloclawka, vrgli v vodo in na zgoraj opisani način povzročili njegovo smrt zaradi zadušitve.

2. V noči na 20. oktober 1984 v Górsku (torunjsko vojv.) skupaj in v dogovoru zahrbtno zaustavili na cesti voznika avtomobila volkswagna—golf Waldemara Chrostowskega, mu nataknili lisice, zamašili usta in ga z morilskimi nameni odpeljali s seboj v avtomobilu, vendar nameravanega dejanja niso izvršili, ker je Chrostowski v kraju Przysiek izskočil iz avtomobila in pobegnil.

3. Dne 13. oktobra 1984 na cesti Ostróda—Olsztynek (olsztynjsko vojv.) z morilskimi nameni organizirali in izvedli v skladu s sprejeto razdelitvijo nalog poskus povzročitve prometne nesreče avtomobila volkswagen—golf, vendar nameravanega dejanja niso izvršili, ker je voznik Waldemar Chrostowski (v avtomobilu sta bila še Jerzy Popieluszko in Seweryn Jaworski) usmeril avtomobil proti Grzegorzu Piotrowskemu, ki se je pripravljal, da bo vrgel kamen, ki pa v teh pogojih ni zadel sprednje šipe.

Poleg tega vi ceprokurator vojvodskega tožilstva v Torunju Zygmunt Kolacki obtožuje Adama Pietruszka, da je:

4. Septembra in oktobra 1984 v Varšavi izkoristil svojo funkcijo namestnika direktorja oddelka MSM (Ministerstwo Spraw Wewnetrznych — Ministrstvo za notranje zadeve, op. prev.) ter službeno podrejenost funkcionarjev G. Piotrowskega, L. Pekale in W. Chmielewskega in jih nagovoril k z izjemnim mučenjem povezanima ugrabitvi in umoru Jerzyja Popieluszka. Za izvršitev tega dejanja jim je pomagal s tem, da je imenovane 13. oktobra 1984 poslal s službenim avtom v Gdanjsk in 19. oktobra v Bydgoszcz ter jim v zvezi s temi potovanji priskrbel prepustnice za cestno kontrolo organov MO (Milicja Obywatelska — Ljudska milica, op. prev.) in jim zagotovil, da se dejstvo, da so oni izvršili to dejanje, ne bo razvedelo, po izvršitvi pa oteževal odkritje storilcev (...)

UTEMELJITEV

19. oktobra ob 22. 05 je dežurni RUSW (Rejonowi Urzed Spraw Wewnetrznych — Okrajni urad za notranje zadeve, op. prev.) sprejel obvestilo receptorke hotela WOPR v Przesieku, da je v recepciji ranjen moški v raztrgani obleki, ki trdi, da je skočil iz vozečega avtomobila, v katerega je bil spravljen s silo. Dežurni RUSW je ukazal komandirju postaje MO v Zli Wsi Wielki, naj ugotovi, kaj se je zgodilo in obvestil komando v Torunju. Moški, ki je potreboval pomoč, je bil Chrostowski. Rešilni avto ga je odpeljal v Torunj. Chrostowki je prosil zdravnika v rešilcu, naj ga odpeljejo do najbližnje cerkve, ker je hotel obvestiti cerkvene oblasti o ugrabitvi duhovnika Popieluszka. Avto je ustavil pri cerkvi Marije Gospe v Torunju. Odprl je duhovnik, ki je po pogovoru s Chrostowskim ob 23. 15 obvestil dežurnega o ugrabitvi duhovnika Popieluszka. (...)

Na podlagi izpovedi Chrostowskega, ki jih je potrdila lokalna preiskava na kraju dogodka, je bilo ugotovljeno, da je duhovnik Popieluszko 19. oktobra na povabilo vikarja cerkve z imenom Svetih poljskih bratov mučenikov v večernih urah tam bral mašo. Chrostowski je na poti v Torunj ugotovil, da za njim vozi avtomobil, svetel fiat 125 p. Po določenem času mu je za njim vozeči avtomobil začel dajati svetlobne signale in Chrostowski je ugotovil, da hoče, da se ustavi. Zmanjšal je hitrost in omogočil prehitevanje. »Med prehitevanjem je potnik v avtomobilu z rdečo lučko ukazal ustavitev, nato pa se je fiat 125 p zaustavil pred njim na robu cestišča.«.

Na željo duhovnika Popieluszka, ki je v avtomobilu videl miličnika, je Chrostowski, potem ko ga je fiat prehitel, »Ustavil pred njim na robu cestišča. Medtem je iz avtomobila izstopil v miličniško uniformo oblečen moški, mu vzel dokumente in ključe in zahteval, naj gre do fiata 125 p, da bi preverili njegovo treznost. V avtomobilu na sprednjem sedežu je voznik Chrostowskemu nataknil lisice, zdaj sedeči moški pa mu je s cunjo zamašil usta. Nato je Chrostowski videl, da je proti avtomobilu volkswagen—golf, kjer je spredaj sedel duh. Popieluszko, spet krenil moški v miličniški uniformi skupaj z drugim moškim, ki je sedel na zadnjem sedežu avtomobila fiat 125 p, v civilni obleki. Skupaj z duhovnikom Popieluszkom sta šla po proti zadnjemu delu avtomobila. Čez trenutek je Chrostowski slišal še glas duhovnika, ki je protestiral, odmeve udarca in odpiranja ter zapiranja prtljažnika, začutil, da je bilo v prtljažnik položeno nekaj težkega. Avtomobil je hitro odpeljal proti Torunju. Med vožnjo je eden od zadaj sedečih mož ojačal prevezo okoli ust in povedal, da to dela zato, da Chrostowski »ne bi kričal na svoji zadnji poti«. Hkrati je zahteval od voznika, naj mu da pištolo in zavije na najbližnjo gozdno pot.«

Ko so prevozili približno 3,5 km, se je »Chrostowski zaradi grožnje s smrtjo in ker je videl zgradbe v kraju Przysiek, avtomobil znamke fiat 126 p, ki so ga prehiteli in moške, ki so stali na nasprotni strani cestišča okrog motocikla, odločil, da bo izskočil iz avtomobila, ki je vozil s hitrostjo 100 km/h. Z mezincem desne roke je potegnil ročico, s težo telesa odprl vrata in padel na vozišče. Ob padcu so se odprle lisice na desni roki. Iz ekspertize Kriminalističnega zavoda KGMO je razvidno, da so imele lisice nekoliko zlizane zobce. Chrostowski se je po padcu pobral in poskušal zaustaviti avto fiat 126 p, ki so ga pred tem prehiteli. Brezuspešno. Stekel je k možem, ki so popravljali motocikel. Prosil jih je za pomoč. Izgovorili so se z okvaro motorja. Nato je Chrostowski stekel do zgradbe hotela WOPR.

V MSW je bila sklicana posebna operativna skupina. Vodstvo je bilo poverjeno direktorju oddelka Zenonu Platku. Ta je med drugim 20. oktobra poslal dva inšpektorja službeno v Torunj, da bi izvedela za rezultate preiskave in druge informacije. Pozorna sta postala na informacijo, ki jo je dal WUSW (Wojewódzki Urzed Spraw Wewnetrznych — Vojvodski urad za notranje zadeve, op. prev.) v Bydgoszczu, da je bil 19. oktobra v bližini cerkve avtomobil fiat 125 p z registrsko številko WAB 60-31, v katerem so bili trije moški, kasneje pa enak ali isti avtomobil s tremi možmi z registrsko številko KZC 02-43. Ker je eden od inšpektorjev spoznal registrsko številko WAB 60-31, ki jo ima službeni avto, ki ga uporabljajo na oddelku, je to sporočil Platku. Na tej osnovi so začeli preverjati, če je bil oddelčni službeni avto v resnici uporabljen, s kakšnim namenom, kdo ga je uporabil in če je res bil v Bydgoszczu. Na zahtevo direktorja Platka je pismeno izjavo dal m.dr. tudi Piotrowski. Napisal je, da je 19. oktobra »samovoljno uporabil avtomobil z registrsko številko WAB 60-31 in se z njim sam odpeljal nabirat gobe v okolico Torunja, po poti pa je od dveh slučajnih potnikov izvedel, da je v Bydgoszczu duhovnik Popieluszko, zato se je odpeljal z njima. Domov v Varšavo se je vrnil zvečer, kar lahko potrdita žena in soseda. Soseda je to najprej potrdila, nato pa izjavo spremenila. Hkrati je povedala, da jo je k potrditvi svoje izjave prisilil samo Piotrowski.

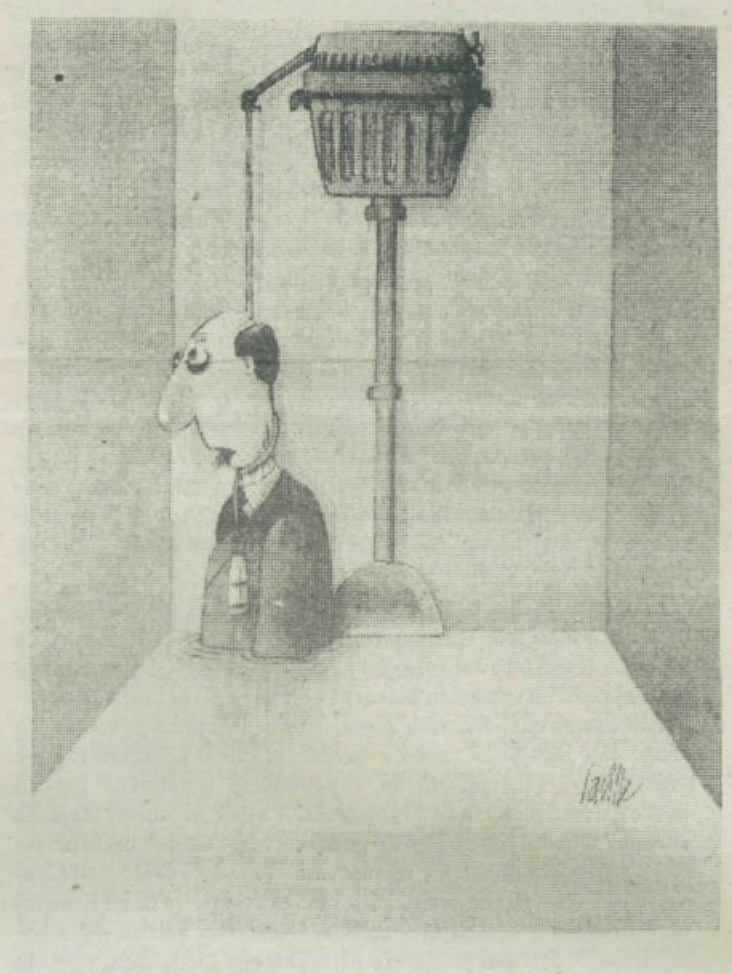

23. oktobra je bil Piotrowski aretiran, skupaj s podrejenima inšpektorjema Pekalo in Chmielewskim, ki sta priznala udeležbo pri zločinu in dala obširna pojasnila.

30. oktobra so v Zalewu Wyślanem pri Wloclawku našli truplo duhovnika Popieluszka. 31. oktobra so v Zavodu za sodno medicino Medicinske akademije v Bialystoku opravili obdukcijo in izdali sodnomedicinski izvid o vzrokih smrti duh. Popieluszka: »Na telesu so bile ugotovljene rane v obliki številnih, širokih in globokih krvavih podplutb v podkožnem in mesnem tkivu, posebej na glavi, tilniku, vratu in ramenih, prekomerna gibljivost nosnega hrustanca, kar priča o udarcih s trdim, topim predmetom kot npr. lesena palica, zavita v krpo, ali pest. Ti udarci so se večkrat ponovili na ista mesta z veliko silo. Ti udarci so povzročili večkratno izgubo zavesti. Smrt je nastopila zaradi zadušitve. V trenutku, ko so ga vrgli v vodo, Jerzy Popieluszko ni bil več živ.«

V začetku oktobra se je Piotrowski v dogovoru z inšpektorjem Chmielewskim in Pekalo odločil, da se bo lotil dejanja, ki bo onemogočilo duh. Popieluszka nadaljnje zlorabe svobode mišljenja in veroizpovedi ter protidržavno politično delovanje. Načrtovali so, da bodo Popieluszka in njegove tovariše med enim pogostih potovanj po državi ugrabili, jih prepeljali v bunker iz 2. svetovne vojne v Puszczi Kampinoski in jih umorili. Trupla naj bi zakopali ali potopili. Prvi poskus so izvedli 13. oktobra, ko se je duh. Popieluszko z avtom peljal v Gdanjsk, kjer naj bi se udeležil maše v cerkvi sv. Brigite. Med pripravami so za denar, s katerim je razpolagal Piotrowski, kupili »dve lopati, žabico, tri potovalke, deko, tri baterije, dve plastični vreči in dve iz jute, tri dimnikarske čepice, dva para rokavic in liter žganja.« Nato so si priskrbeli še »vrv, obliže, eter, nož, kamenje za obtežitev vreč, dva s peskom napolnjena čevlja, daljnogled, tri radijske postaje majhnega dosega.« 13. oktobra so vse to vzeli in se odpeljali v Gdanjsk. Piotrowski je s seboj vzel tudi službeno prepustnico za cestno kontrolo MO. Avto duh. Popieluszka so nameravali zaustaviti tako, da bi mu s kamnom razbili prednjo šipo. Če bi jim uspelo povzročiti nesrečo, bi polili avto z bencinom in ga zažgali. Druga verzija je obsegala ugrabitev, umor in zakop trupla. V Gdanjsku se je pokazalo, da se duh. Popieluszko vrača v Varšavo s Sewerynom Jaworskim. Na cesti so prehiteli njegov avtomobil. Piotrowski in Chmielewski sta si nadela masko, se skrila v gozdu. Pekala pa je odpeljal proti Gdanjsku in ju čez nekaj časa obvestil, da se avtomobil z duhovnikom približuje. Piotrowski je s kamnom v roki stekel na vozišče, voznik Chrostowski ga je opazil in usmeril voklswagen naravnost proti njemu. »Piotrowski ni več mogel obvladati svojih gibov, kamen je zgrešil in avto je odpeljal proti Varšavi.

Naslednji poskus so nameravali izvesti 19. oktobra. Chmielewski si je na zkaz Piotrowskega »priskrbel miličniško uniformo«. Vzeli so že prej pripravljene stvari, si sposodili lisice in naložili kamenje, ki so ga nabrali v bližini bunkerjev v Puszczi Kampinoski. Na ukaz Piotrowskega so v Varšavi z avtomobila fiat 126 p ukradli registrske tablice št. CKZ 32-40 in, ker so črke in številke premične, jih spremenili v KZC 04-23. Piotrowski in Chmielewski sta vzela službeni pištoli P-61. Chmielewski je imel magazina z naboji. Poskrbeli so tudi za prepustnico za cestno kontrolo.

Okrog poldneva je Piotrowski odredil odhod. Tajnici je povedal, da potuje službeno in da za to ve namestnik direktorja oddelka Piętruszka. Spotoma je v kraju Ježewo Pekala z drevesa odlomil dve veji. Spet so izbrali kraj, kjer naj bi s kamnom povzročili prometno nesrečo. (....) Okrog 17-ih so prispeli v Bydgoszcz. Natočili so gorivo in se odpeljali v bližino cerkve, kjer je duh. Popieluszko bral mašo. Piotrowski je šel v cerkev, Pekala in Chmielewski pa sta se odpeljala, da bi zamenjala registrske tablice. Vrnila sta se z drugačnimi tablicami, »na kar so postali pozorni funkcionarji, ki so bili tam službeno, in si zapisali številko«.

Med čakanjem na duhovnika Popieluszka so se dogovorili, kaj bodo storili, če bo odpotoval z vlakom. Odločili so se, da ga bodo ugrabili na postaji v Bydgoszczu ali v Varšavi. Če se to ne bi posrečilo, bi eden odpotoval z vlakom, druga dva pa z avtom.

Okrog 21-ih sta iz župnišča prišla Popieluszko in Chrostowski in se usedla v avto. Na cesti Bydgoszcz-Torunj se je Chmielewski preoblekel v miličniško uniformo. Ker jim je začel nagajati avto, se je Piotrowski odločil, da bo ustavil avto z duhovnikom. (...)

Piotrowski je vzel leseno palico, šel do volkswagna in velel duhovniku naj izstopi. Piotrowski in Chmielewski sta z duhovnikom šla do avtomobila in mu ukazala, naj sede na zadnji sedež. Duhovnik tega ni hotel storiti, zato ga je Piotrowski porinil in ga s palico nekajkrat udaril v bližino glave. Duhovnik Popieluszko je padel in izgubil zavest. Nato so mu z gazo zamašili usta in mu z vrvjo zadrgnili roke. Ker je iz smeri Bydgoszcza prihajal avtomobil, je Pekala odprl prtljažnik, kamor so položili duhovnika, in se odpeljali. Med potjo je Piotrowski ukazal Pekali, naj vozi hitro in da naj zavije na desno v prvo preseko v gozdu. Vzel mu je pištolo in cev nastavil Chrostowskemu na tilnik.

Ko so prehiteli »pezetko«, je Chrostowski izskočil, Piotrowski pa je ukazal Pekali, naj vozi naprej. Med vožnjo se je izkazalo, da avtomobil ni brezhiben. Potem sta Piotrowski in Chmielewski opazila, da je duhovnik zvil pokrov prtljažnika, medtem ko se je hotel osvoboditi. Zato so se ustavili na parkirišču poleg hotela Kosmos v Torunju. Ko je Pekala odprl prtljažnik, je ven skočil duh. Popieluszko in začel bežati ter klicati na pomoč. Piotrowski ga je dohitel in ga »začel s palico in pestmi pretepati do nezavesti«. Pekala mu je spet zamašil usta in mu z vrvjo zvezal roke in noge. Chmielewski je zamenjal registrske tablice. Ko so duhovnika spet položili v prtljažnik, so se odpeljali naprej proti Wloclawku. Med potjo so se ustavili blizu bencinske črpalke. Piotrowski je šel kupit olje. Medtem se je duh. Popieluszko zavedel in se spet hotel osvoboditi, zato sta Chmielewski in Pekala sedla na prtljažnik. Ko se je Piotrowski vrnil, so dolili olje in se odpeljali naprej. Nekaj sto metrov od bencinske črpalke so zavili v obcestno goščavo. Piotrowski je odprl prtljažnik in izvlekel Popieluszka, Pekala je razprostrl odejo, nato pa so ga tepli s palico, mu spet zamašili usta, popravili vezi in ga nezavestnega zavili v odeje ter vrgli v prtljažnik. Piotrowski je posvaril duhovnika, da »ga bo ustrelil, če ne bo miroval«.

Ko so prevozili nadaljnjih nekaj kilometrov, so spet opazili, da se prtljažnik zvija. Pekala je zavil na stransko gozdno cesto. Izvlekli so duhovnika in Piotrowski ga je nekajkrat s palico udaril po glavi. Pekala in Chmielewski sta ojačala prevezo okoli ust in jo zalepila z obližem, ki sta mu ga dvakrat ovila okrog glave. Popravili so mu vezi na rokah, za noge pa so mu privezali vrečo s kamenjem, ki je tehtalo 10,6 kg. Noge so mu zavili nazaj, mu na vrat nataknili zanko iz vrvi in konca vrvi privezali za noge. »Tak način namestitve zanke je povzročil, da se je ob poskusu osvoboditve nog zanka na vratu zatiskala.«

Medtem so se dogovorili, kaj bodo delali naprej, še zlasti, ker je Chrostowski pobegnil. Pekala in Chmielewski sta hotela pustiti duhovnika v gozdu, ker sta se bala, da ju je Chrostowski prepoznal in da so ceste blokirane. Piotrowski je predlagal, da bi ga vrgli v Zalew in pripomnil, »da je bil namen akcije »izginotje« duhovnika Popieluszka.«

Blizu jezu je avtomobil ustavila cestna kontrola. Piotrowski je pokazal prepustnico. Prepeljali so se na drugi breg. Vrnili so se in sredi jezu vsi trije dvignili iz prtljažnika duhovnika in ga preko ograje vrgli v vodo med četrtim in petim stebrom zapore.

Čez Lipno so se vrnili v Varšavo. Med potjo so spili pol litra žganja. Pri Mostu Gdanjskem jih je ustavila patrola in spet so pokazali prepustnico. Isto se je tretjič ponovilo pri Tamki. Odpeljali so se k zgradbam MSW, kjer je Pekala presedel v svoj avto. Z dvema avtoma so se odpeljali proti domu Piotrowskega, kjer so v gozdičku odvrgli palice. V potovalke so spravili, kar so imeli, in jih skupaj z registrskimi tablicami z mostu vrgli v Jezicrko Czerniakowskego. Dokumente Chrostowskega so sežgali.

20. oktobra so se zbrali v kabinetu Piotrowskega in se pogovali o tem, kar so storili. VI SO IMELI ALIBI. Na tem srečanju jih je Piotrowski pomiril, naj se ničesar ne bojijo, še posebej, ker je Chrostowski po pobegu obvestil MO, a so »njegove navedbe nezanesljive«. V nedeljo so se srečali v kavarni. Piotrowski je predlagal, da bi razširili vest, da je duh. Popieluszko živ. Odločili so se, da bodo telefonirali kakšnemu cekvenemu dostojanstveniku in pripravili anonimno pismo, v katerem bodo zahtevali odkupnino. Piotrowski je iz telefonske govorilnice poklical Sekretariat varšavske škofovske kurije, vendar je oseba na drugi strani, ko je zaslišala ime Popieluszko, slušalko odložila. Pekala in Chmielewski sta pripravila anonimno pismo, v katerem sta za osvoboditev duhovnika zahtevala 50 tisoč dolarjev. Pekala je posebej za to šel v Poznanj in oddal pismo na pošto. Anonimno pismo je prispelo k škofu Wladyslawu Miziolku, ki ga je predal MSW.

21. oktobra je Pekala na ukaz Piotrowskwga iz hotela Forum telefoniral dežurnemu WUSW v Torunju in povedal, da je bil 19. X. v Torunju pri svojem dekletu. Zvečer je videl svetel fiat z dvema ali tremi možmi. Eden je stopil v vežo in se vrnil preoblečen v milicijsko uniformo. Piotrowski je poklical v stanovanje škofa Miziolka in povedal, da je Pipieluszko živ in zahteval 50 tisoč dolarjev odkupnine. 22. oktobra je *Piotrowski prisili tajnico, da* je poklicala KGMO in sporočila, da je 19. X. z možem vozila v okolici Torunja, da se jima je pokvaril avto in da sta poskušala ustaviti kakšno vozilo. Ko je eno upočasnilo vožnjo, je v njem videla moškega, katerega risbo je videla na televiziji.

23. oktobra so bili Piotrowski, Pekala in Chmielewski prijeti in aretirani. Kakšni so bili motivi? Pekala in Chmielewski sta delovala pod vplivom svojega nadrejenega Piotrowskega. Ta si je zločin »zamislil ter ga z njuno pomočjo izvedel in imel hkrati vodilno vlogo v njem«. Delovala sta v prepričanju, ki ga je podpihoval Piotrowski, da izpolnjujeta izrecen ukaz najvišje instance. Vse, kar sta storila, naj bi bilo po njunem mnenju »objeto veliko skrivnostnostjo, ki bi izključevala možnost, da bi ju odkrili«. Poleg tega sta računala na napredovanje v službi. »Nista se zavedala provokativnosti tega početja in posledic za notranjo in zunanjo politiko države, ki bi jih ta zločin lahko povzročil. O takih *posledicah sploh nista razmišljala, saj jima, če sta delovala* po ukaz predpostavljenih, ni bilo treba premišljevati.«

Piotrowski se je v skladu s svojimi službenimi zadolžitvami ukvarjal z omejevanjem interesom države škodljive zunanjreligiozne protidržavne dejavnosti nekaterih duhovnikov, tudi duh. Popieluszka.«. Delovanje organov MSW v teku zadnjih let j ocenjeval kot neučinkovito in nedosledno. »Predvsem je po odkritju nezakonite zunajreligiozne dejavnosti leta 1983 Vojvodsko poželstvo v Varšavi začelo proti duh. Popietuszku preiskavo, ki se je odpirala na dokaze, ki jih je zbral tudi Piotrowski s svojimi podrejenimi. Kljub preiskavi je duhovnik nadaljeval s svojo dejavnostjo, po vložitvi obtožnice pa je bila razglašena amnestija, čeprav ni bilo pozitivne prognoze, da bo s prestopniško dejavnostjo prenehal«. Piotrowski trdi, »da so službeni ukazi, naj se naprej deluje na omejevanju škodljive dejavnosti J. Popieluszka, v njem izzvali sovraštvo na osnovi poklicnih frustracij. Zato je bil pripravljen storiti kar koli proti njemu, da bi učinkovito preprečil njegovo politično dejavnost. Tako Piotrowski sugerira, da je imel politične motive.« Po njegovi oceni »naj bi izvršeno dejanje povzročilo spremembo obnašanja drugih duhovnikov, ki se ukvarjajo s podobno dejavnostjo kot J. Popieluszko, pa tudi premalo mlačnost in nedejavnost Episkopata v razgovorih z vlado in spodbudilo tiste, ki preprečujejo tako dejavnost.«

Piotrowski je pojasnil, »da se je lotil kaznivega dejanja po zamisli svojega neposredno predpostavljenega A. Pietruszka, ki mu je pri izvedbi pomagal«. Septembra in oktobra je v razgovorih z načelnikom oddelka in Piotrowskim večkrat poudaril nujnost ukrepov proti duhovniku,« da bi preprečili njegovo destruktivno protizakonito dejavnost.« Ker je bil načelnik oddelka do njegovih pogledov skeptičen, je Piotrowski izrazil pripravljenost izvršiti »dejanje, ki ga je predlagal A. Pietruszka«. Ta je sprejel tudi nezakonito ugrabitev duhovnika. Podpisal je Piotrowskemu dovolilnico za uporabo službenega vozila na območju cele države in mu priskrbel prepustnico za cestno kontrolo. Zagotovil je, da storjenega dejanja ne bodo odkrita. Ko mu je Piotrowski pripovedoval o neuspeli akciji pri Ostródi, »je žalostno rekel: »Škoda, lahko bi bila lepa nesreča.« (...) 19. oktobra je bil Pietruszka dežurni v pisarni do 22-ih. Za ugrabitev *duhovnika in poleg Chrostowskega je zvedel naslednji dan.* Zjutraj se je pri njem oglasil Piotrowski in mu vrnil prepustnico. Pietruszka je bil poklican k Z. Platku in s Piotrowskim ni govoril o poteku dogodkov.«

»Ne da bi kar koli sumil, se je Pietruszka vključil v preiskavo o ugrabitvi duhodnika in šoferja.«. To mu je omogočilo vpogled v sam postopek. »Izkoristil je svoje informacije in deloval tako, da bi odvrnil sum od Piorowskega in sebe.«. Ko je zvedel, da so v Bydgoszczu v bližini cerkve videli avto WAB 60-31, je opozoril Piotrowskega, »da tak avto stoji na dvorišču MSW in da mu je treba zamenjati registrske tablice.« Sporočil je tudi Piotrovskemu, »da opis, ki ga je dal W. Chrostowski, ustreza Pekali«, v zvezi z iskanjem duhovnika pa je vprašal Piotrowskega«, če se da Popieluszka najti.« Dobil je negativen odgovor. Zamolčal pa je, da so v Bydgoszcu videli fiat 125 p s številko WAB 60-31.

Ko so njemu podrejeni delavci dali izjave, ki so se nanašele na *19. oktober, je zahteval od tajnice in še enega delavca, naj* spremenita svoji izjavi, »tako, da bosta izpustila dejstvo, da je Piotrowski, preden je 19. X. odpotoval, povedal, da za njegovo odsotnost ve A. Pietruszka.«. Pietruszka trdi, da je sumil, da je storilec Piotrowski, vendar »ni obvestil nadrejenih, ker mu je preko Piotrowskega grozila kazenska odgovornost. Takega ravnanja ni moč razumeti drugače kot nagovarjanje in pomoč pri zločinu«. Pietruszka ne priznava očitanega dejanja in trdi, da se je zavedal, da bi bila ugrabitev in umor duhovnika Poieluszka »politična provokacija proti liniji vlade. Zato je kot absurdne zavrnil obtožbe, da je sodeloval pri tem zločinu, še toliko bolj, ker je bilo z njegovim aktivnim sodelovanjem ugotovljeno, da je duh. Popieluszko dobil štipendijo in da naj bi kmalu za dlje čase zapustil državo in odpotoval v Rim.«

Kot je poudaril viceprokurator Zygmunt Kolacki, »pojasnila A. Pietruszke kljub temu ne izključujejo, da je sodeloval pri politični provokaciji, predstavljamo pa samo poskus, da bi prikril resnične motive dejanja, in cilje, do katerih naj bi izvršitev zločina pripeljala.

Piotrowski in Chmielewski sta priznala umor duh. Popieluszka. Nista priznala poskusa umora Chrostovskega in poskusa umora duh. Popieluszka, Chrostowskega in Jaworskega. Pekala je priznal krivdo v vseh delih obtožnice, ki se nanašajo nanj in »dal ustrezna pojasnila, da so popolnoma v skladu z rezultati preiskave. Ko se je seznanil z dokazi, ki jih je zbrala preiskava, je poklical priznanje krivde v t. 2 in 3 obtožnice in pojasnil, da ni nameraval nikogar umoriti«. Pietruszka ni priznal krivde in kljub zbranim dokazom »zanikal navedbe Piotrowskega, Chmielewskega in Pekale.«

op. Vsi citati so iz tipkopisa obtožnice.

Obdelala: Dobrochna Kedzierska

Prevedel: Skol

SISTEMSKA NEDOREČENOST ALI POLITIČNI KRIMINAL V ZSMS?

Poročilo, ki ga je predsednik volilne komisije prebral programsko-volilni konferenci 22. nov. 1984, se je glasilo:

Volilo je 106 delegatov, od tega so bile štiri (4) glasovnice nepravilno izpolnjene. Za izvolitev potrebuje *posameznik*, kandidat in pa organ absolutno večino, to je 68 glasov od 135 članov konference. Rezultati so naslednji:

kandidat za predsednika ROBERT ČERNE je dobil 90 glasov in je izvoljen za predsednika RK ZSMS,

kandidat za sekretarja RK ZSMS TONE ANDERLIČ, je dobil 82 glasov in je tako izvoljen za sekretarja.

za člane predsedstva

MIRO BREGAR — 101 glas — izvoljen
ZVONE BUTALA — 101 glas — izvoljen
ŽELJKO CIGLER — 87 glasov — izvoljen
MIRJAM ČELIGOJ — 100 glasov — izvoljena
NIJAS MAJČ — 99 glasov — izvoljena
MILICA JANKOVIČ — 101 glas — izvoljena
ZORAN KLEMENČIČ — 102 glasova — izvoljen
IGNAC KRIVEC — 100 glasov izvoljen
HERMINA KRČ — 100 glasov — izvoljena
FRANC KUČAN — 101 glas — izvoljen
ANDREJ LUKŠIČ — 67 glasov ni izvoljen
EDO LUŽNIK — 99 glasov — izvoljen
IGOR MUŠIČ — 100 glasov — izvoljen
IVAN NAVOJ — 100 glasov — izvoljen
BRINA ORNIK — 101 glas — izvoljena
FRANC OMAHNE — 98 glasov — izvoljen
DUŠAN OGRIZEK — 100 glasov — izvoljen
PAVLI PLATOVŠEK — 99 glasov — izvoljen
VIKA POTOČNIK — 91 glasov — izvoljena
RADE RADINOVIĆ — 99 glasov — izvoljen
INGRID SEMELBAVER — 99 glasov — izvoljena
IVAN SMODIŠ — 100 glasov — izvoljen
STANKO ŠALAMON — 41 glasov — ni izvoljen
JOŽE ŠKOLČ — 58 glasov — ni izvoljen

Nimamo vodja centra za prostovoljno delo.

GORDANA ŠIŠKO — 95 glasov — izvoljena
BORUT ŠUKLJE — 97 glasov — izvoljen

Za nadzorni odbor

S tem ugotavljam, da je predsedstvo dobilo absolutno večino in je izvoljeno.

Nadzorni Odbor:

NADA BOGATAJ — KRŽAN — 98 glasov — izvoljena
ANGELCA OMAHNE — 99 glasov — izvoljena
SENKA GALIČ — 99 glasov — izvoljena
BRANKO TOMAŽIČ — 99 glasov — izvoljen
MIHA BALAŽIC — 98 glasov — izvoljen

Komisija za statutarna vprašanja in pritožbe:

BOJAN FINK — 95 glasov — izvoljen
INVER ČEHIČ — 98 glasov — izvoljen
ALEŠ ABRAHAMBERG — 99 glasov — izvoljen
DARKO KASTELIC — 97 glasov — izvoljen
JOLANDA ŠKONJA — 99 glasov — izvoljena
BRANKO MATKOVIĆ — 99 glasov — izvoljen
JOŽE VIHER — 99 glasov — izvoljen

To je izid volitev. Glasovnice so tam.

Dan pozneje, 23. nov. 1984, zjutraj okoli 9h, se je na Dalmatinovi 4 zbralo pet funkcionarjev, da bi ponovno preverili izid glasovanja in eventualno zavrnili govorice, da z izidom glasovanja ni bilo vse v redu. To so bili predsednik RK ZSMS, sekretar RK ZSMS, predsednik volilne komisije, na konferenci razrešena predsednik in podpredsednik RK ZSMS!

V soboto zjutraj, 24. nov. 1984, ob 8h se je ponovno sestala volilna komisija in sprejela naslednje stališče:

ZVEZA SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE ● REPUBLIŠKA KONFERENCA
LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, DOM SINDIKATOV — TELEFON HIŠNA CENTRALA 310 033— P. P. 651
ŠTEVILKA: sl.— 84

DATUM: 24. 11. 1984

Zadeva: stališča za delo konference izvoljenih članov volilne komisije

Zaradi naknadno izraženih dvomov nekaterih posameznikov v korektnost dela volilne komisije, ki ji je z zaključkom konference potekel mandat in zato, da preprečimo morebitna širjenja neutemeljneih govoric, smo se na volilno-programski konferenci izvoljeni in razrešeni člani volilne komisije v sestavi:

1. Ignac Krivec, predsednik
2. Duško Kos, član
3. Vera Marušič, član
4. Rade Radinovič, član,

sestali 24. 11. 1984 ob 8. uri v prostorih RK ZSMS, Dalmatinova 4, Ljubljana in ugotovili:

1. Na delo in sestavo volilne komisije v regularnem času nadaljevanja prekinjene volilno-programske konference ZSMS, dne 22. 11. 1984, ni bilo nobenih pripomb. To nas utrjuje v prepričanju, a smo kot člani volilne komisije korektno opravili delo na konferenci.

2. Ugotavljamo pa, da po konferenci nismo nemudoma zapečatili volilnih listov, tako da so neposredno po konferenci imeli dostop do njih tudi drugi. Za to smo pripravljeni sprejeti odgovornost.

3. Glede na točko 2. menimo, da ne moremo več odgovarjati za verodostojnost volilnih listov in menimo, da volilni listi niso več verodostojni. Zato smo mnenja, da je nadaljnje upoštevanje teh listov brezpredmetno.

4. Glede na vse povedano menimo, da je naše delo na konferenci dejansko korektno in da ni osnov za širjenje govoric, ker ni bilo na koferenci nobenih dvomov v korektnost našega dela na konferenci:

Ignac Krivec, Duško Kos, Vera Marušič, Rade Radinovič

V ponedeljek, 26. nov. 1984, je sledilo pismo naslovljeno na volilno komisijo z naslednjo vsebino:

LUKŠIČ ANDREJ
Kardeljeva ploščad 2
Ljubljana

Volilni komisiji pri RK ZSMS
DALMATINOVA 4
Ljubljana

Datum: 26. 11. 1984
Zadeva: Ugovor zoper nepravilnosti pri delu volilnega odbora oziroma v našem primeru volilne komisije

Na podlagi 163. in 164. člena Zakona o volitvah in delegiranju v skupščini (UL SRS 24/77) vlagam ugovor zoper nepravilnosti pri delu volilne komisije, ker obstoji dvom o pravilnosti ugotavljanja izida glasovanja na programsko volilni konferenci speljane v četrtek, 22. 11. 1984, v Ljubljani.

V četrtek, 22. 11. 1984, takoj po razglasitvi rezultatov volitev so nekateri volilci jasno izražali dvom o pravilnosti ugotavljanja izida glasovanja glede moje neizvolitve in mi svoje dvome osebno sporočili.

V petek, 23. 11. 1984, po 9. uri zjutraj so predsednik RK ZSMS, sekretar RK ZSMS, predsednik volilne komisije in na konferenci razrešeni bivši predsednik RK ZSMS, da bi ovrgli jasno izražane dvome nekaterih volilcev, skupaj ponovno prešteli volilne liste in preverili izid glasovanja.

Na konferenci razrešeni bivši predsednik RK ZSMS je v razgovoru zmano v petek, 23. 11. 1984, ob 14.30. uri in v ponedeljek, 26. 11. 1984, ob 13. uri zagotovil, da sem imel več kot 67 glasov in da je bil to tudi razlog za ponovni sklic volilne komisije v soboto, 24. 11. 1984, kjer naj bi ponovno pregledali sporno zadevo in zavzeli do nje stališče.

V soboto, 24. 11. 1984, ob 8. uri se je komisija sestala in izdelala stališča, ki, kot je razvidno iz sprejetega dokumenta, ni spremenila stališča glede izida glasovanja v mojem primeru. Kar pomeni, da ni ovrgla dvomov o nepravilnosti ugotavljanja izida glasovanja na programsko volilni konferenci.

Ker dvom še vedno obstoji, bi bilo prav za vse skupaj, da volilna komisija ispove jasno stališče okoli sporne stvari, ker v nasprotnem primeru bom prisiljen sprožiti postopek pri temeljnem sodišču v Ljubljani enote Ljubljana po členu 32. v zgoraj navedenem zakonu.

Šele po 44 dnevih, 9. jan. 1985, je Komisija za statutarna vprašanja in pritožbe odgovorila na ugovor sicer poslan na volilno komisijo z naslednjo vsebino:

Zveza socialistične mladine Slovenije

41/1-XI/85

9. januar 1985

Tovariš
ANDREJ LUKŠIČ

ZADEVA: Odgovor komisije za statutarna vprašanja in pritožbe na ugovor tovariša Andreja Lukšiča zoper nepravilnosti pri delu volilne komisije na volilno-programski konferenci RK ZSMS dne 22.11.1984

Komisija za statutarna vprašanja in pritožbe (v nadaljevanju besedila: komisija) je dne 4. januarja 1985 obravnavala ugovor tovariša Andreja LUKŠIČ-a zoper nepravilnosti pri delu volilne komisije na volilno-programski konferenci Republiške konference ZSMS, dne 22. novembra 1984 ter v zvezi s tem sprejela naslednji

S K L E P :

Ugovor tovariša Andreja LUKŠIČ-a se zavrne kot neutemeljen.

O b r a z l o ž i t e v :
Komisija je ugotovila, da je volilna komisija na volilno programski konferenci Republiške konference ZSMS svoje delo opravila v skladu s Pravili o organiziranju in delovanju RK ZSMS in njenih organov in, da delegati niso imeli zripomb na razglasitev izida glasovanja in s tem tudi na delo volilne komisije.

Komisija ugotavlja, da pri delu volilne komisije ni bilo napak, ki bi vplivale na izid glasovanja.

Komisija istočasno ugotavlja, da po razglasitvi rezultatov glasovanja glasovnice niso bile zapečatene in da so imeli do njih dostop tudi drugi.
Komisija ugotavlja, da je zato vsako naknadno preštevanje glasovnic, ki pa je povzročilo dvom v delo volilne komisije in v izid glasovanja za tovariša Andreja Lukšiča, brezpredmetno.

Zaradi vsega navedenega, Komisija ugotavlja, da je edini veljavni izid glasovanja tisti, ki je bil razglašen na volilno-programski konferenci RK ZSMS, dne 22. 11. 1984.

za Komisijo za statutarna
vprašanja in pritožbe
Bojan FINK, l.r.

15. jan. 1985 je dobila predsedstvo RK ZSMS obvestilo z naslednjo vsebino:

ANDREJ LUKŠIČ
Kardeljeva ploščad 2
LJUBLJANA

PREDSEDSTVU REPUBLIŠKE KONFERENCE ZSMS
Dalmatinova 4
LJUBLJANA

Ljubljana, 15. januar 1985

ZADEVA: Obvestilo predsedstvu RK ZSMS o mojem stališču do odgovora Komisije za statutarna vprašanja in pritožbe

Komisija za statutarna vprašanja in pritožbe v odgovoru z dne 4. januarja ni odgovorila na zastavljeno vprašanje in s tem ni ovrgla suma glede izida glasovanja v mojem primeru. Zato predsedstvo RK ZSMS obveščam, da bom svojo pritožbo naslovil tudi na Republiško konferenco. Namreč sam menim, da reševanje tega problema presega zgolj raven formalnosti in sega v jedro demokratičnih odnosov v Zvezi socialistične mladine Slovenije.

Predsedstvo naprošam, da v skladu s tem, omogoči konferenci ustrezne pogoje za razrešitev nastalega problema, tako da popravi nastalo napako, ko je razpisalo evidentiranje tudi za funkcijo vodje Marksističnega centra, kljub temu, da je bilo obveščeno o spornosti izida glasovanja v mojem primeru, preden je do spornega sploh bilo zavzeto kakršno koli uradno stališče. S to gesto je predsedstvo dalo vedeti, da nastali problem ne jemlje v vsej kompleksnosti in da že v naprej pričakuje takšno razrešitev, kakršno je podala Komisija šele 44 dni po vloženem ugovoru.

Ta gesta pa predsedstvo spravlja v dokaj neugodno luč pred svojo konferenco, mladimi in ostalo demokratično javnostjo.

Lep pozdrav!

Andrej LUKŠIČ

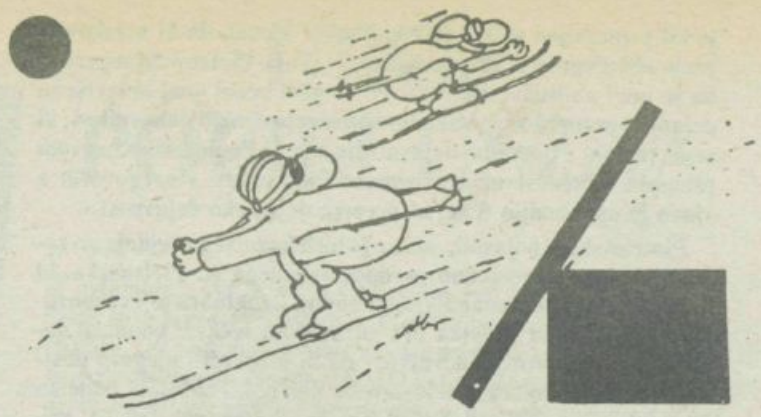

7. jan. 1985 je bilo predsedstvo seznanjeno z odgovorom Komisije za statutarna vprašanja in pritožbe in z obvestilom, z vsebino ugovora pa že med potekom evidentiranja.

Zaplet na programsko-volilni konferenci 22. nov. 1984 oziroma dogodki po njej, se na prvi pogled zdijo kot nepomembni, ujeti v spor formalno-tehnične narave. Takoj pa, ko jih začnemo gledati pod drobnogledom, se nam pod tem videzom razkrije neko dejstvo, ki v sebi nosi princip, tuj samoupravni praksi. Princip, ki se vse močneje uveljavlja v našem političnem in družbenem prostoru. V članku nameravamo pokazati na funkcioniranje tovrstnih političnih praks, ki se jim je treba postaviti po robu v imenu nadaljnje demokratizacije in razvoja samoupravnih odnosov.

Iz zgoraj navedenih dokumentov se da razbrati, da je ključni problem v tem, da volilna komisija ni zapečatila volilnih listov po končanem preštevanju glasov. Nezapečatene glasovnice pa, ker so bile izpostavljene eventualnemu falsificiranju, ne morejo služiti kot dokument, s katerim bi se ovrgel ali potrdil sum o drugačnem izidu glasovanja, kot je bil razglašen na volilni konferenci.

Za nezapečatene glasovnice seveda ni odgovorna volilna komisija, ker se je držala Pravil o organiziranju RK ZSMS in njenih organov, kot pravilno ugotavlja Komisija za statutarna vprašanja in pritožbe (v nadaljevanju le Komisija). Po mnenju Komisije volilna komisija ni formalno-pravno kršila nobenega člena Pravil. Toda Pravila o organiziranju RK ZSMS in njenih organov niti z enim členom ne omenjajo nalog in dolžnosti volilne komisije v samem procesu volitev, razen tega, da pred glasovanjem predsednik volilne komisije pojasni način volitev in po volitvah razglasi izid glasovanja.

Komisija je tako pravilnost dela volilne komisije ugotavljala ob nečem, kar sploh ne obstoji, oziroma po aktu, ki ne opredeljuje postopkov volilnega procesa. S tem KOmisija predstavi Pravila kot nekaj, kar sama po sebi niso, torej kot akt, kjer so zapisane in opredeljene naloge in dolžnosti volilne komisije v procesu volitev. Na osnovi takšnih Pravil, lahko ravno tako upravičeno trdimo, da se volilna komisija ni ravnala po Pravilih.

Skratka, volilna komisija se je ravnala po Pravilih, čeprav Pravila sicer ne zapovedujejo ravnanja volilne komisije. Takšna formulacija Komisije ustvarja videz, da ZSMS razpolaga z akti, ki opredeljujejo naloge in dolžnosti volilne komisije in jih zato ni potrebno napisati. To stališče pa je hkrati vztrajanje na odprtem prostoru, ki omogoča samovoljno ravnanje volilne komisije. Namreč, odsotnost akte dopušča volilni komisiji, da se drži tistih pravil, ki si jih postavi sama in ki so bolj ali manj v skladu z načeli, ki sicer veljajo v naši samoupravni družbi, oziroma, odsotnost volilnih pravil vzpostavlja prostor za samovoljno ravnanje Volilne komisije, ki je utemeljeno na nepoznavanju ali na zavestnem neupoštevanju v naši družbi sprejetih načel o volitvah, navsezadnje je to popolnoma irelevantno za samo politično prakso.

Dejstvo je, da odsotnost pravil vzpostavlja teren za samovoljno ravnanje. Napisana pravila pa še niso vse.

Ko podrobneje raziščemo dogajanja na volilni konferenci lahko ugotovimo dvoje:

— sestava volilne komisije ni bila pravilna. Temeljno načelo pri sestavljanju volilne komisije, ki se ga drži vsak režim, ki hoče ohraniti vsaj videz demokratičnosti, je, da v volilno komisijo ne izvoli kandidata, ki je na volilni listi. V našem primeru so bili na volilni listi predsednik volilne komisije in še dva člana.

— Volilna komisija se kljub dobrim namenom in v skladu s svojo vestjo in znanjem ni držala sicer v naši družbi splošno sprejetih načel o izpeljavi volilnih postopkov, oziroma ni ustrezno postopala z volilnim gradivom, torej je z njimi postopala samovoljno.

Namreč, volilna komisija bi morala najprej prešteti neuporabljene glasovnice, jih zapečatiti in število zapisati. Potem bi šele lahko odprla glasovalne skrinjice in začela ugotavljati izid glasovanja za vsakega posameznega kandidata na volilni listi. Rezultate bi morala sproti beležiti, hkrati pa beležiti neveljavne glasovnice. Vse uporabljene glasovnice bi morala po končanem štetju zapečatiti tako, da bi posebej zapečatila veljavne in posebej neveljavne glasovnice, vse uporabljene in neuporabljene pa skupaj z zapisom zapečatiti v večji kuverti. Če bi volilna komisija tako postopala, bi se zlahka ponovno preverila volja volilne konference, s tem pa delo volilne komisije. Navidez banalne podrobnosti, ki grenijo življenje, so se sprevrgle v še kako pomembne in odločilne.

Kljub temu pa je volilna komisija svoje delo korektno opravila, celo tako korektno, da je s svojimi postopki onemogočila kontrolo svojega lastnega početja. In to ji je pripravljena potrditi tudi Komisija.

V članku se ne bi podrobneje ukvarjali s sestavo volilne komisije, bolj nas zanimajo nezapečatene glasovnice.

V volilno komisijo je konferenca izvolila izmed sebe pet delegatov in jim izida volitev. Ko je konferenca zaupala to nalogo petim delegatom, se s tem ni avtomatično podpovedala eventualnemu ponovnemu preverjanju in s tem ugotavljanju, ali je volilna komisija resnično naredila zapis, ustrezen volilnim listam. Ker če bi pristali na ta princip, volilni komisiji niti ne bi bilo treba preštevati glasov, lahko bi samovoljno, mimo volje vsakega volilca, zapisala rezultat volitev, ki ne bi bil adekvaten volji konference. To pomeni, da bi volilna komisija izkoristila svoj položaj. Da bi se temu izognili, je treba kot princip postaviti možnost ponovnega preverjanja.Ta postopek pa ima pravico sprožiti vsak delegat volilne konference in kandidat na volilni listi. Saj je vsak posameznik zaupal volilni komisiji, da bo ugotovila skupno voljo na osnovi volje vsakega posameznika.

Zato se nihče od volilcev in voljenih ne more odreči eventualnemu ponovnemu preverjanju.

Navsezadnje, če stvari ne postavimotako, se demokratičnost tajnih volitev lahko sprevrže v najbolj grobo manipulacijovolilcev in voljenih.

Preverjanje volilnega izida pa lahko temelji samo na dokumentih, s katerimi je razpolagala volilna komisija. Ti dokumenti (volilni listi) so sestavni del zapisnika volilne konference in sozato trajen dokument, ki ne sme biti uničen.

V našem primeru razpolagamo z nezapečatenimi glasovnicami, v katere se sicer dvomi glede verodostojnosti. Ta dvom pa je Komisijo navedel na sklep, da je naknadno preštevanje glasov brezpredmetno. S tem se komisija odpove preverjanju zapisa volilne komisije in zatone more ovreči suma o verodostojnosti volilnega izida, objavljenega na volilni konferenci. Komisija skrata med vrsticami predlaga naj se odpovemo preverjanju dela volilne komisije. Volilna konferenca naj se torej odpove preverjanju dela petih delegatov, ko je bil izražen sum o neverodostojnosti volilnega izida. To dejansko predlaga Komisija. Konferenca naj upa, da je volilna komisija delo korektno opravila. Naj kaj naj to upanje opremo, pa nam Komisija ne pove.

Tako Komisija, ali se tega zaveda ali ne, pristaja na logiko samovoljnega ravnanja. V tem trenutku, ko se izrazi dvom v verodostojnost volilnih izidov in s tem dela volilne komisije, odpovedati se ponovnemu preverjanju ali razveljavitvi volitev, pomeni podpreti tisto politično prakso znotraj mladinske organizacije, ki krepi forumski način dela, ki krepi proces osamosvajanja izvršnih organov nasproti tistim, ki so jih volili in komur so za svoje delo odgovorni. Ta politična praksa je v temeljnem nasprotju s konceptom frontnosti in demokratizacijo odnosov v mladinski organizaciji. Skratka, če hočemo ostati zavezani tisti politični praksi v mladinski organizaciji, ki uresničuje koncept frontnosti in krepi demokratične odnose v mladinski organizaciji, potem se ne moremo odpovedati kontroli izvršnih organov, v našem primeru kontroli volilne komisije.

To pomeni, da ne moremo podpreti stališča Komisije, ker njihovo stališče samo po sebi podpira prvo politično prakso.

Komisija, če bi hotela biti zavezana tej drugi politični praksi in ob predpostavki, da so nezapečatene glasovnice brezpredmetne kot dokument za preverjanje volilnega izida, bi morale brez oportunizma predlagati razveljavitev volitev, ker ni dokumenta, na osnovi katerega bi ovrgli sum o neverodostojnosti volilnih izidov. Torej, če se nočemo odpovedati preverjanju dela volilne komisije in s tem nočemo podpreti nesamoupravne politične prakse v tej točki, potem moramo ponoviti volitve ob predpostavki, da z obstoječimi dokumenti ni mogoče preveriti dela volilne komisije in volilnega izdida. Zato bi bilo edino korektno stališče Komisije, če vztraja na brezpredmetnosti glasovnic, da bi predlagala ponovitev volitev. Poleg tega pa bi morala raziskati, zakaj je do te napake prišlo in ugotoviti stopnjo odgovornosti članov volilne komisije. Tega pa Komsija ni naredila.

Kot možen izhod iz nastale situacije je tudi ta, da se nezapečatene glasovnice pod pogojem, da se na kakršen koli način zavrne dvom o falsificiranju, prizna kot dokument za ponovno preverjanje izida glasovanja na volilni konfereenci 22. nov. in se na osnovi tega potrdi ali ovrže vsebino Ugovora.

Znotraj samoupravne prakse obstajata samo ti dve alternativi, samo ti dve pomenita, da se ne odpovemo preverjanju in kontroli dela izvršnih organov (volilne komisije), samo ti dve zavračata dvom o izigravanju vsakega volilca posebej, celotne volilne konference in vseh kandidatov po volilni komisiji. Vsaka druga rešitev spodbija samo sebe, ker je ujeta v lastno protislovje. To nazorno dokazuje odgovor Komisije.

Nastala napaka se ne nanaša le na vprašanje o izvolitvi ali neizvolitvi posameznega kandidata, ampak se nanaša na vprašanje demokratičnih odnosov, ki so za samo mladinsko organizacijo pomembenjši kot usoda posameznega kandidata. Zoževanje problema zgolj na izvolitev ali neizvolitev kandidata pomeni posebne vrste redukcionizem, ki je zavestno interesno pobarvan ali zaradi neznanja ne vidi vse širine problematike.

Sklep: zavračamo stališče Komisije

— da je volilna komisija delala v skladu s Pravili, ker takšna formulacija zavaja in ustvarja videz, da ZSMS razpolaga z volilnim pravilnikom ustreznim aktom, kjer je preciziran volilni postopek in vse ostalo. To pomeni vztrajati na obstoječem stanju, kjer je možno samovoljno ravnanje volilne komisije.

— da je volilna komisija delo opravljala brez napak, ker njenega dela na osnovi glasovnic ni preverjala. Komisija ugotavlja, da je volilna komisija delo v redu opravila. Na kaj svoje zagotovilo naslonila, ni jasno.

In predlagamo, da Komisija v čim krajšem času izdela osnutek Volilnega pravilnika in da ga v javno razpravo. Ter drugič, da Predsedstvo RK ZSMS zavzame stališče do sporne zadeve in da konferenci omogoči ustrezne pogoje, da bo lahko o tem razsodila.

Iz tega primera lahko povzamemo vsaj dve izkušnji, ki bosta dobrodošli pri krepitvi samoupravne prakse znotraj mladinske organizacije in zunaj nje.

— osnovni pogoj krepitve samoupravne prakse v našem političnem in družbenem prostoru je kontrola in nadzor nad delom izvršnih organov, ki so zadolženi, da opravljajo določene naloge za vso skupnost.

Pri kontroliranju imajo pomembno funkcijo javni mediji, ki naj objavljajo glavne poudarke v diskusijah in jih eventualno komentirajo. Tako bo javnost seznanjena o delu organa in vsakega posameznika posebej. Na ta način se bo zagotovila kontrola in preprečeval se bo proces nesamoupravne prakse kot tudi samovolja organov in posameznikov. S tem pa ne mislimo, da se naj glasila DPO spremenijo v biltene.

— za krepitev samoupravne prakse je nujno dopolnjevati pravila v smeri nadaljne demokratizacije, ki se vzpostavijo kot nujnost, na kateri temelji svoboda vseh udeležencev in se tako normativno preprečuje samovoljno ravnanje organov in posameznikov.

Andrej Lukšič

anketa Tribune

KAJ JE Z URESNIČEVANJEM PLURALIZMA SAMOUPRAVNIH INTERESOV DANES?

V decembru je uredništvo Tribune nekaterim slovenskim vo-
dnim in vidnim družbenim in političnim delavcem naslovilo na-
ednji dopis.

V zvezi s tem dopisom smo dolžni dati nekaj pojasnil.

Prispevkov ne bomo objavili v skupni prilogi pač pa najprej
več štiri nato pa še tri, glede na vrstni red prihoda na ured-
ištvo. Tovariš Franc Popit tak način anketiranja ne odobrava in
to nam ni poslal prispevka, tovariš Ljubo Bavcon pa je bil
vno v tem času preobremenjen, in zato ni utegnil odgovoriti na
pis.

Tovarišu Marincu, Šetincu, Debenjaku in Merharju se za
delovanje zahvaljujemo.

prihodnji številki bomo objavili prispevke A. Beblerja, A Bibiča.
M. Ribičiča.

Uredništvo

V letu, ki se je izteklo, smo bili priča dogodkom, ki ne pretre-
o samo naše, temveč tudi širšo, če hočete, svetovno javnost od
ijske aretacije skupine občanov v Beogradu. Tako se glavni
godki kažejo tistim, ki zavajajo celotno dogajanje v Jugoslavi-
a konflikt med oblastjo in itelektualci. Čeprav se kot »krivca«
te procese večkrat dolži določene člene kazenskega zakonika,
mi vidimo korenine problema v spopadu med etatistično in
moupravno družbeno prakso, spopadu, ki se bije za zaveso
rbalno pojavnega nediferenciranega zavzemanja za samo-
pravljanje.

Tako se v tem trenutku globalnega (ekonomskega, politične-
a, ideološkega) spopada obeh družbenih praks ponovno posta-
ja vprašanje uresničevanja pluralizma samoupravnih interesov
vseh ravneh našega družbenega in političnega življenja.

Mislimo, da vprašanje izgubi svojo absraktnost, če ga
otegnemo v osvetlitev sedanjega trenutka spopada obeh prevla-
ujočih družbenih in političnih praks, samoupravne in
atistične.

Kje so po Vašem mnenju tiste točke, iz katerih črpajo energijo
izadevanja po reetatizaciji političnega sistema in družbenih
dnosov nasploh? V kakšnih pojavnih pride globalna konfronta-
ja na dan? Je dovolj, da se obramba samoupravljanja omeji na
klicevanje na normativno (Ustava, ZZD....)? Kako priti iz tega,
po našem mnenju defenzivnega sklicevanja na normativno, v
fenzivo, ki bo naslonjena predvsem na dejanske možnosti razv-
ja samoupravljanja znotraj sedanjih družbenih protislovij?

Prosimo Vas, da na to vprašanje odgovorite s stališča podr-
ja Vašega delovanja. TRIBUNA BO VSE PREJETE
DGOVORE OBJAVILA V POSEBNI PRILOGI: Za
odelovanje se Vam že vnaprej lepo zahvaljujemo in Vas obenem
rosimo, da prispevke pošljete najkasneje do 15. 01. 1985.

Tovariški pozdrav!

UREDNIŠTVO TRIBUNE

Ljubljani, 10. 12. 1984

a zastavljeno vprašanje odgovarjajo:
Tov. Ljubo BAVCON
Tov. Anton BEBLER
Tov. Adolf BIBIČ
Tov. Božidar DEBENJAK
Tov. Andrej MARINC
Tov. Viljem MERHAR
Tov. France POPIT
Tov. Mitja RIBIČIČ
Tov. Franc ŠETINC

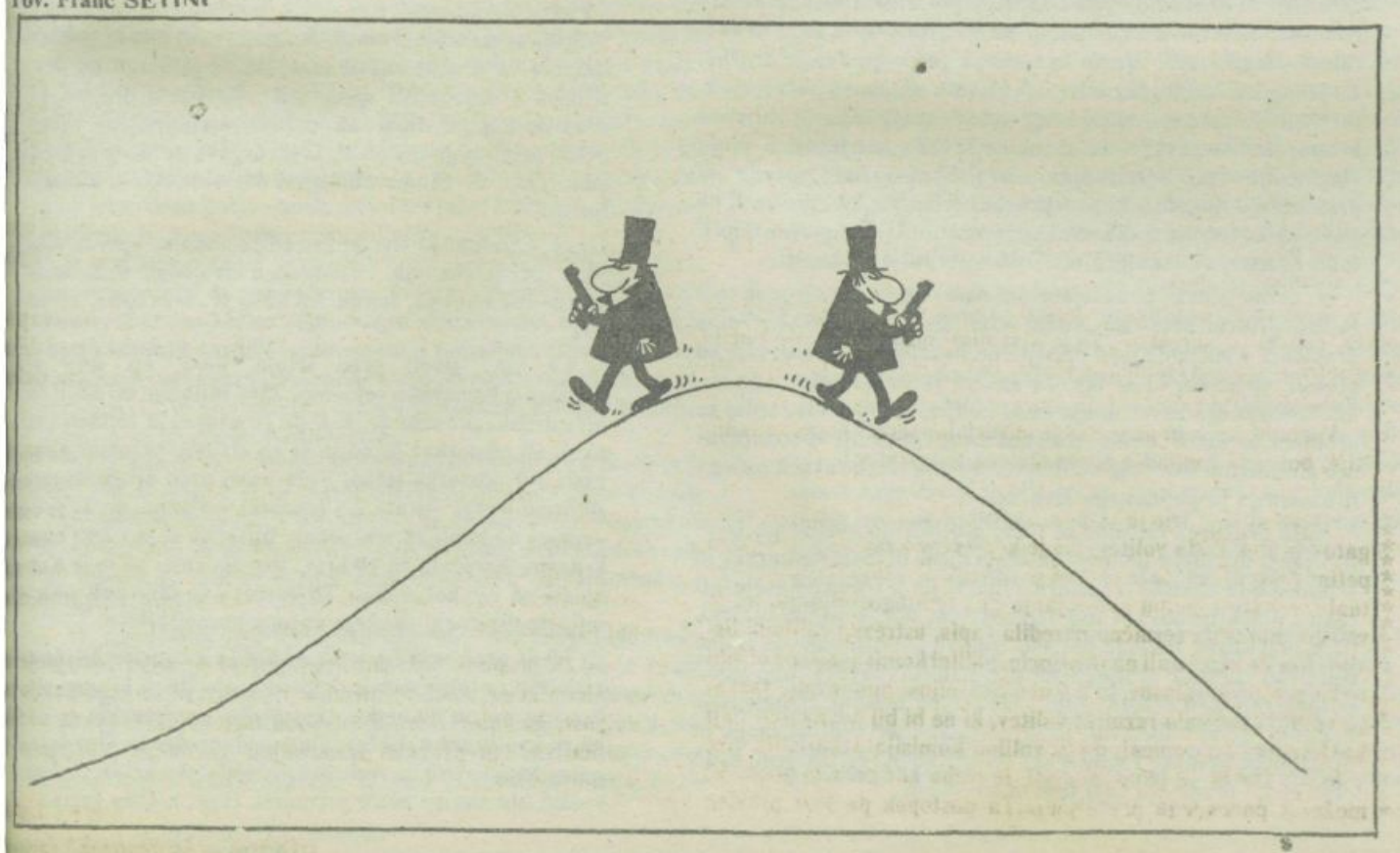

ANDREJ MARINC, predsednik CK ZKS

Uredniško vprašanje, ki ga postavljate več znanstvenikom in javnim družbenim delavcem, je aktualno. Pridružujem se oceni, da so gospodarska kriza in politične zaostritve pojavna oblika zaostrovanja spopada med etatistično in samoupravno družbeno prakso. To je seveda zelo posplošena sintetična ocena. Za boljše razumevanje razmer in zaradi večje učinkovitosti v vodenju politične dejavnosti, ki naj spreminja razmere, jo je potrebno razčleniti in konkretizirati. To je očitno namen vaše ankete. Preden se na kratko lotim vsebine odgovora, se želim dotakniti uvodnega dela vašega vprašanja, ki se nanaša na sojenje v Beogradu. Prav nič nisem »srečen«, da je do njega prišlo. Vendar sedaj, ko sojenje že poteka, prepustimo sodišču, da v skladu z vlogo in neodvisnostjo sodstva v našem sistemu — konča postopek. Kakršnihkoli pritiskov in vnaprejšnje kvalifikacije procesa ne odobravam. Prav tako kratkovidna je ocena, da je osnova sojenja spopad me oblastjo in intelektuacli oz. inteligenco. To je ideološka konstrukcija, ki zavaja. Je zastarela in napačna ocena določenih pojavov v določenem obdobju našega razvoja. Tudi danes obstajajo pojavne oblike antiintelektualizma, do katerih moramo biti kritični. Ob tem pa ne smemo pozabiti, da je inteligenca idejna oblikovalka interesov, vrednot in teženj vseh razrednih in slojnih struktur v družbi. Kolikor izraža interese, težnje in vrednote za socialistično samoupravljanje opredeljenih delovnih ljudi, mladine, občanov, toliko je sestavni del delavskega razreda in delovnih ljudi, njihov najustvarjalnejši, nepogrešljivi del, prav lahko pa je tudi idejna nosilka temeljnim družbenim slojem nasprotnih interesov in vrednostnih opredelitev.

Vi govorite o reetatizaciji političnega sistema in družbenih odnosov nasploh. Lahko problem potavimo tudi tako. Spopad z odtujenim odločanjem, predvsem pa z etatizmom, je trajni pojav tudi v vsem našem povojnem obdobju. V njem se izkazuje temeljno družbeno protislovje takoimenovanega prehodnega obodbja. Z etatizmom se neprestano bojujemo. Boj se je zaostril zlasti konec šestdesetih let in v zadnjem desetletju, ko so organizirane subjektivne sile ponudile z delavskimi amandmaji leta 1971 in z ustavo 1974 celovit koncept socialističnega samoupravljanja. V tem času smo izpopolnili ves družbeni sistem, ukinili družbene investicijske sklade in anonimni družbeni kapital. To je bilo z več ali manj doslednosti opravljeno v vseh družbenopolitičnih skupnostih. S tem je bila omejena ekonomska podlaga zlasti zveznemu in republiškim etatizmom. Izoblikovali smo sistem združenega dela. V njem so dobili delavci in delovni ljudje normativno položaj, da odločajo o presežnem delu in so odgovorni, da z združevanjem dela in sredstev skrbijo za enostavno in razširjeno reprodukcijo in za skupni ter splošni družbeni razvoj. Nihče ne more delavskem razredu in delovnim ljudem podariti takega položaja v družbni praksi. Izboriti si ga bodo morali — organizirani in povezani v množičnih družbenopolitičnih organiazacijah, v delegatskem in skupščinskem sistemu, v samih materialnih procesih družbene reprodukcije. To je proces, ki ni uresničljiv v krajšem časovnem obdobju. Samoupravno združeno delo ni ustrezno konstituirano, povezano in organizirano, da bi uspešno prevzelo nase številne funkcije v razširjeni in družbeni reprodukciji. Zveza komunistov, družbenopolitične organizacije, vse druge subjektivne sile socialističnega samoupravljanja še niso v zadostni meri orodje in orožje ljudi v boju za socialistično samoupravljanje. Ekonomska politika, njen instrumentarij, skupaj z družbenoekonomskim sistemom, bi morala stimulirati združeno delo in v njem združene delavce za prevzemanje njihovih ustavnih funckij. Ekonomska politika ni tako naravnana, vsaj ne v celoti, in zato pogosto zavira zgodovinski proces in razvoj vloge, ki jo imajo normativno delavci in delovni ljudje v sistemu združenega dela. Del državnega aparata ne sprejema te logike sistema. Povezan je z nekaterimi posamezniki v izvršilnih organih, družbenopolitičnih skupnostih in v političnih organizacijah, z delom bančnih in poslovodnih struktur, skratka, z vsemi tistimi, ki želijo ohranjati odločanje v ozkih krogih. Te pojavne oblike je potrebno premagovati in odpravljati, ko se borimo za ustrezno ekonomsko politiko in za reševanje konkretnih družbenih nalog.

Druga skupina vzrokov, ki ohranjajo etatizem, pa je nespoštovanje ekonomskih zakonitosti kot ena od posledic voluntarizma v gospodarskem in družbenem razvoju. Blagovna proizvodnja ima tudi v socializmu svoje zakonitosti. Njihovo zapostavljanje — torej zapostavljanje realnega samoupravnega planiranja, trga, cen, blagovno-denarnih odnosov, cene družbenega kapitala v teh pogojih — je omogočalo razcvet voluntarizma. Vse to pa je vodilo v nujne in zakonite gospodarske in družbene zaostritve. Ni mogoče trditi, da so bile te slabosti plod zavestne dejavnosti odgovornih organov in subjektivnih sil. Ne smemo prezreti želje in ptrebe po razvoju, zlasti če izhajamo iz jugoslovanskih razmer, velik del Jugoslavije je bil v razviti Evropi popolnoma nerazvit, brez industrije, gospodarske in družbene infrastrukture. Lakota za razvojem na žalost, ni dovolj in povsod, na vseh področjih, ni upoštevala osnovnih ekonomskih zakonitosti. To pa se maščuje in krepi etatizem.

Naj omenim še eno skupino razlogov, ki krepijo etatizem. Mislim na vlogo subjektivnih sil oziroma političnih organizacij v *političnem sistemu. Tudi tu gre za slabosti. Socialistična* družbena zavest ne nastaja stihijsko. Družbeni interesi kot prevladujoči v družbeni praksi prav tako ne nastajajo spontano. Čeprav gre za samoupravne interese, njihov pluralizem zahteva demokratično zavestno usklajevanje, ki upošteva ekonomski interes kot tisti interes, ki subjekte družbenega razvoja sili v optimalne odločitve. Končno gre za kontrolno funkcijo, ki naj jo uresničujejo, poleg delegatskega sistema, politične organizacije. Svoboda in demokracija sta bistveni prvini socialističnega samoupravljanja, ki pa ju je mogoče uveljavljati s kakovostnim delom socialistične zveze kot fronte naprednih organiziranih subjektivnih sil in oblike združevanja ter političnega organiziranja delavcev in občanov. Samoupravljanje in organiziranje v socialistični zvezi delovnega ljudstva — to je avtentična oblika naše demokracije, ki ni niti večstrankarska niti enostrankarska. Slabosti v dejavnosti zveze komunistov znotraj celotnega političnega sistema, kakor tudi drugih subjektivnih sil, dovoljujejo etatitstičnim silam, da so še vedno vplivne in včasih celo dominirajo.

Omenil sem le nekatera konkretna področja in naloge, ki zahtevajo ofenzivno dejavnost delavcev in občanov in njihovih subjektivnih sil. Splošno sklicevanje na Ustavo, Zakon o združenem delu že zdavnaj ne zadostuje. Spreminjati konkretne družbene razmere na ustavnih temeljih je edina alternativa in to na vseh nivojih in v vseh okoljih. Še zlasti pa takrat, ko gre za *odločanje o presežnem delu, o dohodku, o razširjeni in družbeni* reprodukciji v združenem delu, in ko gre za demokratično urejanje splošnih in skupnih družbenih zadev. To je bistvo razredne vsebine prizadevanj za napredek. Za vse to se moramo boriti vsi, zlasti pa mladi.

In kakšne so dejanske možnosti razvoja socialističnega samoupravljanja znotraj sedanjih družbenih protislovij?

Odgovor na to vprašanje je protisloven:

Še nikoli te možnosti niso bile objektivno tako velike kot so danes, ob nuji preboja naše družbe med soustvarjalce nove svetovne znanstvenotehnološke revolucije, in še nikoli subjektivno tako težko dosegljive, ker se morajo vse socialistične subjektivne sile te družbe za ta preboj notranje bistveno prenoviti: premagati tisti pol svoje zgodovinske kontinuitete, ki postaja inercija in cokla nadaljnjega razvoja socialistične demokracije, in revitalizirati tisti njen pol, ki omogoča ustvarjalno vlogo in nastajanje enotnosti vseh za poglabljanje socialističnega samoupravljanja življenjsko zainteresiranih ljudi.

Značilno za današnji družbeni trenutk je, da so bistveno pomembne spremembe v družbeni biti delavskega razreda, inteligence, mladine, žensk, vseh bistveno pomembnih družbenih slojev in skupin, v prevladujoči družbeni zavesti prisotne predvsem kot boleče občutje interesne razklanosti, konliktnosti, razredne, spolne, generacijske, kulturne zoperstavljenosti, prepočasi pa nastaja zavest o tistih bistvenih nosilnih razvojnih ciljih in smereh, kjer bi se moral izoblikovati družbeni konsenz, ki bi omogočal nadaljnji korak v preseganju razrednih protislovij v naših družbenih razmerah.

Široka razprava ob predlogu sklepov 13. seje Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije je pokazala, da se v vsej Zvezi komunistov Jugoslavije krepi zavest članstva in vodstev, da more taka družbena enotnost nastati samo po poti revolucionarne teoretične sinteze in praktičnega boja komunistov zanjo, skupaj z organiziranimi delovnimi ljudmi, v političnem sistemu, v demokratični, strpni, a načelno kritično naravnani javnosti, in da je delati za ta cilj ključna, neodložljiva, zgodovinska naloga in odgovornost komunistov — še več, da je od naše uspešnosti v reševanju te naloge usodno odvisno, ali bo velika možnost za poglabljanje socialističnega samoupravljanja izbojevana v družbeni praksi.

FRANC ŠETINC, predsednik SZDL Slovenije

Okoli beograjskega procesa se je res dvignilo mnogo prahu doma in v tujini, zato ne kaže podcenjevati njegove politične odmevnosti. Proces je tu, sodišče bo razsodilo v skladu s svojimi zakonskimi pooblastili in kazensko zakonodajo, v njegovo delo se ne sme nihče vmešavati. To pa seveda ne pomeni, da ne vodimo in ne bomo vodili razprave o naši kazenski zakonodaji in uresničevanju zakonitosti, tudi glede takoimenovanih verbalnih političnih deliktov, o čemer je v okviru Socialistične zveze že stekla argumentirana strokovna razprava.

V vprašanju mi sugerirate, da beograjski proces sam po sebi ni bistven, da je treba iti h koreninam globalnega spopada med samoupravno in etatistično prakso, torej spopadov, ki se bije na področju ekonomije (razpolaganje z devizami, pokrivanje tečajnih razlik, prelivanje dohodka, vloga Narodne banke Jugoslavije itd.) in na področju političnega sistema (vloga federacije, napadi na »republikanizem«, koncept »enotnega jugoslovanskega delavskega razreda,« spajanje narodov v enoten jugoslovanski narod itd.).

Smo v času, ko se zaostruje zahteva po bolj organizirani teoretični in praktični revolucionarni akciji zavestnih socialističnih sil naše družbe. Ne moremo se zadovoljiti z doktrinarskimi pridigami splošnih načel, kar tudi vi, če sem prav razumel vprašanje, odločno odklanjate. Prav tako moramo zavrniti iluzije o samodejavnosti delavskega razreda, ki da lahko kot razred avtomatično in empirično proizvede progresivne rezultate. Odklanjamo tudi alternativo abstraktnega humanizma, ki se zadnje čase zateka k mističnemu sanjarenju o srednji Evropi kot »ljubki, malce pocukrani zmesi dobrih, vase obrnjenih milih ljudi, z izrazitim kulturnim značajem, z narodno državo kot idelano organizirацijsko tvorbo,« ki da je pod udarom dveh nasilnih sosedov — »protestnastsko agresivnega zahoda in vzhodnega totalitarizma«. Nekateri prikazujejo znanstveno-tehnično revolucijo kot materialni ključ, ki da že sam po sebi omogoča napredne družbene rešitve. Pri tej tezi gre očitno za nezaupanje v možnost sodobnega delavskega razreda, da uveljavi svoje zgodovinske interese in potrebe kot prevladujoče merilo človeštva.

Delavski razred mora prevzeti kontrolo nad tehnološko revolucijo in proizvodnjo vrednosti, kajti samo takšna perpsektiva ima svoj smisel in prihodnost. Od tega je odvisno, kako bomo reševali temeljna protislovja sodobnega sveta, ki ga pretresajo hude krize. Ali bomo z dejanskim preseganjem obstoječega krčili pot h komunizmu ali bomo pristali na barbarstvo? Ali bomo rušili zidove pred seboj ali pa bomo nemočni stali pred njimi? Ali bomo dovolili, da nas prevzamejo nezaddovoljstvo, malodušje, dolgočasje, pomanjkanje veselja in sreče, občutek nekoristnosti in nejasen občutek, da je življenje nesmiselno — kakor pravi Fromm, ali bomo z revolucioniranjem odnosov vsak dan stopali v prakso uresničevanja možnega in uresničljivega, boljšega in naprednejšega in trgali vezi, ki nas priklepajo na različne oblike suženjstva (odtujenosti)?

Samoupravljanje — to je naš način razpletanja družbenih protislovij, naša smer pri graditvi socializma. Samo ta je in mora biti sposoben odpreti človeštvu drugačno razvojno pot, drugačno alternativo ne samo temeljnemu kapitalističnemu produkcijskemu odnosu, temveč tudi iz njega izhajajočemu načinu življenja. Konkretno: v naši jugoslovanski in slovenski družbi ni čistih situacij, novo se prepleta s starim, v določeni praksi je še malo socializma, v drugi ga je morda več, dosti je še etatistične ali, če hočete, birokratske prakse, ki ima malo skupnega z ekonomskim, družbenim in političnim osvobajanjem delavcev. Bilo bi škodljivo, če bi poskušali polakirati bolj ali manj resna protislovja sedanjega družbenega trenutka. Dosti je še birokratsko-etatističnih teženj, katerih materialno ozadje je v težnji, da postane državni birokratski aparat edini zakoniti tvorec splošnih družbenih interesov. Odločno se moramo boriti proti dogmatizmu, konceptu trde roke in administrativnega reševanja družbenih protislovij!

Imamo več pomembnih notranjih mehanizmov, ki bi morali varovati socialistično naravo proizvodnje — kot so družbena lastnina, sistem družbenega načrtovanja in družbena narava dohodka — pa ti v praksi še ne učinkujejo tako, da bi onemogočali razne negativne družbene pojave. Ne gre vedno samo za pomanjkanje subjektivne volje, da bi se takšni negativni pojavi odpravili, temveč gre tudi za ekonomske razmere, ki jih ni mogoče spremeniti čez noč. Edvard Kardelj je dejal, da nekaterih problemov, kot so razvoj proizvajalnih sil, ekologija, surovine, energija in drugi, ni mogoče uspešno in trajno rešiti znotraj nacionalnih meja. Razvoj znanstvenotehnološke revolucije terja internacionalizacijo problema. To z drugimi besedami pomeni, da se integracija v svetovnih razsežnostih ne more uspešno razvijati v okviru družbenih odnosov kapitalizma, imperializma, hegemonizma in dominacije velikih centrov ekonomskega, političnega in kulturnega monopola. Zdaj se bolj kot kdaj koli prej pojavlja na dnevnem redu človeštva imperativna zahteva po spreminjanju družbenih struktur, po hitrejši preobrazbi družbenih odnosov v smislu socializma.

Skratka, moramo se boriti za takšne ekonomske in druge odnose v sistemu socialističnega samoupravljanja, v katerih bo položaj človeka neposredno odvisen od rezultatov dela in ustvarjalnosti njegovega dela, od njegovih naporov za večjo storilnost dela, hitrejši razvoj proizvajalnih sil in višjo splošno kulturno raven v družbi. Ne gre torej samo za globalni spopad dveh različnih praks, temveč tudi za problem praktičnega uveljavljanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja v sedanjih konkretnih, gotovo izredno težkih in zahtevnih družbenih razmerah.

Povsod tam in vedno takrat, ko se ustavne opredelitve prepočasi in nedosledno uresničujejo, ko gre za deformirano ali neuveljavljeno vlogo nekaterih pomembnih institucij v političnem sistemu, ko ta sistem pokaže hibe v svojem delovanju, se odpira tudi prostor za prodor etatističnih tendenc. To so predvsem tiste tendence v celotni družbi in posameznih okoljih, ki ne vidijo perspektive nadaljnjega razvoja v naslonitvi na ustvarjalno moč delavskih množic, ki ne sprejemajo samoupravljanja kot podlage za urejanje družbenoekonomskih in političnih odnosov. Te sile ali tendence so gotovo nasprotne samoupravljanju in skušajo svojo moč črpati na podlagi spreminjanja vloge delavcev v tozdih tako, da bi družbeno reprodukcijo urejali na administrativno-birokratski način, s centraliziranim odločanjem. Ne gre torej samo za globalno konfrontacijo samoupravne in etatistične prakse, ampak tudi za praktični, vsakodnevni boj, za uveljavljanje usmeritev za našo pot naprej, kot smo jo zapisali v vseh temeljnih družbenih dokumentih, pa tudi v konkretnih programih aktivnosti. Ta bitka seveda ni niti lahka niti kratkotrajna in ne bo se je dalo izbojevati s sklicevanjem na Ustavo, Zakon o združenem delu, dolgoročni program ekonomske stabilizacije... Bitko bo mogoče dobiti le s kvalitetnimi premiki v poslovanju, z doslednješim uresničevanjem družbenoekonomskih odnosov, s prenašanjem programa ekonomske stabilizacije v konkretno ekonomsko in razvojno politiko, v vsakodnevno ravnanje delavcev v tozdih, poslovodnih delavcev itd.

Pri utrjevanju zavesti, da je izhod iz težavnih razmer prav v krepitvi samoupravnega položaja in obnašanja vseh, zaupanju v lastne zmožnosti, lastno znanje in moč, da je izhod v odpravljanju ekonomskega direktivizma, voluntarizma, pa je še kako pomembna vloga in naloga subjektivnih socialističnih sil. Od tega, koliko bodo te sile sposobne spodbuditi ustvarjalne energije množic za udejanjanje programa stabilizacije, v kakšni meri bodo sposobne mobilizirati delovne ljudi in občane za nov ustvarjalni zagon, pa je tudi odvisno, kako hitro in uspešno bomo uveljavilisamoupravne produkcijske odnose in v kakšni meri nam bo uspel premik pri povečevanju izvoza, pri boljšem gospodarjenju, pri povečevanju proizvodnje, z eno besedo pri boljšem življenju in delu. In v tem je globalni problem sedanjega družbenega trenutka.

Prav Socialistična zveza z vsemi frontnimi deli je tisti prostor in možnost za sintezo dejavnosti vseh naprednih družbenih sil, ki lahko daje alternativo »sklicevanju na normativno« pri »obrambi samoupravljanja«, kot pravite v svojem vprašanju. Bolj ko nam bo uspelo uveljaviti Socialistično zvezo v pravem Kardeljevem smislu kot politični prostor, sito za vse pobude, vprašanja pa rudi predloge rešitev, uspešnejši bomo pri izkoreninjanju vsega, kar ogroža temelje graditve samoupravne socialistične družbe. In prav v taki SZDL je prostor tudi za obravnavo različnih pobud (od vprašanj verbalnih deliktov, pobud za odpravo smrtne kazni, do razmišljanj o idejnih poteh in stranpoteh, deformacijah političnega sistema in o njegovem uresničevanju) in za demokratično odbiranje idejnega zrnja od plevela.

Viljem MERHAR, dekah EF Boris Kidrič

Ali res konflikt med oblastjo in intelektualci?

Svetovna gospodarska kriza, ki jo je treba povezovati s krizo sistema državno-kapitalističnega pa tudi državno-socialističnega (etatističnega) upravljanja in vodenja gospodarstva in družbe[1], je med drugim ponovno poklicala k življenju nosilce konservativizma, ki s poudarjenimi državnimi represalijami kljub nujnosti sprememb v družbenoekonomskih odnosih, ki jih zahtevajo razvitejše produktivne sile, želijo neupravičeno ohranjati status quo.

Ta splošni svetovni preobrat h konservativizmu, ki poudarja vlogo države v procesih družbene reprodukcije in predvsem v procesih obnavljanja produkcijskih odnosov, ki jih vladajoči razredi oziroma vladajoče tehnobirokracije zagovarjajo, ko uporabljajo državo kot aparat nasilja, je v sodobnosti do skrajnosti zaostril mednarodne ekonomske odnose in ponovno poudaril nehumano militarizacijo in s tem blokovsko polarizacijo družbenega življenja. Zaradi tega so med drugim začeli zaostajati tudi mednarodni blagovni in denarni tokovi, ki so predvsem gospodarsko zaostale dežele — kot poglavitne svetovne dolžnice — spravile zaradi njihovih plačilnobilančnih težav v gospodarsko in s tem tudi v politično zaostrene razmere, ki tudi v teh državah kličejo po poudarjeni vlogi države in njenih represivnih ukrepih, s katerimi naj se razrešujejo nastale zaostrene razmere.

Geneza večje državne »budnosti«, ki išče »razrednega« sovražnika za »vsako ceno«, je zato med drugim tudi v naših razmerah vsaj deloma pogojena z zgoraj opiranimi razmerami svetovne gospodarske krize in sistemske krize državnoposredniških metod reševanja sodobnih družbenoekonomskih problemov. V resnici pa gre predvsem za poglobljena protislovja uveljavljanja družbene lastnine in z njo konsistentnih družbenoekonomskih odnosov, katerih uveljavljanje zavira trdovratna državnolastninska logika upravljanja in vodenja gospodarstva in družbe. To je logika, ki zaradi zaostrenih kriznih odnosov v nasprotju z marksističnimi napovedmi krepi državo in njen aparat vključno z aparatom represije, ki se mora seveda potrjevati s svojo »budnostjo« pri odkrivanju sovražnikov«. Zato seveda ne presenečajo dogodki, ki so v pravkar minulem letu pretresli ne samo našo, temveč tudi svetovno javnost in ki so ponovno odprli tako imenovani »konflikt med oblastjo in intelektualci.«

S takšno genezo poudarjene državne represivne vloge se tudi osebno pridružujem vaši uvodni oceni, da so namreč »korenine problema v spopadu med etatistično in samoupravno družbeno prakso, spopadu, ki se bije za zaveso verbalno pojavnega nediferenciranega zavzemanja za samoupravljanje.« Gre tedaj za problem, ki ponovno zelo resno nakazuje vprašanje »uresničevanja pluralizma samoupravnih interesov na vseh ravneh našega družbenega in političnega življenja.«

Naša družbena lastnina se tedaj protislovno uveljavlja. Uveljavljanje družbene lastnine zavirajo njene državnolastninske in skupinsko-lastninske transformacije, ki jih je treba pojasnjevati tako z objektivnimi kot tudi in predvsem subjektivnimi razlogi. Med objektivne razloge je treba gotovo uvrstiti naše še vedno relativno zaostale produktivne sile, katerih razvoj je bilo treba pospeševati med drugim tudi z metodami prvotne akumulacije kapitala. Te so zahetevale državno-lastninsko centralizacijo in distribucijo domače z inflacijsko redistribucijo pridobljene in do nedavnega predvsem tudi tuje akumulacije.

Državnolastninsko transformacijo družbene lastnine, ki povezujemo z objektivnimi protrebami po primerni socialisti akumulaciji, pa so z izbranimi metodami te akumulacije — odpravi centralnih investicijskih skladov se je zavestno prešle inflacionistično redistribucijo dohodkov in na tujo akumulac (zadolževanje) — omogočili tudi subjketivni razlogi. Ti dovoljevali, da so se z družbeno lastnino nekonsistentne met primarne akumulacije, ki sta jih morali potrjevati državna monetarna oblast, ohranjale predolgo. Zato je naša ekonom dobila inflacionistični značaj, ki se je z razvojem celo poglabl in s tem poglabljanjem preprečeval možnosti kakovostnejš gospodarjenja in predvsem nujnosti pospešenega vključevan mednarodno delitev dela[3].

Neupoštevanje ekonomskih zakonitosti se je v teh razme kazalo v hitrem naraščanju zunanjega dolga, ki ga bo treba določenem času tudi z obrestmi vred odplačevati. Ko pa bo t postopoma zunanji dolg zmanjšati (oz. zmanjševati), se bo zmanjševal tudi domači (razpoložljivi) produkt, ki se je v raz rah povečevanja zunanjega dolga nerealno povečeval. In s povečevanjem omogočal, da smo živeli »preko naših možnos

Prehod iz stanja ekspanzije zunanjega dolga v stanje njeg ga krčenja je razumljivo zaostril zunanje likvidnostne te države, ki se je morala v čedalje večji meri posluževati admi rativnih sredstev ekonomske politike, da bi s težavo in z rep ramiranimi tujimi dolgovi vzdrževala tekočo likvidnost dr do tujine.

Te spremembe v gospodarstvu in pogojih njegovega vklj vanja v mednarodno delitev dela so se izražale tudi v uči vitosti poslovanja v mednarodno delitev dela vključenega go darstva, ki so poslovanje s tujino (predvsem izvoz) postop preoblikovale iz ekonomske nujnosti v »patriotično« dolž ker so se spremenili, in to radikalno, pogoji za pridobivanje viznih — tujih plačilnih sredstev, s katerimi je bilo treba prid vati reprodukcijske materiale in odplačevati glavnico z ob tmi vred.

Vse te spremembe so sprožile tudi skupinsko lastni transformacijo družbene lastnine, ki jo s podjetniškimi pa republiškimi in pokrajinskimi egoizmi ni bilo več mogoče vladovati in premoščati z družbenim dogovarjanjem in sam pravnim sporazumevanjem. Zato je tudi to stanje poklica utrdilo administrativno vlogo države v našem gospodarstv družbi.

Predolgo vztrajanje na inflacionistični redistribuciji dohe in premoženja nas je tedaj pripeljalo v današnje stanje. Za to rajanje obstoje objektivni, predvsem pa subjektivni razlogi, se skrivali za že poudarjeno »zaveso verbalno pojavnega diferenciranega zavzemanja za samoupravljanje.« Zato samoupravljanje in z njim družbena lastnina zaostajala, ker izpodrivala neučinkovita in socialno nevarna državnolastni logika upravljanja in vodenja gospodarstva in družbe, ki ute če se bo vzdrževala predolgo, ogroziti pridobitve socialis revolucije in njeno revolucionarno kontinuiteto, ki je bila vz tavljena s kritiko protislovij državne lastnine v petdesetih l ko s smo sprožili procese preobrazbe te lastnine v družbeno tnino. In s tem rešili dilemo graditve socializma ob rela zaostalih produktivnih silah, ki so jo v drugih okoliščinah re li z etatističnim fetišem države. Tedanje naše oddaljevan tega etatističnega fetiša nas je končno v praktični ekono politiki pahnilo v državno kapitalistični instrumentarij sre in metod ekonomske politike, ki so vodila v državnokapital ični fetiš države ob decentraliziranih ekonomskih odloč blagovnih producentov. To je v sistem, ki je danes prav ta krizi, kot je v krizi državnoetatistični sistem, ki smo se mu h izogniti s pozitivno samoupravno alternativo.

Zato moramo vztrajati na tej pozitivni samoupravni alte tivi, ki uspešno premaguje oba državna fetiša in ohr človeško dostojanstvo ter pobudo v samoupravnem plurali interesov, ki morajo v interesu napredka artikultirati v naši žbi, da bi prav s to artikulacijo lahko premagovali protis uveljavljanja družbene lastnine na sodobni razvojni ravni duktivnih sil. Artikulacija samoupravnih pluralističnih inte pa seveda zahteva vsestransko razgledanega samoupravlj — zahteva intelektualizacijo producenta, ki jo hkrati zahteva sodobna raven produktivnih sil. Z vidika teh odnoso je treba na novo kvalificirati namišljeni »konflikt med obl in intelektualci«, ki se (oziroma jo) po stari in preživeli me vsiljuje (oziroma vsiljujejo) družbi vselej tedaj, ko ga i riščajo konservativne sile, ki žele ohranjati svoj status qu naši družbi pa je treba te konservativne sile identificirati z n ci verbalno pojavnega nediferenciranega zavzemanja samoupravljanje.«

Viljem MER

[1] s prve strani
V drugi zvezi sem s tema oblikama upravljanja in vodenja go darstva in družbe razvil tezo, da se je blagovno-denarn tišizem v sodobnosti spremenil fetišizem države, ki se državno-kapitalistični ali državno-socialistični (etatisti obliki pripisujejo lastnosti, ki jih država ne more in predvse sme imeti, če želimo ohranjati demokracijo in humanost ljudmi.
GLej: Ekonomski sistem in institucionalne spremembe — jnost premagovanja sodobnega dvojnega državnega fe Ekonomska revija, letnik XXXIV, št. 1-2/1983, stran 18 192.

[2] Če smo imeli pred letom 1965, ko smo stopil družbenoekonomsko reformo, 25% inflacijo ob okoli 10% industrijske produkcije, se je po 20 letih naša inflacija zvišal okoli 60 odstotkov letno in še to ob zelo skromni gospod rasti 1-2 odstotka letno. Poen rasti pred družbenoekonom reformo nas je »stal« 2,5 odstotka inflacije, po 20 letih pa »stane« že okoli 25 odstotkov. Inflacija se je v tem času po kriteriju povečala za 10 krat, stopnja rasti pa se je hkrati z njšala za več kot 5 krat. To govori o čedalje bolj poudarje inflacionističnem značaju našega gospodarstva.

[3] V 60- in predvsem 70- letih, v katerih je rapidno hitro rasla zadolžitev v tujini nam je domača konjuktura, ki smo jo ustv li z monetarno-dinarsko ekspanzijo, prepečevala neobhod nujno kvalitetno vključevanje v mednarodno delitev dela, ki poleg tega zavrla še svetovna gospodarska kriza, za katero menili, da nas ne more prizadeti, (npr. naftna kriza).

SKICIRANE MISLI O TEŽAVNEM SOCIALIZMU

Božidar Debenjak

Proletarske revolucije,... same sebe stalno kritizirajo, se kar naprej prekinjajo v lastnem poteku, se vračajo na navidez opravljeno, da bi to znova začele, se kruto-temeljito rogajo polovičnostim, slabostim in klavrnijam svojih prvih poskusov, zdi se, da so svojega nasprotnika samo zato vrgle ob tla, da bi se iz zemlje spil novih moči in se jim še ogromnejši vstavnal spet nasproti....
KARL MARX (1852)

Ko ste uredniki zastavili vprašanja, ste merili z njimi na današnji trenutek socializma v jugoslovanskem prostoru. Toda da bi bilo mogoče odgovoriti na tako zastavljeno vprašanje, ga je treba locirati v njegovo svetovnozgodovinsko celoto, v sledenje dogajanj v svetovnem procesu socializma. Dovolite mi torej, da najprej skiciram nekaj temeljnih misli o tem.

I. Karl Marx in Friedrich Engels sta večji del in teoretsko glavnino svojega opusa posvetila odkrivanju možnosti jutrišnje, se pravi komunistične, »človeške« (Marx) družbe. To možnost sta, v nasprotju z utopisti, ki so jo izpeljevali iz miselnih in moralnih »občih principov«, razkrivala v kritičnem raziskovanju obstoječe, vprične družbe, raziskujoč, v čem je ta »noseča z novo družbo«. Temeljna misel Marxove koncepcije komunizma je bila, da je treba preseči odtujitev, se pravi, osamosvojitev produkcijskega procesa, da ta torej ne bo več gospodoval nad ljudmi, s čimer so se sprijaznili politični ekonomi, temveč da bodo združeni producenti skupnostno obvladovali svoj produkcijski proces in bodo s tem zavestni ustvarjalci svoje zgodovine. Kot pot k temu je Marx zarisal, da bo »delavec moral nekega dne prevzeti politično oblast, da bi zgradil novo organizacijo dela, moral bo strmoglaviti staro politiko, če noče, tako kot stari kristjani, ki so to zanemarjali in zaničevali, priti ob nebeško kraljestvo na zemlji.« V nadaljnjem je Marx razmišljal o prehodu iz razredne družbe z gospostvom produkcijskega procesa nad producenti, ki jo je imenoval s Heglovim izrazom »kraljestvo nujnosti«, v »človeško družbo ali družbeno človeštvo«, za katero je spet prevzel od Hegla izraz »kraljestvo svobode.« Poznavalcu Heglove misli se tu obenem asociirajo tudi določila, ki jih je imel v mislih tudi Marx: svoboda, sreča, blaženost, ljubezen itn. Šele sprememba produkcijskega načina, šele »nov način produkcije — to je Marx vedel že 1844 — omogoča bistveno drugačno obnašanje ljudi med seboj, a boj za ta drugačen svet nosi v sebi že elemente tega drugačnega obnašanja, tudi zamenjava gesla »Vsi ljudje so bratje« z geslom »Proletarci vseh dežel, združite se!« ni odpravila tega, da so se v Marxovi Zvezi komunistov med seboj nagovarjali z »bratje«. Marxov (in Engelsov) cilj je bil ravno spremeniti svet tako, da bodo odpravljeni vsi elementi, zaradi katerih so ljudje v medsebojni sovražni ločenosti. Z odpravo privatne lastnine ravno pada odločilna bariera.

A v mislih o epohi prehoda v brezrazredno družbo je Marx, kot vemo, ločil dve periodi: eno, ki še ne izhaja iz svojih lastnih osnov, ki se torej še ne reproducira sama iz sebe, in drugo, ki že izjaja iz svojih lastnih osnov, se torej reproduicra že sama, brez posebne in nenehne intervencije v produkcijska razmerja, perioda torej, ko je produkcijski proces že v oblasti združenih individuov in se spontano reproducira.

In še enega ne kaže pozabiti: Rojstno mesto tega procesa je tisti del družbe, kjer je center socialnih procesov, kjer domuje »demiurg meščanskega kozmosa«, ne pa periferija. Procesi na periferiji so sicer za Marxa nadvse pomembni, in to zlasti s svojimi učinki na center, vendar niso zamenjava za spremembo v centru samem.

II. Zgodovina pa je tekla po drugi poti: »revolucija se je preselila na vzhod,« so temu rekli nekdaj, dodajajoč, da je Lenin presegel Marxa in ga demantiral. Danes pa temu rečemo drugače in vemo, da Leninovo dejanje ni ovrglo Marxove misli, ker ga je treba ir mogoče drugače teoretizirati. Lenin sam je, kot vemo, imel v mislih inicialni vžig za svetovnorevolucijo, ki bo revolucionarno Rusijo potem pač postavila na mesto, ki ji gre, torej v položaj, ko bodo revolucije razvitega sveta naredile stvari bolje. Ko pa je tedaj svetovna revolucija umanjkala, je oktobrska revolucija zavestno sestopila na »navidez opravljeno«, obenem pa se je v njej začel proces involucije. In »slabosti, polovičnosti in klavrnije prvih poskusov« so postale sestavina tistega, kar je ta revolucija ponujala kot bistveno sestavino svoje pozitivne izkušnje.

III. V nadaljnjem razvoju revolucij je bilo treba odkrivati vse na novo. Toda te revolucije so se vse dogajale in se še dogajajo na dvoriščih svetovnega kapitala. Njihove zmage, dosežene z velikanskimi napori materialnih in moralnih sil, so sicer načele svetovno premoč kapitala, niso je pa mogle zlomiti. Nasprotno, vsaka od njih je bila po svoji zmagi prisiljena, da se je s s vetom kapitala aranžirala in se ustalila na neki točki zgodovinskega kompromisa. Svetovni proces socializma je doslej razvil nekatere podobe zgodnjega socializma, kot jih imenuje Aleksandar Grličkov. In med njimi je tudi naša, jugoslovanska. Ko bo o njej pisala zgodovina, bo temeljna sodba najbrž koncentrirana okrog ugotovitve, da je v svojem teoretsko-praktičnem prodoru ta revolucija rehabilitirala nekatere ključne ideje in vrednote socialistične revolucije, ki so bile pozabljene in poteptane: zavest o delavcu kot subjektu, samoupravljanje kot vsebinsko določilo socialistične preobrazbe, zavrnitev »faraonskih« koncepcij socializma (Kardelj), ponovno obrtnitev pozornosti na združene individue. Zgodovinar bo odkril, da je to prva pooktobrska revolucija, ki je obrnila pogled družbene samokritike na sebe, ki je v teoriji izostrila orodje za razkrivanje realnih družbenih protislovij, ki etatizma ni obravnavala kot nekaj, kar je zunaj nje, kot tuja, zgolj realsocialistična praksa, temveč je ugledala njegove korenine v realnih družbenih protislovjih..

IV. Težave zgodnjega socializma v Jugoslaviji koreninijo pač v nedorazvitosti dežele, ki je šla v revolucijo. Nedorazvitost ne pomeni samo materialne nedorazvitosti, pa čeravno je že ta sama dovolj velika ovira: najrazvitejši deli versajske Jugoslavije so bili do 1914 bodisi periferija habsburške monarhije, bodisi periferni kapitalizem v politicni in gospodarski odvisnosti od antantnega kapitala. Zato je bil kapitalizem versajske Jugoslavije v jedru kompradorski, njen monarh pa je bil dober zakonski partner za nevesto iz romunske hiše in na podobni točki vrednotenja. Fašizem, ki ga je proizvedla ta družbena baza, je bil krvoločen kompradorski fašizem, ki je ubijal lasten narod in druge narode v službi in v korist tujega kapitala, kot pomožne policijske enote okupatorja ali protektorja. Revolucija je tu pomenila neizmeren skok iz ničevosti v deželo s svetovnim ugledom in pomenom. Nostalgiki, ki danes zaplečvajo po kavarnah in stanovanjih o »tretji Jugoslaviji«, ki naj bi avnojsko Jugoslavijo združila s tradicijo versajske, se pravi, potegnila v njeno blato, preprosto nočejo in niso sposobni videti, da je identiteta in ponos Jugoslavije nekaj, kar stoji in pade s krvavo, s krvjo kupljeno svobodo in dostojanstvom, da je nastala in ostaja socialni program. Nedorazvitost iz leta 1941 ni bila samo materialna. Bila je tudi v sposobnosti ali nesposobnosti videnja ciljev, v določeni masovnosti zablode, v počasnih procesih zavesti, ki so omogočali relativno številčnost kvizlingov, pa tudi v naivnostih mlade revolucije, včasih v njenem sektaškem pretiravanju, v njenih napakah in porazih, ki jih bo še treba objektivno ovrednotiti, ki pa jih seveda vsakovrstni včerajšnji z največjo vnemo razlagajo po svoje. Nedorazvitost se je kazala tudi v sprejemljivosti za sovjetske modele, naj je šlo za totalno nacionalizacijo, za imitiranje kolektivizacije ali pa za pravne rešitve etatističnega tipa. Da so bile te rešitve plebiscitarno sprejemljive, nam je tistim, ki smo ta leta doživljali, še v spominu, a ta plebiscitarna sprejemljivost rešitev, katerim danes poznamo škodljivost, dokazuje ravno nedozorelost in nedorazvitost materialnih in duhovnih elementov družbe. Učenje na lastnih napakah je vedno naporno in težavno, a družba je vzela tudi to lekcijo in začela napake obravnavati kot svoje napake.

V. Še tako velik skok s startne točke leta 1941 pa ni mogel iz zaostale dežele narediti tehnološko in razvojno vrhunske dežele, temveč nas je lahko premaknil le na spodnjo sredino skale razvitosti. Zagotovo ni naključje, da so bila v naših prizadevanjih vedno v ospredju vprašanja političnih form, preobrazbe političnega sistema, samoupravljanja kot procesa distribucije, da pa so bila največja nihanja in največje improvizacije v usmerjanju produkcije, v njenem obvladovanju; da sta šla procesa samoupravljanja in modernizacije vsaksebi, po dveh različnih logikah. Če sta Marx in Engels, misleca najrazvitejšega sveta, že 1845/46 vedela, da je ureditev, s katero komunizem »razmerja produkcije in občevanja... podredi môči združenih individuov, »bistveno ekonomska«, ker je »materialna vzpostavitev pogojev njihove združitve,« je samoupravljanje ravno zaradi izhodiščne nedorazvitosti materialnih (in zato tudi duhovnih) pogojev svojega delovanja ostajalo dolgo predvsem reguliranje procesov distribucije in zagotavljanja materialne eksistence živega dela. Šele ko je tako zasnovana produkcija prinesla več družbenega bogastva, je nastala potreba po poglobitvi samoupravljanja. Rojstvo delegatskega sistema, boj za vzpostavljanje ekonomije združenega dela in s tem zavest o duhovni komponenti dela in potrebi po družbeni sintezi materialnega in duhovnega dela, vse to se je pojavilo mnogo kasneje, na stopnji razvoja materialnega bogastva, ki je to omogočala. Ko je preporod zahodnega marksizma v sedemdesetih letih imperativno postavil na dnevni red vprašanja urejanja modernega kapitalističnega produkcijskega načina, se je zgodilo, da sta se srečali v vzajemnem mimohodu dve koncepciji, ki po naravi stvari spadata skupaj: koncepcija samoupravne bazične demokracije (ki je ostala brez pravega posluha za tehnološko revolucijo) in koncepcija tehnološke revolucije (ki ji je manjkalo posluha za samoupravljanje), in zaškrtalo je tudi v mednarodni socialistični diskusiji. Tehnološka nedorazvitost Jugoslavije je bila vzrok, da je padlo zanimanje evropske levice za naš politični model, a tudi teorija samoupravljanja ravno zato ni bila prezentirana tako, da bi pokazala svojo potrebnost v razreševanju slepih ulic modernega razvitega kapitalizma.

VI. Vseh 35 let uveljavljanja samoupravljanja poteka v naši družbi konflikt treh tendenc: dve od treh sta etatistični. Prva tendenca je zgodonjesocialistični etatizem, katerega rojstno mesto je bila potreba, da šibkosti revolucionarnega razrednega subjekta pomaga močna revolucionarna država, da torej politična oblast kompenzira tisto, kar manjka moči razredu samemu. Ta zgodnjesocialistični etatizem je šel skozi proces svoje birokratizacije, v zgodovini se je na trenutke izrodil v birokratsko kasto in njeno samopašnost, pa se spet vrnil v bolj asketske podobe. Njegov osnovni kredo je, da je vladajoča organizacija nosilec racionalnosti da torej administrativno politični strukturi pritiče pravica vodenja, usmerjanja in kontrole, da ona poverja delovnim ljudem naloge in kontrolira njihovo izvrševanje. V zgodnjih fazah je ta tip etatizma bolj voluntarističen, v kasnejših fazah pa skuša doseči tehnološko racionalnost: tehnobirokratizem. Drugi tip etatizma izvira iz poznega kapitalizma. V nasprotju s tem prvim, ki si zastavlja na svoj način razumljene socialistične cilje, se poganja za čisto racionalnostjo »gladkega teka«, za gospodarsko učinkovitostjo doma in na tujem, brez ozira na socialne nasledke, in za državno regulativo, ki naj omogoči takšno, v bistvu kapitalistično prodornost. Pač glede na stopnjo razvitosti produktivnih sil (materialnih in duhovnih) imata oba tipa etatizma tudi bolj zastarele ali pa bolj moderne prijeme in cilje, od izrabe državnega aparata za primitivnomitninarske namene do kompjuteriziranih načrtov. Dodajmo temu še tri ravni, na katerih se gibljejo etatizmi pri nas: zvezno, republiško-pokrajinsko in občinsko, in prekrižajmo to z dvema temeljnima tipoma in z zaostalostjo ali modernostjo vsakega od njiju, pa bomo videli pestrost etatističnih modelov in enjihovo medsebojno prepletanje in blokado. Tretja pot, pot samoupravljanja, je posebej zahtevna. Njena uveljavljanje je zapleteno, saj se uveljavlja ves čas svojega obstoja proti enemu in drugemu etatizmu, ki se oba organizacijsko ves čas selita v organizacijske forme, ki jih vzpostavlja boj za samoupravljanje. Tipičen primer so samoupravne interesne skupnosti, katerih spreminjanje v paradržavne aparate je predmet kritike ravno v tem trenutku. Namesto da bi bile mesto združevanja dela, postajajo često le zadministrirana, da ne rečem zbirokratizirana mesta delitve družbenih sredstev. V tem ko etatizma tako privzemata masko samoupravnih institucij, a to često na primitiven način, obenem kompromitirata samoupravljanje. Paradoks je torej, da naj bi bilo (spodrinjeno) samoupravljanje krivo za neuspehe, pri čemer se oba etatizma ponujata kot ona prava, racionalna rešitev, seveda vsak zase. Oba tipa protisamoupravne restavracije domujeta seveda v vplivnih sferah družbe in ostajata kot Heglova ideja nedotaknjena v ozadju, ko se spuščajo v boj najrazličnejši misleci in preroki, ponujajoč svoje, intelektualno ponavadi pošteno mišljene predloge in patentne rešitve, ki imajo samo to hibo, da — so navsezadnje predvčerajšnji predlogi in rešitve, njihovi nosilci pa še malo niso domislili, kam v bistvu peljejo.

VII. In vendar je ravno samoupravljanje, se pravi, socialistična demokracija , tisti osnovni element identitete sistema, tisto, na čemer temelji njegova samoreprodukcija. Če drži, da vsaj v nekaterih začetnih elementih naša družba temelji na »lastni osnovi«, da torej vsaj v nekaterih elementih reproducira samo sebe, je ta osnova ravno odločanje o svojih lastnih zadevah skozi samoupravne forme. Zato je edina ofenzivna pot, ki pelje mimo čeri etatizmov in restavracij, ravno razvijanje samoupravljanja, se pravi, nenehnega kolektivnega usposabljanja za vodenje svojih skupnih zadev skozi to vodenje samo. Država, ki deli uvozne in razpolagalne privilegije, ni takšna pot, in krepitev eksekutive samo zbuja apetite za kontrolo nad eksekutivo za oblast. Država, ki je v službi samoupravljanja, se omenjuje na zaščitne funkcije in na vzpostavitev enotnosti sistema. Tako državne kot samoupravne odločitve pa morajo temeljiti na temeljitem pretresu argumentov pro et contra. Bilo bi umestno, če bi bil pred vsako gospodarsko in razvojno odločitvijo imenovan ugovarjalec predlogu po službeni dolžnosti, advocatus diaboli, z enako odgovornostjo kot predlagatelj, če bi spregledal odločilen ugovor proti predlogu in bi zato nastala škoda. Treba je razvijati sistem v prid kvalitete odločanja in kvalitete odločitev.

VIII. Jasno je, da je za zapolnitev kakršnihkoli političnih oblik potreben angažma subjektov. Živo pulziranje razrendega subjekta je polnilo z življenjem tudi meščansko demokracijo, in italijanski komunisti po pravici opozarjajo, da je demokratična Italija v veliki meri tudi njihovo delo, delo ljudskega gibanja in boja. Še tem bolj pa velja za socialistično samoupravno demokracijo, da ji je potrebna razgibanost subjekta, ki pozna okoliščine in konsekvence tistega, za kar se odloča. Kardelj je v Smereh razvoja ponovno priklical v spomin, da je subjektivna sila ravno razred sam in da so družbeno-politične organizacije šele skozenj subjektivne sile; a v subjektivno silo razreda je vštel tudi znanost. Dolžnost organizacij je torej — delovati skozi razred.

IX. Ključno vprašanje samoupravljanja pa je slejkoprej: tehnološka modernizacija družbe, povečanje družbenega bogastva, ob zavesti o ciljnosti socializma, torej ob humanizaciji delovnega procesa, ob obnašanju do narave kot »dobri patres familias« (Marx), ki se zavedajo, da imamo »svet na pósodo od naših otrok,« kot se glasi znano ekološko geslo, obenem pa vse, kar je potrebno za obnovitev avtonomnosti odločitev in izvitje iz medvedjih objemov dolarskih in klirinških partnerjev. Pogoj vsega tega pa je, da se strategija vseh družbenih subjektov opre na najvišje domete misli, da skratka postanemo spet družba, ki v pluralizmu argumentov kolektivno išče izhod iz optimalne rešitve. Odgovor je torej v angažiranosti znanosti, v pritegnitvi znanstvenih in strokovnih argumentov in znanstvene in strokovne diskusije, če treba, pa tudi polemike. Zahteva po argumentu in kultura diskusije sta najboljši protistrup tako proti samopašnemu oblastništvu kot proti demagoškemu nastopaštvu. V praksi je torej treba izpeljati načelo demokratične javnosti, se pravi, izmenjave argumentov in njihovega medsebojnega znanstvenega tehtanja, razmejujoč se tako nasproti sejmarskemu kričaštvu kot proti gorjačarskemu somodrštvu.

X. Nasploh mislim, da zajec ne tiči v institucijah političnega sistema, ne v obrambi njihove nespremenljivosti (saj to in ono je mogoče poenostaviti in narediti funkcionalnejše glede na družbeni cilj), ne v boju za njihovo spremembo (predlogi so dostikrat usmerjeni zoper samo bistvo). Tisto, kar je treba narediti, je skrb za demokratično funkcioniranje institucij. Treba se je povsod vrniti na jedro: na odgovornost sleherne eksekutive pred delegatskim odločanjem in pred delegatsko bazo. In tu ne delam načelne razlike med ZIS in denimo Izvršilnim odborom občinske skupnosti, otroškega varstva. Tu je ključ problema.

Se gre »Tribuna« lov na čarovnice?

Odvzem kmetijske zemlje zaradi »širšega družbenega interesa« je že stara stvar, ki je po vojni korenito menjala svoje pojavne oblike — od brezodškodninskih razlastitev v času »prvotne socialistične akumulacije« ko zemlje niso jemali le kapitalističnim elementom in narodnim izdajalcem, ampak vsem, ki so kakor koli motili napredek, v celoti oprt na klasični industrijski kompleks, ki je, zgodovinsko upravičeno, prežemal duh tistega časa. Danes so stvari rurejene veliko bolj »demokratično« — kmet, ki izgubi zemljo, dobi denarno nadomestilo. S tem je neka »urbana zavest« pomirjena, v tej quid pro quo zamenjavi ne vidi ničesar spornega, mogoče edino ugovarja kvantitativnim merilom, češ da je kmet dobil premalo denarja. Oblike centralizacije in koncentracije kapitala, zgodovinsko utemeljene v potebah povojnega časa, sanjarjenju o »razumnem etatizmu« navkljub, še vedno favorizirajo logiko, ki se bo ob popolnem uničenju produkcijskih pogojev končala z ugotovitvijo, »da denarja ni mogoče jesti«. Takrat bo seveda že prepozno, da se »razum spametuje« in odkritje tisto, kar je vsem, ki jih produkcijski način še ni odtrgal od pogojev produkcije, dano v izkustvu in kar je na raven teorije povzdignil že Marx, ko je v Kritiki ghotskega programa zapisal, da imajo meščani še kako dobre razloge za to, da podtikajo samo človeško delo kot vir vsega bogastva, ne pa tudi dela narave. S tem namreč kot »naravno« utmeljijo, »da mora biti človek, ki nima druge lastnine kot svojo delovno silo, v vseh družbenih in kulturnih razmerah suženj drugih ljudi, ki so se polastili delovnih pogojev.« V pogojih diktature stvari nad ljudmi, v blagovni produkciji torej, je zemlja preventstveno vir zemljiške rente in šele potem tudi vir uporabnih vrednosti, čeprav je dejansko prvi vir vseh delovnih sredstev in predmetov, »kakor delo, ki je samo le izraz neke naravne sile, človeške delovne sile« (Marx, isto). Toda pustimo zdaj to in se vrnimo nazaj k našemu meščanu, ki bo, če je seveda »liberalnega duha«, ogorčen bentil nad »umazanim komunizmom«, ko bo gledal nazaj v čase »provotne socialistične akumulacije« in brezodškodninskih razlastitev in v današnji menjavi zemlje za denar, pač videl le »pošten posel«, ki priča o demokratizaciji družbe. V kolikor »umazani komunizem« pač spet ne goljufa ljudstva s prenizkimi odškodninami. Liberalnemu pogledu pa uide, da gre v obeh primerih za eno in isto stvar. S tem seveda nočem reči, da je odvzem zemlje brez odškodnine nekaj popolnoma istega kot odvzem z denarno odškodnino, hočem le reči, da gre za eno in isto stvar, za rezultat nekega stvarnega gibanja, v katerem usihajo vse kvalitete, ki so kot narava pogoj uporabnih vrednosti, s tem pogoj obstoja človeka kot naravnega bitja.

Če ima posamezen primer odškodninske razlastitve kmeta zaradi »širšega družbenega interesa« to srečo oz., smolo, da pride na uho zagrenjenemu in agresivnemu pisarju, ki se udinja pri katerem iz naših renomiranih »režimskih« novinarskih hiš, potem se bo rodila osladna štorija divjega besa nad »krivico« in ihtavega lova na čarovnico, ki je za vse skupaj odgovorna. Vendar je s coprnicami že od nekdaj hudič. Kakor hitro namreč zgrabiš eno (v našem primeru kakšnega občinskega funkcionarja) in jo zvlečeš na grmado pravice, takoj ti postane jasno, da si ujel samo posamezen primerek, nikakor pa ne coprništva nasploh. Ta ugotovitev pa lahko shizofreničnem lovcu samo spodžge bes, ki ga bo potem poizkušal izživeti nad ujeto čarovnico in s tem zamegliti, da je zanj vse tako zacoprano, da se ne more boriti proti coprništvu, ampak lahko samo zažiga posamezne čarovnice. Zato pa seveda to počne z užitkom, ki je premo sorazmeren njegovi nemoči ujeti coprništvo. Stvar se lahko konča slabo tako za coprnico, ki jo drugi žrtvujejo, da bi se lahko še naprej v miru ukvarjali s črno magijo, kot tudi za novinarja, ki mu dokažejo, da je užitek lova tako zacopral njegovo domišljijo, da je scopral skupaj štorijo, ki »ne ustreza naši družbeni stvarnosti«, kajti šlo je le za primer. Tako žalostno se konča dialektika »na primer...

Mi pa bi, na primer, radi dokazali, da je »primer Mastnak« samo eden od tistih primerov, kjer se prizadetemu ne godi samo »neka posebna krivica, ampak družbena krivica nasploh,« da je primer, ki gre čez samega sebe in se ga da razumeti le zunaj njega kot golega primera, čeprav so že v njem skriti vsi elementi družbenih protislovij, ki ga opredeljujejo.

Zato ne bomo objokovali ubogih prašičkov, ki bodo ostali brez Doma, ne bomo jadikovali nad neomadeževano Zemljo in obujali vseh tistih fantazem, ki izraščajo iz objektivne ločenosti individuala od njegovih konkretnih življenjskih pogojev in se lahko v posebnih družbenih pogojih sintetizirajo v ideologijo »krvi in tal«.

Zato je treba tisto, kar v izjavah govorcev meri čez individualnost, posameznost primera, t. j. sama njihova v sebi razklana družbena pozicija, postaviti v kontekst koordinat splošnih značilnosti razvoja družbe.

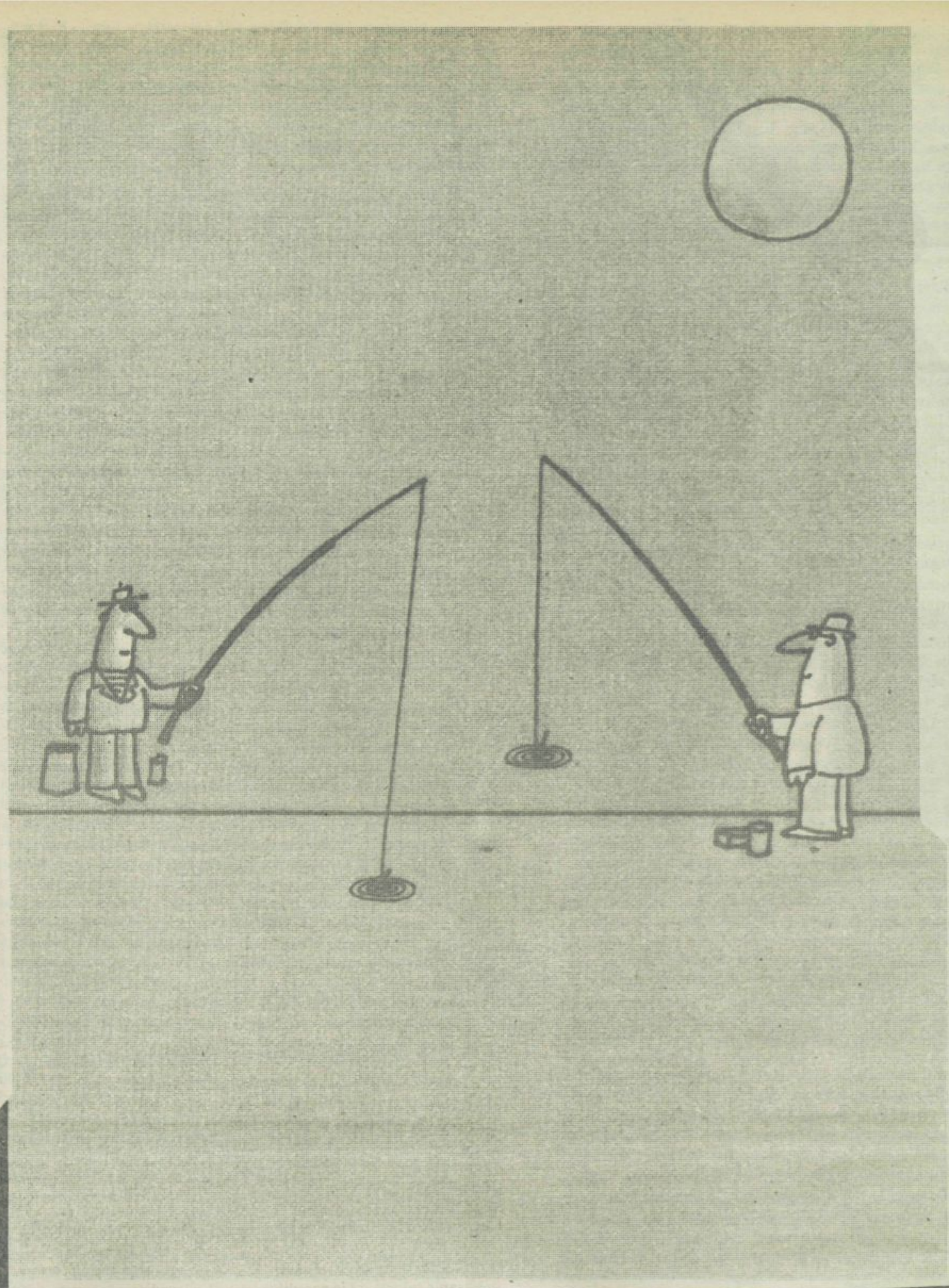

V imenu splošnega družbenega interesa

Ludvik in Marija Mastnak imata 8 ha zemlje, opremljen hlev s približno dvajsetimi glavami živine in prav toliko prašičjimi repi. Od tega, kar sama pridelata in od prodaje mleka, mesa in pšenice živita in sta solidno opremila svojo kmetijo, ki ima tudi nasledstvo. Ker se je od zemlje še v ne tako davni preteklosti težko živelo, se je Ludvik ukvarjal s furmanstvom, danes pa je konje v njegovem hlevu poleg traktorjev zamenjal tudi star tovornjak znamke Deutz. Že pet let z ženo bijeta bitko za ohranitev kmetije, kajti po zazidalnem načrtu naj bi njuno kmetijo skoraj popolnoma obzidali z družinskimi hišami in jima s tem praktično onemogočili kmetovanje. Malo pred novim letom se je na njivi pred ketijo pojavil buldožer in kazalo je, da bo bitka izgubljena, vendar je motor buldožerja kmalu nehal brneti. Kako je do tega prišlo in kako je cel spor potekal, smo se pogovarjali z obema Mastnakovima in z vodjem »generalštaba« za obrambo kmečke zemlje ter enim izmed iniciatorjev za ustanovitev društva za varstvo okolja v Celju, Jožetom Deklevo, kmetom iz Vojnika, ki sedaj tudi vodi obrambo Mastnakove zemlje. Z njimi sva se pogovarjala Zoran Thaler in Andrej Klemenc, ki je potem tudi »zaslišal«odgovorne občinske može.

TRIBUNA: Torej, zemljo jemljejo samo Vam ali tudi drugim?

L. M.: Drugi so zamudili, ker so jim že razrili.

TRIBUNA: In koliko kmetom so to storili?

L. M.: Koštomaju, dva sta pa sama dala.

J. D. Ta dva sta dala sama, ker nista kmeta in nimata interesa....

TRIBUNA: Torej, 24. 12. 1984 so začeli z deli na vaši zemlji. Je res, da so prišli miličniki s psi?

L. M.: Prvo sta prišla dva miličnika, poj je pa naknadno poklical in sta prišla s kampanjolo še dva miličnika s psom...

J. D.: Mi smo med tem bili v Ljubljani, vendar pa imamo neko dokumentacijo, kaj se je med tem dogajalo, imamo fotografije. V Ljubljani smo bili na ustavnem sodišču, vendar ni bilo predsednika, imel je smrtni slučaj v družini, potem smo šli od tam na IS do tov. Šinigoja, vendar je bila ravno takrat 13. seja, zato nas je sprejel podpredsednik dr. Frlec, ta je poklical tov. Poljšaka — predsednika Republiškega komiteja za varstvo okolja in mu dal nalogo, naj pošlje v Celje telegram, da se dela tam ustavijo, dokler se pač stvar ne uredi... Čez dva dni sem šel v Ljubljano do določenih ljudi in bistveno je, družbeni plan Celja ni zakonit. Recenzijska republiška komisija Komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano jim je plan zavrnila, niso dali novega, popravljenega v potrditev. Julija je bilo predsedniku občine Celje sporočeno, da ta plan ni v skladu z družbenim planom SRS, predvsem zaradi spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč in varstva zemljišč, no, in takrat bi moral ta plan spremeniti in tudi primer Mastnak in druge primere rešiti. No tega niso storili, kar naprej sicer delajo, rijejo, vendar je vsaka gradnja okoli Celja nezakonita, naj bo družbena ali privatna. Na Ustavno sodišče smo šli, da bi preverili ustavnost postopka odvzema zemljišča in postopek sam zase je zakonit, problem pa je v tem, da Ustavno sodišče ni bilo seznanjeno z dejstvom, da je nezakoniti družbeni plan razvoja občine Celje in seveda tako tudi ni moglo upoštevati tega dejstva. Zato smo dali še enkrat vlogo oz. pritožbo na ustavno sodišče. Predlagamo, da se postopek ponovi in da se organizira javna razprava, na kateri bi sodelovali občinarji, prizadeti in ustanovni zbor Društva za varstvo okolja Celje. Na republiškem komiteju sem tudi dobil navodila, kako naj ravnamo, da bo stvar čim bolje tekla za prizadete. Prvič, potrebna je ponovna ocena kvalitete zemlje. Občinska zemljiška skupnost mora imenovati do 10. januarja posebno komisijo, ki bo na kraju samem ocenila kvaliteto zemlje. Še sreča, da je tu zdaj, ko je sneg, odgrnjen humus, tako da se pedologi lahko sami prepričajo.

L. M.: Odrgnili so čez trideset centimetrov in zemlja še taka za v teglce!

TRIBUNA: Kaj so pa do sedaj naredili? Koliko je do sedaj razritega?

L. M.: Ja, doli skoz je potegnu traso za vodovod, mi imamo pa spodaj potegnjen hidrofor. Zdaj so pa to odkril! Bojim se, da bi nam zmrznile cevi, če pa nam zmrznejo cevi, imamo vso živino brez vode. Nič ne ukrepajo, nič ne poštudirajo, kaj so vspilali!

J. D.: Torej, eno je kvaliteta zemlje, če do roka ne bo komisije, bomo poslali telegram z zahtevo po novem roku, v kolikor se ne

LE VKUP, LE VKUP UBOGA GMAJNA

bo upošteval naknadni rok, pa pride republiška komisija, da oceni kvaliteto zemlje. Drugo pa je poslano na vse DPO-je v KS Ljubečna, da se začne javna razprava okoli tega od prisotnosti odgovornih iz občine, mogoče tudi koga iz republike, verjetno bo nekoga poslala tudi Zveza društev za varstvo okolja in tam naj bi se dokazala nesmotrnost gradnje na tej zemlji, saj obstaja v bližini približno 8 ha bivšega glinokopa, na katerem bi lahko zgradili celo mestno četrt.

L. M.: Železarna Štore vozi tja žlindro in je cel izkop pravzaprav ena sama mrtva zemlja, neobdelana.

J. D.: Jaz sem tudi povedal na občini v Celju, da je to lahko primer za bodoče Društvo za varstvo okolja v Celju, da se tako z zemljo ne bo več delalo. Zdaj se pripravljajo tudi plani za leto 2000 in čim bo društvo ustanovljeno, bomo začeli z recenzijo teh planov, torej, podobne posege bomo poizkušali preprečiti že v začetku, ko je v roki še svinčnik ne pa potem, ko je že buldožer na njivi, pa milica...

TRIBUNA: So vam sploh povedali, kako je mogoče, da pride do tega, da intervenira milica. Bi lahko na kratko povedali, kaj se je vse dogajalo.

J. D.: Jaz sem to sledil. Njihov sorodnik jim je delal pritožbe in opažam, da imajo interes, zdaj, ko je tisti, še danes točno ne vem, ampak okoli katerih se suče vem, tako da občinska zemljiška skupnost, tako skupščina kot izvršni odbor nista odigrala svoje vloge, tu so določeni ljudje, ki imajo večji vpliv kot pa skupščina in izvršni odbor. Tu je začetek vsega potem pa ti interesi... najprej težko povem, ker pač ne morem dokazati, da je npr. nekdo tajniku zemljiške skupnosti rekel naj pač zamiži.

L. M.: Veliko ima zraven tudi KS. Ta je tudi predlagala zazidalni načrt.

TRIBUNA: Torej je KS predlagala zazidalni načrt?

J. D.: To ne vemo, vemo pa, da je bila razgrnitev zazidalnega načrta v KS.

M. M.: Takrat je bila zraven tudi pritožna knjiga in potem smo v to pritožno knjigo napisali svoje pripombe, kateri je proti in kateri je za, večina so rekli, da je bila proti, sprejeto je pa blo.

TRIBUNA: Takrat ste prvič videli, da hočejo tu zazidati?

J. D.: To je bilo leta 1978...

L. M.: Ker je kmetija zaščitena, si sploh nismo znali predstavljat, da lahko do česa podobnega pride!

TRIBUNA: Vi ste se torej takoj, ko ste videli, da vam nameravajo pozidati zemljo pritožili v pritožno knjigo?

L. M: Tako je. Samo tiste knjige zdaj ni nikjer!

M.M.: Pol sem pa jaz okol hodla, sama ne vem kje, in sem govorila, da je kmetija zaščitena, pa so mi rekli, da to ni važno, če je občina interesent...

TRIBUNA: Enostavno bi torej kmetijo ukinili?

L. M.: Zbrisal stran... No, in potem je prišlo tako daleč, da sem pristal na to, da bi si poiskal nadomestno kmetijo, našel sem jo šel sem gor na občino in sem reku, no, v redu, sem najdu nadomestno kmetijo, so pa rekli, zdaj pa sredstev nimamo, da bi odkupili...

J. D: Tu naj bi prišlo 36 hiš!

M: No, potem mi je pa rekel Kozmos naj bi probali prodat samo hlev kakemu obrtniku, zdomcu, za obrtno dejavnost.

TRIBUNA: Kaj pa je po funkciji tovariš, ki je to izjavil?

J. D: On je predsednik zavoda za planiranje in izgradnjo... Tu notr se sučejo ljudje, ki načrtujejo, planirajo, gradijo...

TRIBUNA: Torej potem z odkupom ni bilo nič?

L. M.: Ko torej z odkupom ni bilo nič, so predlagali, naj se črta vrsta hiš, ki so po planu najbližje kmetiji, tako, da bi kmetija lahko ostala, ker bi nam pustili malo več ohišnice.

M. M.: Zaenkrat, potem pa bi nas itak že kako dol spravli.

L. M.: Malo kasneje sem vložil prošnjo za razširitev hleva. Prišlo je šest ljudi — sanitarni inšpektor, predstavniki zemljiške skupnosti... vendar so mi moj predlog zavrnili in predlagali, da naj zgradim nov hlev nižje spodaj. Tam pa po načrtu spet pridejo hiše, tako da zdaj jaz ne vem kako, ker bi potem tistim tam smrdelo.

TRIBUNA: In kaj jim ni bilo všeč pri vašem predlogu?

L. M.: Prestaviti bi moral gnojišče, da ne bi tekla gnojnica mimo načrtovanih hiš, oziroma, predlagali so mi, naj si naredim greznico in hlev uredim na splakovanje. Ti predlogi niso za nikamor...

M. M.: Hlev je star in bi bilo treba vse prekopat. Ne moreš tega kar tako preurediti na splakovanje.

J. D.: No in lani so pričeli z razparcelacijo pri sosednjem kmetu, pri Koštomaju in mu še do danes niso dali nadomestne zemlje.

L. M.: Tam so ga pa tak navil. Je prišu Novak iz zemljiške skupnosti in je rekel: Čujte, bodite tako vljudni, pa pustite, da začnemo, da nam ne bodo stali stroji. Inžinir je na dopusti in vam ne moremo odmeriti druge zemlje. Takoj ko pride z dopusta, Vam bo odmeril drugo zemljo, tako da boste dobili nadmestno zemljo. In še do danes nima ničesar.

TRIBUNA. Kdaj je to bilo:

L. M.: Zdaj v jeseni, pred tremi meseci. In ko je šel drezat naj mu vendarle odmerijo zemljo, so pa na kmetijski zemljiški skupnosti izjavili, da nimajo zemlje za njega. Čakajo, da bi dal tu neki ženski kmetijsko pokojnino in bi potem njeno zemljo dali njemu. Ona pa pravi: Jaz bom njim dajala zemljo, če je pa on starejši, kot sem jaz?

J. D.: Bil sem na pravni fakulteti pri dr. Sajovicu in pravi, da je zakon dejansko tak, da lahko razlastijo tudi zaščiteno kmetijo, če da soglasje vrhovno sodišče SRS, zakon tudi dovoljuje poseg v zemljo brez vsake odškodnine, ki si jo mora kmet potem naknadno priboriti sam, s tožbo ali pregovarjanjem. V tem primeru pa stvar še ni bila pred Vrhovnim sodiščem, pač pa samo pred Ustavnim sodiščem, ki je skozi postopek po pregledu vse dokumentacije ugotovilo, da ustavnost ni bila kršena, kar se tiče postopka. Niso pa se poglobili niti v kategorizacijo zemljišč niti v družbeni plan občine. Koštomaju so že odvzeli zemljišče, je že komunalno urejeno in tudi razprodaja je že bila. Sedaj pa je na vrsti Mastnak in tu se je pa vsa stvar zapletla. Istočasno se je začela tudi širiti pobuda za ustanovitev Društva za varstvo okolja občine Celje, ki se bo ukvarjalo s temi ekološkimi vprašanji, med drugim se bo tudi borilo za vsak kvadratni meter kmetijske zemlje. Urbanisti in občinski možje vedo, da je okoli Ljubečne neplodne zemlje toliko, da lahko nastaneta dve mestni četrti! Tudi predsedniku skupščine občine sem rekel, da naj bo te primer, kako naj se z zemljo ne dela več. Tudi sam sem namreč kmet.

TRIBUNA: Kako pride do tega, da vmes poseže milica?

J. D.: V primeru Mastnakovih je prišel dopis iz občinskega komiteja za varstvo okolja in urejanje prostora, podpisana je samo tajnica, ki je naredila prepis. En izvod dokumenta je dobil Mastnak, drugi pa je šel na milico. Ta se seveda ne spušča v ozadje spora.

TRIBUNA: Se pravi, da so oni pač pričakovali težave?

L. M.: Seveda, ker sem jaz takoj, ko so prišli s stroji za izkopavanje, postavil traktor s prikolico, tako da niso mogli začet.

J. D.: To se je dvakrat, trikrat ponovilo...

L. M.: Podjetje je javilo naprej, potem pa so posegli po milici.

J. D.: Milica je seveda morala iti, saj v nasprotnem primeru ne izvršuje svoje službe.

TRIBUNA: Kako pa je na vso stvar reagirala KS, ki mora biti v vso stvar vpletena že od začetka, se pravi od leta 1978? Vam je v tem sporu kaj pomagala?

L. M.: Ona je glih kontra delala. Po kmetih je sekala.

TRIBUNA: Odgovorni v KS verjetno niso kmetje?

L. M.: Ma kaki...

J. D.: Nekateri kmetje so v družbenopolitičnem zboru, vendar niso najbolj odgovorni predstavniki KS.

L. M.: Na seji KS so izjavili, da so že vse omehčali, samo mene da še morajo in da bodo to tudi storili... Zdi se mi, da v KS gledajo le na to, kaj se bo delalo danes, nihče pa ne misli na jutri.

J. D.: Ste vi to s traktorjem preprečevali in to je trajalo...

L. M.: Točno en teden.

J. D.: Seveda so si med to prekinitvijo pisali vse ure delavcev, kajti to gre na račun Mastnakovih, če seveda spor izgubijo... V ponedeljek, ko smo bili v Ljubljani pa so okoli pol enajstih pripeljali buldožer... (M, mlajši: Ki je delal dve uri), ki je odgrnil tisti del humusa, kjer naj bi šel vodovod.

TRIBUNA: Kdo je poslal telegram iz Ljubljane?

J. Po nalogu dr. Frleca je telegram poslal Republiški komite za varstvo okolja in urejanje prostora. Skupaj s kolegico Bonajevo, ki je tudi eden od iniciatorjev za ustanovitev društva za varstvo okolja v Celju, smo obvestili odgovorne občinske organe, ki so v tem primeru prizadeti, da naj pustijo to zemljo pri miru, da naj kmetija ostane cela. Nazadnje je predsednik skupščine dal izjavo, da bi ustavil poseg, vendar je ustavno sodišče ugotovilo, da je bil poseg zakonit in preko tega sklepa on ne more iti.

TRIBUNA: S čim pa tu na občini argumentirajo ta poseg? Ali govorijo o »nujnem napredku« oz. kakšni so argumenti?

J. D.: O tem smo zelo malo debatirali, kajti imam občutek, da nekateri, ki so najbolj odgovorni, o tem raje molčijo.

TRIBUNA: In kako naj bi vse skupaj izgledalo v prihodnosti?

J. D.: Zdaj smo dali vlogo na Kmetijsko zemljiško skupnost občine Celje, da imenuje komisijo, da se oceni kvaliteta zemlje. V kolikor je do dogovorjenega datuma (10. 1. 1985) ne imenuje, bomo postali zahtevo po dodatnem roku...

TRIBUNA: Kako je pravzaprav s to kategorizacijo?

J. D.: Zemlja je trenutno ocenjena s tretjo kategorijo, kar je popoln nesmisel, kajti to je dobra njiva, ki bi morala soditi vsaj v drugi, če že ne v prvi razred.

L. M.: Sicer pa so že izjavili, da so jo namerno prekategorizirali, zato da so na zemljišče sploh lahko posegli.

J. D.: Drugo, vsak poseg na območju občine Celje je nezakonit, ker plan občine ni usklajen z družbenim planom SRS. Ne gre le za Mastnakovo kmetijo, ampak za vse podobne primere v Sloveniji. Moramo biti tako ognjeviti, da bomo prepričali odgovorne, da se z zemljo tako ne sme več delati.

TRIBUNA: In katere odgovorne bi morali prijeti za besedo v tem konkretnem primeru?

J. D.: Najprej vse odgovorne v KS, se pravi od predsednika KS, članov sveta za varstvo okolja in urejanje prostora v KS, potem vse predstavnike DPO v KS. Na nivoju občine pa so to: Kmetijska zemljiška skupnost, ki na nivoju cele občine nadzoruje, kako se ravna s kmetijsko zemljo, nadalje Občinski komite za varstvo okolja in urejanje prostora in preko njega odgovornost seže do predsednika IS občine in predsednika skupščine občine. Mislim, da v tem primeru nista odigrali svoje vloge niti urbanistična niti kmetijska inšpekcija, kar kaže na njun podrejen položaj pri urejanju zemljiške politike. Tudi v krogu zemljiške skupnosti so nekateri ljudje, ki imajo prevelik vpliv na delo te skupnosti itd. Če bi šlo v okviru te skupnosti vse po normalnem postopku v primeru te kmetije, se pravi preko skupščine te skupnosti, v kateri je več kot polovica kmetov, bi verjetno prišlo do odporov proti temu posegu. Ampak sklep skupščine in izvršnega odbora je šel mimo njih in tu se problem nezakonitega postopka odpre.

TRIBUNA: So to zemljo že delili tistim, ki so interesenti za parcele?

L. M.: Seveda, saj imajo že vse razprodano.

TRIBUNA: Torej, ljudje so to zemljo že kupili in računajo, da bodo lahko pričeli z gradnjo?

L. M.: Ljudje že kar čakajo, da bi začeli zidat.

TRIBUNA: Ob tej inflaciji je ta neučakanost seveda še kako razumljiva.

J. D.: V pismu KS in Zemljiški skupnosti smo navedli lokacije za kmetovanje neprimerne zemlje tu v bližini. Če je interes za gradnjo, potem naj ljudje zidajo tam, na nerodovitni zemlji.

TRIBUNA: Je šla ta zemlja na javno dražbo, oziroma, kako je s tem?

J. D.: Gre za javni natečaj, na katerem občina postavi ceno zemljišča, drugo pa je cena komunalne ureditve. Tu je interes komunalnega podjetja, da tu ustvari dohodek in interes občine, da to razdeli in nekaj zasluži. Nekateri imajo denar, dinar pada, pa se jim ga bolj splača pretopiti v nepremičnine.

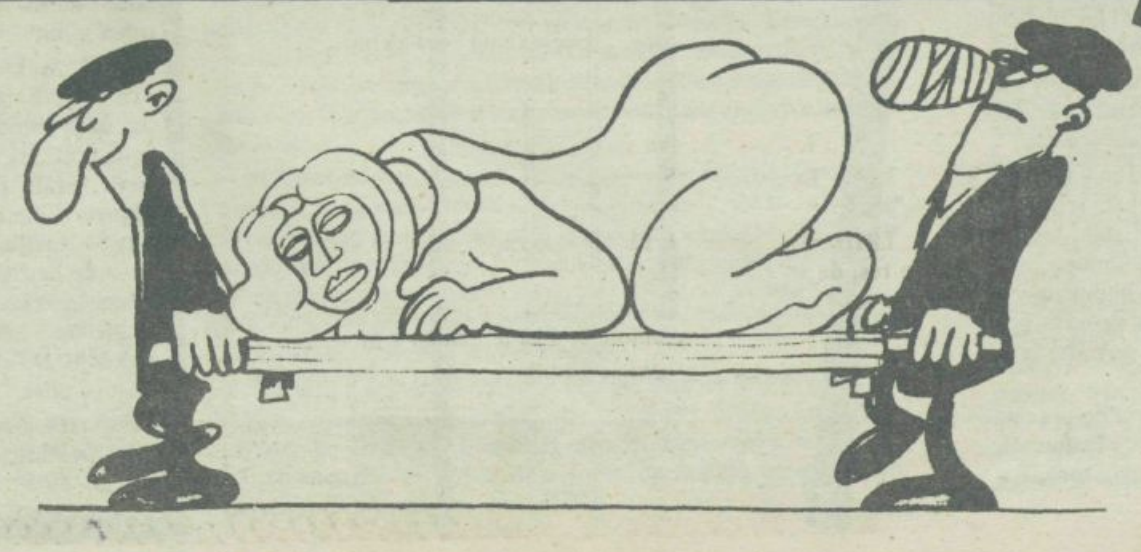

Kot veleva novinarska etika, smo se nekaj dni po obisku na Mastnakovi kmetiji zglasili še pri »drugi strani«, se pravi, potrudili smo se do odgovornih občinskih mož, da slišimo še drugo plan zvona. In bili smo zelo presenečeni — ni bilo nobenih izmikanj, še več, povsod smo imeli na stežaj odprta vrata in naši sogovorniki so odgovarjali kar sami od sebe in vprašanja smo v glavnem postavili le zaradi obrtne dolžnosti. Živi bili pa vi...

Najprej smo se oglasili na Komiteju za varstvo okolja in urejanje prostora občine Celje, kjer nam je z vsemi informacijami postregel tov. Žnuderl, predsednik omenjenega komiteja.

TRIBUNA: Tov. Žnuderl, kmet trdi, da takrat, ko je bil pripravljen zgraditi novo posestvo na razpolago ni bilo sredstev za odkup...

Ž: Kadarkoli je po zazidalnem načrtu predvideno kakršno koli rušenje katerega koli objekta, takrat so sredstva občinske komunalne skupnosti na razpolago. Vendar — večina ljudi pričakuje, da bodo, če jim poderemo hišo, dobili toliko denarja, da bodo lahko postavili novo hišo. Toda poglejte, če nekdo karambolira avto je logično, da od zavarovalnice ne dobi toliko denarja, kolikor stane nov avto. V tem primeru je seveda nekoliko drugače, ampak vseeno, za ocenitev obstoječih objektov so sodno zapriseženi cenilci, ki to ocenijo. Potem pa — ali prizadeta stranka sprejme ponujeni denar ali pa ne. No, v tem primeru vam bo verjetno lahko odgovoril predstavnik Zavoda za planiranje in izgradnjo. Gotovo pa je, da Mastnaku nove kmetije ne bi nihče postavil, no, lahko bi bila mogoče to nova kmetija v neki manjši, okrnjeni obliki, nekaj pa pač človek sam zraven doda.

TRIBUNA: Torej so bila sredstva zagotovljena? Mastnak nam je povedal, da potem, ko je našel nadomestno parcelo, niso bila zagotovljena sredstva za odkup.

Ž: Sredstva so vedno zagotovljena! Kajti če sredstev ni, potem mi seveda ne moremo prisiliti človeka, da se preseli. V primeru, da sredstev ne bi bilo na razpolago, bi počakali eno leto in se vsa zadeva da v finančni plan za naslednje leto. Enota ima zanesljivo dovolj denarja, da na leto odkupi 3-6 objektov. Seveda pa jaz predpostavljam tudi to, da si je Mastnak morda premislil, ker mu ni odgovarjala cena. Zavod za planiranje in izgradnjo in naša premoženjsko pravna služba so potem uredili tako, da Mastnak ostane na stari lokaciji, se pa zato v zazidalnem načrtu štiri ali šest vrst parcel odstrani iz zazidalnega načrta in s tem se mu to njegovo funkcionalno in delno kmečko zemljišče ohrani. Poleg tega je dobil menda 1,3 ha nadomestne zemlje, natančnejše podatke lahko dobite na Zavodu za planiranje. Torej lahko rečemo glede tega, da smo bili na občini ne samo »fer«, ampak smo v veliki meri upoštevali vse Mastnakove pogoje in želje. Glede teh zapletov pa mislim, da to ni samo Mastnakovo maslo.

TRIBUNA: Kot nam je znano, so se pojavili problemi glede kategorizacije zemljišča, ker Mastnak trdi, da je zemlja kvalitetnejša in ne sodi v tretjo, pač pa v prvo ali drugo kategorijo. Sedaj bi baje morala biti imenovana posebna komisija, ki bi ponovno ocenila zemljišče. Kako je s tem?

Ž: Moje mnenje je tako, dobro, kljub temu da sem tudi podpredsednik IS občine in ščitim predvsem splošne družbene interese... torej, meni se Mastnak ni zdel napačen. Tudi tu na naši premoženjsko pravni službi je takrat izjavil, da je zadovoljen s tem, kako je bila vsa stvar urejena, zlasti potem, ko je bila črtana tista vrsta parcel. Takrat sem že mislil, da je s tem stvar ad acta. Vendar pa — tu se vmešavajo drugi, kot je Dekleva. Jaz ga sicer ne poznam, a sem precej slišal, kako »ščiti« kmečko zemljo, sam pa ima tako zapuščeno kmetijo. Sicer pa imamo o tem tudi fotografije, boste lahko sami videli, če boste odšli na Kmetijsko zemljiško skupnost. Njiva je bila tako poraščena s plevelom, da se na fotografiji pšenice skoraj ne vidi. Saj vam bo inženir Novak tam pokazal, kakšen kmet je Dekleva. Pa se še bori za druge! No, sicer nimam nič proti temu človeku.... mi smo obravnavali na politični koordinaciji SZDL ... mislim, da bi rad ustanovil neko društvo za varstvo okolja. Mi nimamo seveda nič proti, vendar pa se to društvo ne bi smelo ustanovit! na interesih nekega posameznika, ki ne pozna širših problemov itd. Mi vemo, da je republiško društvo za varstvo okolja, smo za to, da se tudi pri nas ustanovi, vemo da Celje po plati varstva okolja ni neomadeževano, imamo probleme z zrakom... Tako društvo bo samo pripomoglo k izboljšanju stanja in pri opozarjanju na določene stvari. Ne bi pa smeli prevladati neki lokalistični oziroma niti ne lokalistični, pač pa privatni interesi.

TRIBUNA: Tovariš Dekleva nam je povedal, da je kateri koli poseg na zemljišča celjski občini nezakonit, ker prostorski plan občine ni usklajen z republiškim? Kaj lahko dodate k temu?

Ž: Ta plan je bil izdelan med prvimi v republiki in na osnovi razgovora s člani revizijske komisije bi lahko rekel, da je bil tudi med najboljšimi. Ni bil zavrnjen zato, ker je bil slab, ampak zato, ker na nekih manjših površinah ni bila usklajena raba prostora med kmetijci, urbanisti in gozdarji. Na območju cele celjske občine, ki meri 220 km^2 to ni bilo usklajeno samo na približno dveh km^2, se pravi na neki izredno majhni površini, gledano procentualno.

TRIBUNA: Zdi se nam zelo čudno, da se bo gradilo prav na tisti njivi, ker obstaja, to smo se lahko prepričali na lastne oči, velik opuščen glinokop, zasut z žlindro iz Železarne Štore. Zakaj se ne gradi tam?

Ž: Zazidalni načrt Ljubečna je prej predvideval mnogo širše območje in ravno, ko je bil v fazi največje priprave, se je izvedelo, da bo prišlo do interventnega zakona o zaščiti kmetijskih zemljišč. Zato smo obseg zazidalnega načrta izredno zmanjšali, po nivelaciji načrta pa segajo zazidalne površine na opuščene glinokope, vse se pomika proti zahodu, torej bližje proti Celju, kjer je pač opuščena zemlja. Mislim pa, da bi bilo zdajšnjo mejo zazidalnega načrta izredno težko popravljati, ker so v večini primerov parcele prodane.

TRIBUNA: Je torej prodana že tudi sporna parcela?

Ž: Ne vem točno. Zdi se mi, da tiste parcele, ki so bile brisane iz zazidalnega načrta, še niso prodane. Natančnejše podatke lahko dobite na Zavodu za planiranje.

TRIBUNA: Za razgovor se vam, tov. Žnuderl najlepše zahvaljujemo.

Razgovor s predsednikom občinskega komiteja za varstvo okolja in urejanje prostora nam je postavil nove dileme. Zakaj kmet trdi, da sredstev za odkup ni bilo, na občini pa trdijo nasprotno? Koliko je resnice na tem, da Jože Dekleva, najbolj odločen protagonist spopada za kmečko zemljo, svoje zemlje ne obdeluje? Še vedno nam ni bilo jasno, zakaj se na vsak način mora graditi prav na njivi, čeprav je pred nosom obilo nerodovitne zemlje? Kako je s kategorizacijo zemljišča? Upali smo, da bomo odgovore dobili na Kmetijski zemljiški skupnosti in na Zavodu za planiranje in izgradnjo.

Pri tov. Novaku na Kmetijski zemljiški skupnosti občine Celje smo izvedeli naslednje: da so bila sredstva za odkup zagotovljena, da so Mastnaku »šli na roke« pri izdelavi dokumentacije za novo kmetijo, ko pa se je odločil, da ostane na stari, so storili vse, kar je bilo v njihovih močeh, da bi stvar čim bolje uredili. Povedal je tudi, da so zemljo ocenili strokovnjaki z Biotehnične fakultete in da bi morebitno imenovanje komisije za ponovno ocenitev zemljišča s strani njihove skupnosti pomenilo žalitev strokovnjakov te komisije. Nadalje smo izvedeli, da je prvotno tudi Kmetijsko zemljiška skupnost predlagala naj se ne zida na tem zemljišču, vendar takrat še ni bilo interventnega zakona o zaščiti kmetijskih zemljišč. Ker bi gradnja na ravnici tako povišala stroške naj se zazidavi namenj pobočje, še zlasti, ker tam razen ene ni nobene perspektivne kmetije, pritisk na gradnjo pa je v dokaj hitro se razvijajoči Ljubečni močan. Tov. Novak nam je tudi povedal, da so v plan občine vnesli korekture in na novo zaščitili nad 600 ha kmetijskih površin, celo tiste 3. kategorije in da je ves problem pravzaprav v tem, da je bil zazidalni načrt za Ljubečno sprejet v času, ko še ni bilo interventnega zakona. Tudi on sumi, da v sporu pravzaprav ni glavni Mastnak, ampak »neka komisija za varstvo okolja oziroma tisti Dekleva, ki smo ga pred dvemi leti preganjali zaradi neobdelane zemlje«. (Stvar smo preverili in poleg slike s plevelom poraščene njive našli tudi dopis tov. Dekleve, v katerem pojasnjuje, da se mu njive ne splača obdelovati, dokler ne zagotovi namakanja. Za to pa nima sredstev in se obrača po pomoč na Kmetijsko zemljiško Skupnost.) Kar pa se tiče pritožne knjige in pripomb Mastnakovih na zazidalni načrt pa smo izvedeli, da ta knjiga sicer obstaja, da pa pripomb niso mogli upoštevati, ker so zazidalni načrt začeli uresničevati prej, preden so zbrali pripombe(!). Da pa se je to lahko zgodilo je spet krivo to, da takrat ni bilo interventnega zakona o zaščiti kmetijskih zemljišč. Na koncu nam je tov. Novak še obširno razložil sedanja prizadevanja njihove skupnosti za zaščito kmetijskih površin. Za prijaznost smo se mu zahvalili in odšli še do tov. Kozmosa, predsednika Zavoda za planiranje in izgradnjo

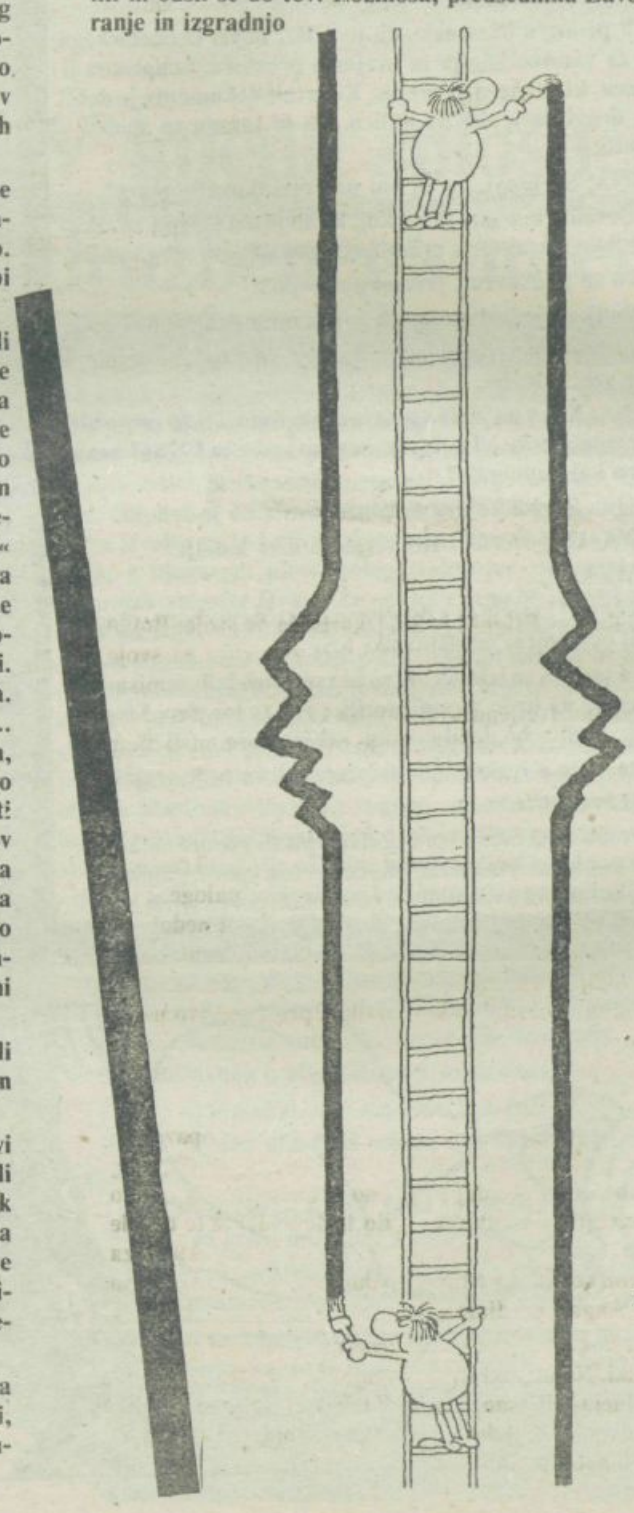

Kaj so povedali na Zavodu za planiranje in izgradnjo?

Svoj pohod »Po poteh izjav odgovornih« smo končali na Zavodu za planiranje in izgradnjo, kjer so nas prav tako prijazno sprejeli in nam postregli s številnimi informacijami, ne le glede »primera Mastnak«, ampak tudi glede celotnega prostorskega razvoja občine Celje. Tudi tov. Kozmos je bil mnenja, da bi se z Mastnakom že dalo dogovoriti, o tem, kaj pa bi lahko bilo v oazdju, je odgovoril, da ne more reči nič gotovega, da bi bilo vse k ugibanje. Potem nam je pojasnil plan razvoja Ljubečne, po katerem naj bi Ljubečna iz sedanjega konglomerata postala urbano naselje z vso potrebno infrastukturo. Zanimalo nas je predvsem, zakaj se ne gradi na opuščenem glinokopu in izvedeli smo, da je ta po planu namenjen predvsem blokovni gradnji in manjšim družbenim in privatnim obrtnim delavnicam, ne pa individualni gradnji, ki se zaradi značilnosti terena in neobstoja kanalizacije na ravnici ne izpčala in so ji zato namenili pobočje nad cesto Vojnik—Ljubčena, kjer stoji tudi Mastnakova kmetija. Preostali del opuščene zemlje, jugozahdodno od opekarne, pa bi ponovno usposobili, za kar so že na voljo tudi ustrezna sredstva (!) in bi na ta način dobili dokaj veliko strnjeno obdelovalno površino, ki bi se spojila s kmetijskimi površinami v Zadobrovi, kjer je v teku melioracija. Tudi predhodni, neorganizirani razvoj Ljubečne opravičuje individualno gradnjo na omenjenem pobočju, saj je zraslo veliko število razmetanih hiš, ki bi jih po zazidalnem načrtu povezali v enotnno naselje in s tem izkorostili že obstoječi vodovod in kanalizacijo, ki bo prikjučena tudi na čistilno napravo v Škofji vasi, ko bo dograjen čistilni kanal. Tako so nam povedali na zavodu in dodali, da zaradi spremenjene miselnosti v zadnjem času veliko več naporov posvečajo ohranitvi obdelovalnih površin.

Kljub »idejni enotnosti«, ki je izžarevala iz odgovorov pristojnih funkcionarjev, utemeljenih predvsem na nekih zakritih in nejasnih interesih nekih malo sumljivih »varstvenikov okolja«, katerih žrtev je tudi Mastnak, nam še vedno ni bilo jasno, zakaj si je kljub vsem ponujenim ugodnostim premislil? Ali gre le za »kmečko trmo«? Odločili smo se, da bomo vso stvar preverili pri njem samem.

IN KAJ JE GLEDE VSEGA TEGA POVEDAL KMET?

TRIBUNA: Zadnjič ste nam povedali, da ni bilo sredstev za odkup, na pristojnih instancah pa smo izvedeli, da so nam ponujali po cenitvi z 22. 3. 1982 za poslopja 409 SM, kot odškodnino za uničene kulture 50 SM, poleg tega pa bi vam dali še enakovredna zemljišča iste površine, kot bi jo tu izgubili. Baje so vam šli celo celo na roke, kar se tiče izdelave dokumentacije za novogradnjo. Kaj lahko poveste na to?

M. mlajši: Čez novo parcelo gre daljnovod.

M. L.: Jaz na to cenitev nisem mogel pristat, ker enakovrednih poslopij za ta denar ne bi mogel postaviti. Sicer so mi rekli, da bomo potem imeli novo poslopje, toda mi smo povsem zadovoljni s starim tu. Razen tega imam tu že opremljen hlev, silos in še dva gospodarski poslopji. Ta poslopja so za mene v redu še za tri rodove!

TRIBUNA: S ponujenim denarjem res verjetno ne bi mogli postaviti novega posestva. So vam obljubljali kredite ali kakšne druge ugodnosti?

L. M.: Kredite bi mi verjetno dali. Toda, poslušajte, jaz bi jih seveda moral odplačati in se še ukvarjati z novogradnjo, tu pa imam že vse urejeno. Saj nisem nor, da bi šel v kaj takega!

M. M.: Izdelavo dokumentacije pa smo plačali vso po normalnih cenah? Nič nam niso šenkali!

L. M.: Kar se pa tiče tistih dveh hektarov pravzaprav hektar in 260 a, ki jih zdaj uporabljam in ki bi mi pripadali, če bi se preselil, je pa tako. Jaz imam tisto zemljo dve leti v zakupu in plačujem zanjo. Sploh ne drži, da bi bila ta zemlja boljše kvalitete. Kje pa! Tam je zemlja popolnoma izčrpana, saj ni nihče gnojil najmanj dvajset let!

TRIBUNA: Torej tudi zaradi izčrpane zemlje odklanjate preselitev?

L. M.: Tako je, poleg tega pa je tam po zazidalnem načrtu prav tako vse namenjeno zazidavi in bi bil praktično na istem kot sem tu obkrožen z hišami in zaradi tega verjetno v konfliktih z bodočimi sosedi. Tam je ponekod tudi zemlja precej močvirna, povrh vsega pa bi bil takorekoč na moji parceli še bunker, se pravi javno zaklonišče. Zato sem se odločil, da s svoje zemlje ne grem in je ne dam!

Tu so po uri in pol snemanja baterije ZMAJ popolnoma odpovedale in glasovi so postali nerazumljivi. Izdelek je torej nepopolen zaradi slabe kvalitete repromateriala. Sicer pa ste verjetno zvedeli dovolj. Čakali smo tudi na pogovor tov. Mastnaka s predstavniki KS, vendar jih ob dogovorjenem času ni bilo. Polarni mraz, v katerem niso vžigali avtomobili, jim daje trden alibi.

P. S. Malo pred redakcijo te reportaže, sta sem v prostorih »TRIBUNE« oglasila tovariša Dekleva in Mastnak. Povedala sta, da je buldožer končno zasul izkopani kanal in da sedaj ni več nevarnosti, da bi zaradi zmrznjene vodovodne napeljave živina v hlevu ostala brez vode. Poleg tega sta nam dostavila tudi odgovor Kmetijske zemljiške skupnosti na zahtevo po preverbi kategorizacije, ki ga prilagamo spodaj. Zraven dodajamo le še to — če nas spomin ne vara (kot so nas ZMAJEVE baterije), potem nam je tov. Mastnak povedal, da so mu zemljo ocenili s pregledom iz zraka in na podlagi splošne pedološke ocene za to področje. Do sedaj si nihče od ocenjevalcev ni od blizu ogledal njegove njive.

P. S. II Kmetijska zemljiška skupnost občine Celje je zavrnila preverbo kategorizacije. Njena argumente si lahko preberete v prilogi.

KMETIJSKA ZEMLJIŠKA SKUPNOST
OBČINE C E LJ E

Številka : KZS - 8/85
Datum : 7.1.1985

Ustanovni odbor društva
za varstvo okolja celjske
regije

Gledališka 2
Celje

Zadeva : Strokovna preverba kategorizacije na območju ZN Ljubečna

Sprejeli smo vaš dopis oz.zahtevo z dne 29.12.1984 v zadevi ponovne preverbe strokovne kategorizacije kmetijskih zemljišč na območju zazidalnega načrta Ljubečna. Nadalje navajate, da je KZS v primeru sprejemanja kategorizacije in razvrstitve kmetijskih zemljišč ukrepala nezakonito. Vsa ta opozorila, ti jih lahko smatramo z vaše strani tudi kot obtožbe,pa niso preverjena in so le nestrokovna ugibanja. V zvezi s tem vam dajemo naslednja pojasnila:

1. Kategorizacija in razvrstitev kmetijskih zemljišč je bila s strani KZS naročena že v 1.1983, do junija 1. 1984 pa je bila dokončno izdelana. Ta naloga je bila zaupana Biotehnični fakulteti v Ljubljani in Hmeljarskemu inštitutu v Žalcu. S strani navedenih inštitucij so bili odgovorni za strokovno izdelavo kategorizacije in razvrstitve kmetijskih zemljišč dr.Stritar iz Biotehnične fakultete, Dr.Vagner ter ing.Cset iz Hmeljarskega inštituta v Žalcu. Iz tega sledi, da so kategorizacijo in razvrstitev izdelali najbolj priznane inštitucije in njeni strokovnjaki, zato smatramo, da KZS ni pristojna za ugotavljanje njihove strokovanosti, kot to zahteva vaš ustanovni odbor društva za varstvo okolja. Smatramo, da bi bilo ponovno preverjanje kategorizacije s strani KZS žalitev in nezaupnica njihovemu strkovnemu delu. V strokovno delo do sedaj nismo imeli nezaupanja, zato ne moremo ugoditi vaši želji in ne bomo pristopili k preverjanju kategorizacije. Nadalje nam vaš odbor očita, da pri sprejemanju srednjeročnih planskih dokumentov, katerih sestavni del je tudi kategorizacija in razvrstitev kmetijskih zemljišč, nismo sprejemali zakonito. Priporočamo vašemu društvu, da prej preveri predvidevanja in šele nato obtožuje nesamoupravno in nezakonito delo, v tem primeru KZS obč.Celje.

2. Da ne bo z vaše strani nezaupanja v naše delo, vam sporočamo, da je bila v prostorskem delu družbenega plana organizirana javna razprava po vseh KS v občini Celje, da so prostorski del družbenega plana obravnavale tudi sekcije za kmetijstvo pri SZDL, ga sprejela skupščina KZS in dokončno sprejetje potrdila tudi občinska skupščina. Zakonitost postopka pri sprejemanju ZN Ljubečna je ugotovilo tudi ustavno sodišče SRS.

Smatramo, da bi vaše društvo lahko imelo zaupanje vsaj do ustavnega sodišča, če ga že nima do dela KZS in njenih samoupravnih organov.

Za zaključek pa še to, da je KZS preverila kategorizacijo po TTN kartah, in ugotovila da je zemljišče v mejah ZN Ljubečna v III.kategoriji in mejah 2 b podosekvence, ter predstavlja v naravi serijo psevdoglenih tal, kjer je vpliv slojne vode, ki zaostaja na površini zaradi nepropustnosti podtalja. Iz tega sledi, da zemljišča v mejah ZN niso najbolj kvalitetna kmetijska zemljišča in je na osnovi zakona o kmetijskih zemljiščih možno sporazumevanje o namembnosti teh zemljišč.

Tajnik KZS obč.celje
Novak ing. Jurij

[illegible] Z OPOZICIJO

Končali smo tam, kjer bi pravzaprav morali začeti - pri analizi tih vzrokov, zaradi katerih se zmanjšuje površina obdelovalne zemlje na prebivalca, tako da smo glede te površine v Sloveniji med zadnjimi v Evropi (slovensko povprečje je lo arov na prebivalca, evropsko pa je trikrat večje).Ker se s tem problemom nismo strokovno ukvarjali, bomo z zaključek navrgli le nekaj spekulativnih tez.

Kmetijstvo je, če se ne motimo, ob prometu, turizmu in informatiki, zapisano kot ena prednostnih nalog razvoja Slovenije, ki naj bi si zagotovila 85% samooskrbo s kmetijskimi pridelki. oda kljub "pozitivni zakonodaji", ki dovoljuje spremembo namembnosti zemljišč prve kategorije le v primeru, če so zagotovljene nadomestne površine iste kategorije in drugim zakonskim zaščitnim ukrepom, se trend pozidave nadaljuje.Nek belokranjski kmet, ki so mu čez noč prekategorizirali zemljo z namenom, da mu jo odvzamejo, je takole protestiral proti znanstveni manipulaciji:"Meni lahko celo rečejo, da tole sploh ni zemlja, toda, dokler bo tole tu meni dobro rodilo, jaz s tega ne grem, pa če mi rečejo, da je gola skala!"Vendar, pustimo manipulacije in raje poizkušajmo ugotoviti, za kakšne in čigave interese pri pozidavi kmečke zemlje gre.Prvič, gre predvsem za interese gradbene industrije, ki si z gradnjo na najboljših zemljiščih (Tu ne gre za neko "občinsko zlobo", kot si to največkrat razlagajo prizadeti, ampak predvsem za preprosto dejstvo, da je graditi na teh površinah praviloma tudi najceneje.) zagotavlja ekstra profit.Dovolj je, da si ogledamo razvojne trende največjih slovenskih mest in bomo videli, da se je na ta način, v Ljubljani npr. na področju Viške, uničila najboljša zemlja.Trend se nadaljuje, istočasno pa se na nivoju republike zbirajo ogromna namenska sredstva za melioracijo zamočvirjenih površin, na katerih so obdelovalni stroški nekajkrat višji, hkrati pa se uničujejo tudi občutljivi ekosistemi močvirij, z vsem svojim rastlinskim in živalskim bogastvom in vplivom na mikroklimo.Posameznim interesentom, naj so to občine ali njihova gradbena podjetja ali kdo drug, se tako dvakrat splača graditi na razlaščeni ravnici - ne samo zaradi nižjih gradbenih stroškov, ampak tudi zato, ker lahko ob zmanjševanju obdelovalnih površin črpajo republiška sredstva za pospeševanje razvoja kmetijstva, ob tem, da s prekvalifikacijo namembnosti razlaščenih površin občina pridobi več dohodka, ker je davek na stavbna zemljišča pač višji od davka na kmetijska zemljišča."Splošni družbeni interes"se tako vse prevečkrat izkaže kot goli interes občine po pridobivanju dohodka, za kar so zlasti "občutljive" nerazvite, pretežno kmetijske občine. Potem so tu zraven vpleteni tudi več ali manj vsi, ki se ukvarjajo z"urejanjem prostora" in pri tem pač morajo i slediti "splošni družbeni interes".V zadnjem času pa je kmečka zemlja tudi pod udarom interesov tistih slojev prebivalstva, ki so pri vrhu socialne lestvice in zaradi permanentne inflacije poizkuša denar pretopiti v nepremičnine.Stanovati na podeželju, vendar čim bližje mestu, je v času vse dražjega goriva svojevrsten privilegij in gradnja je v vsakem primeru najboljša naložba hitro gnijočega denarja.

Kmetje so pod udarom teh pritiskov vse prevečkrat izigrani, saj ti, ki bi naj jih ščitili, tako ali drugače spadajo med zgoraj naštete, v vaših celo dvakratno.Zato ne bi smeli nasesti zagotavljanju odgovornih, da je za zaščito njihovih interesov že "itak sistemsko poskrbljeno" in da tako "tista" društva za varstvo k okolja pravzaprav nimajo kaj iskati, razen če se v njih ne skrivajo ... interesi neke opozicije. Ne bomo blefirali!Prav za opozicijo nam tu gre!Nikakršnih ambicij nimamo, da bi se skrivali za vnaprejšnjim "splošnim družbenim interesom". Gre nam za opozicijo in to v tistem smislu kot jo omenja Kardelj v "Smereh razvoja..." - , da namreč morajo imeti izvršni sveti in druga upravna telesa v vsakem konkretnem primeru opozicijo, ki skozi argumentirano nasprotovanje in dogovarjanje širi prostor demokratičnem dialogu, ki je pogoj samoupravne demokracije.

(tekst ni lektoriran) A. KLEMENC

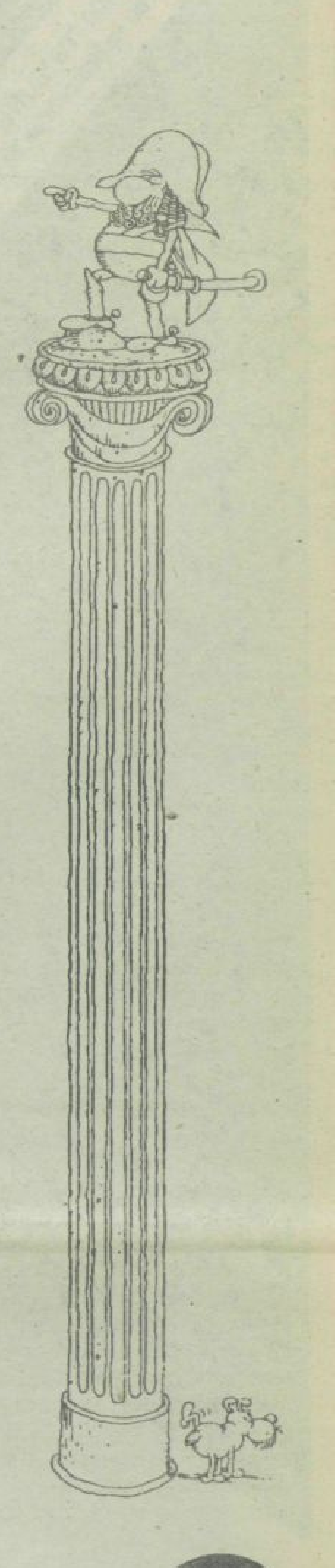

S PERESOM NAD RDEČEGA KROKODILA

Nova spoznanja novinarjev Paris Matcha o delovanju Sovjetske zveze

Francoski narod je izjemno apolitičen narod. Poprečen ancoz ve, da je Mitterand predsednik Francije in tu se njegovo litično znanje konča. Tudi poznavanje mednarodnih razmer je šibko. Večina ima negativno mnenje o sodelovanju Francije mednarodnih organizacijah, ker Francija v takih primerih no potegne »ta kratko«.

Sovjetska zveza je za Francoze (potem, ko ugotove, da SZ in sija nista eno in isto, in ko odštejejo vse komunistične dsodke) bela eksotika. To je dežela širnih step, ki je zamikala malega Korzičana, dežela dolgih belih zim, krzna in sani s guljčki. Novinarji Paris Matcha pa takim sanjarjenjem niso legli. Prostor, ki ga Paris Match v letošnji prvi številki name- »resnim« tekstom so zapolnili s članki o aktivnosti Sovjetske eze.

V Afriki se SZ ne obnaša nič bolje kot ZDA v Latinski Ameri- »SZ res ni afriška sila, vendar se je namestila povsod,« piše rard de Villiers. »Mnogo je resničnih ali lažnih diplomatov, nih agentov, tehnične in vojaške svetovalce je moč videti na kem koraku.« V Bocvani, ki šteje samo 800 000 prebivalcev sovjetska ambasada kar 250 članov.

De Villiers opisuje, kako je Sovjetski zvezi uspelo Etiopijo emeniti v prvovrstno komunistično postojanko. Kje na svetu največji Leninov kip? V Adis Abebi. Tako preoblikovanje Etio- pa SZ ni motilo, da ne bi istočasno dobavljala orožja Somaliji. Trenutno lakoto v Etiopiji je SZ izkoristila po svoje. Bojda prepričuje Etiopce, da se lahko samo njej zahvalijo za svoje preživetje. Prav tako je Sovjetska zveza v poročilu OZN napisala, da je njena pomoč tretjemu svetu v letih 1976 — 1980 znašala 44 milijonov dolarjev. Ta podatek pa je ovrgel Foreign Office. Oni trdijo, da ta pomoč ni presegla 8 milijonov dolarjev. Komu naj človek zdaj verjame?

Osupljivi, a vendar nekako pričakovani, so podatki o delovanju slavne KGB pri ustanavljanju vohunskih služb. Trenutno menda KGB šola vsaj 20 000 Afričanov za posebne naloge. Tudi sovjetske ambasade so po Paris Matchu vse prej kot nedolžne. Vsaka ambasada je del »rezidenture«. To so posebni centri, kjer načrtujejo in vodijo različne subverzivne akcije. Rezidenture obstajajo v Beninu, Bocvani in še marsikje, presenetljivo pa je, da je Sovjetom uspelo organizirati rezidenturo v prozahodnem Maroku. Tja so prišli z namenom, »da poiščejo nova ležišča fosfatov.«

»Glede fosfatov,« piše de Villiers, »je prav zabavno opazovati Sovjete, ki so vedno obtoževali kolonialne sile, da so iz kolonij sramotno ropali surovine, zdaj pa počno natanko to. Z Gvinejo so sklenili sporazum, po katerem bodo trideset let iz te dežele vozili dva milijona ton boksita na leto. 1976 so v Alžiriji kupili za 270 milijonov ton boksita, v Maliju so dobili zlato, v Rodeziji so kupili krom, v Angoli pa diamante.«

Seveda pa dejavnost SZ ne bi bila upsešna, če ji ne bi pomagali njeni najemniki. Najemniki so po mnenju Paris Matcha Etiopija, Angola, Gvineja—Bissao, Benin. V teh državah je marksizacija (krasen proces, ni kaj) dosegla visoko stopnjo, poleg tega pa jih poleg SZ kontrolira tudi Kuba.

Naslednjo stopnjo penetracije je SZ dosegla v socialističnih deželah, ki z njo simpatizirajo in kjer se »Sovjeti počutijo kot ribe v vodi«. Taka voda so Mali, Gana, Mozambik, Zgornja Volta, Zaire in Zimbabve.

V ostalih državah sicer gostijo sovjetske predstavnike, vendar jim niso tako naklonjeni. Seveda pa Sovjetov to ne ovira, da ne bi tudi tam ustanavljali razidentur.

Ves članek izžareva gnev po »razkrinkavanju«. Paris Match je v prejšnjih številkah opisal nečedne posle ZDA, zdaj pa je na vrsto prišla SZ. Toda v članku se da zaznati tudi francosko užaljenost, ker vpliv Francije v Afriki postopoma slabi. Za ilustracijo: »Afroško-francoski vrh v Bujumbri je stal Francijo pri*bližno deset milijonov dolarjev... Da bi bolje razumeli* pomembnost tega vrha, je treba vedeti, da je Francija v Afriki eden zadnjih branikov nasproti ambicijam Sovjetske zveze. Drug tak branik je Južnoafriška republika.«

Torej, nič novega. Afriko si še kar naprej delijo, Afričanov pa nihče nič ne vpraša. Francoski kolonialni spomin je še močno živ in se mu ne misli odreči niti tisk niti vladna politika, ne glede na to, kdo sestavlja vlado.

Vprašanje je, kaj je naredil poprečen Francoz, ko je prebral članek? Najbrž je zavzdihnil po dobrih starih časih, ko je bilo še vse drugače in obrnil list. Nekje na sredi revije je fotoreportaža z bombastičnim naslovom čez dve strani in z največjimi črkami: AFGANISTAN PET LET PO OKUPACIJI. Gola naštevanja dejstev, nobenega komentarja, bralec pa vendar hitro ugotovi, da Paris Match ne skriva veselja, ker gre »Rusom« v Afganistanu vse slabše. Sicer pa se francoski novinarji še predobro spomi*njajo primera Jacquesa Abouchara (novinarja TF 1, ki so ga* lansko jesen aretirale sovjetske oblasti v Afganistanu) in zato so tudi pri Paris Matchu prepustili bralcem, da si sami izoblikujejo mnenje. Vse je torej odvisno od bralcev. Sicer pa sploh ni nujno, da bi si belili glavo zaradi Afganistana ali kakega drugega področja bogu za hrbtom. V reviji je na brezlesnem papirju mnogo rubrik in člankov, ki ne zahtevajo naprezanja.

Jasmin Držanič

V 6. številki 'TRIBUNE' smo pod pesmijo 'BRUTALNI EROS' pozabili napisati ime avtorja Janu Zorcu in bralcem se za napako opravičujemo.

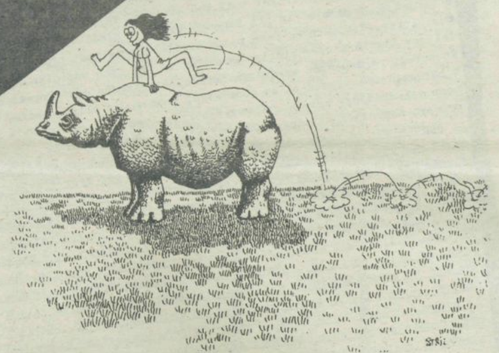

PRE

KDO BO BOLJ PERVERZEN? Sistem ali individuum?

KDO se bo ujel na mojo finto? Kdo bo destruktivni eksploatator literarne pronicljivosti? Kateri najbolj totalitarni sistem? Tisti, ki ima v rokah aparat? Tisti, ki bo žrtev tega aparata? Oni, ki ima v aparatu človeškega DUHA? Ali oni, ki ima v svoji glavi človeškega DUHA?

Shizoid je vzdržal.

Ali bo tudi tosiloumski sistem?

(huronski smeh Nostradamusa)

Shizoida je začel preganjati zbegani in mršavi bledunjavec, ki je sedel ob gumbih velikega medijskega aparata in si je izbral za svoj PER VERSO, ki nima primere, popolnoma apolitične osebe.

Jaz se vprašam: ALI SEDIJO OB GUMBIH NUKLEARNIH OROŽIJ PRAV TAKI + DEBILI? Če res, nam tistim, ki smo proti uporabi takega orožja, ni rešitve.

Za zdaj je bil zločin izvršen preko medijskega orožja in žrtev je bila samo deklica (tista, ki kriči: MENI SE JE ZGODILO!)

Lahko pa se zgodi, da se bo prav tak debil, kakršen je tisti zbegani in mršavi mladenič, začel igrati izza nuklearnega omrežja. Samo, da takrat žrtev ne bo samo ena.

PREHOD IZ UTERUSA V ZRAČNE GMOTE

V bunkerju pod zemljo je vlaga, strahovi se naslanjajo na redke predmete v njem in si čistijo nohte z zobotrebcem. Predmeti se gibljejo v prozorni tekočini ali pa izginevajo v motnih vrtincih bledo rumene barve, ki jo včasih razreže z ozkim snopom svetlobe dan, ki zunaj vstaja.

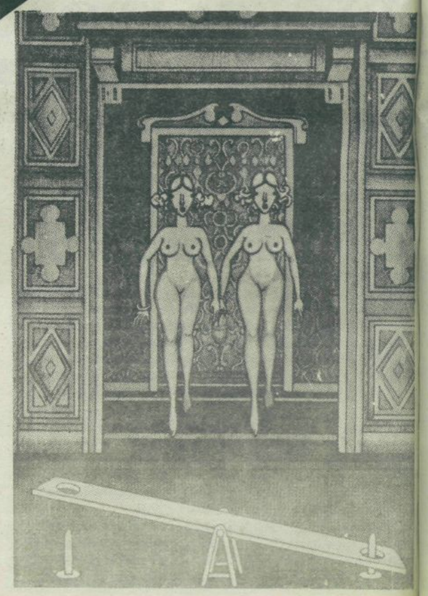

POROČILO

KRAJ DOGAJANJA: ZRAČNA LINIJA NEKJE MED LJUBLJANO IN JUŽNO AFRIKO

PREDMET DOGAJANJA: KRŠITEV OSNOVNIH ČLOVEKOVIH PRAVIC

ČAS DOGAJANJA: GOSPODOVO 1984

MV PREDSTAVI, KI JO UPRIZARJAJO, NAJBOLJ UŽIVAJO DEBILI IN OSTALE MENTALNO TEŽKO MOTENE OSEBE.

NAS ZANIMA PREDVSEM UŽITEK SHIZOIDOV. KER SO NAGNJENI K EKSPERIMENTOM, KI JIH BREZ ZADRŽKOV IZVAJAJO, ZATO OD ČASA DO ČASA IZPADAJO IZ TOSILOUMSKEGA SISTEMA DEBILOV.

Shizoidov fetus prilagajanja, da bi se vključil v Tosiloumski sistem preko literature, je bil že v uterusu zgrižen in umorjen zavoljo vohljačev, ki jih je plemenito sprejemal na svojem domu (shizoid je pač mislil, da če se nekdo rodi v človeški obliki telesa, tudi je človek), saj so mu kradli ideje iz rdeče mape in jih kasneje priobčili v javnih straniščih (Marčeve Ide so le eno izmed shizoidovih obdobij naiva. Drugače pa shizoid rad jé Matevža Velikega z zeljem in pleše ob zvokih Karmen. V vinski sod v kleti pa rad vtakne Čep z napisom Guerino)

Verjetno je bil prej navedeni začetni stavek zavoljo teh in podobnih babavov razširjen v tosiloumski javnosti kot diskriminacija tistih, ki jih je tosiloumski sistem zaprl v tosiloumsko blaznico, kamor so hoteli spraviti tudi shizoida.

Stavek je bil mišljen TOTALNO DOBESEDNO:

+ debili uprizarjajo predstavo za minus debile

užitek + dobilov je enak (v predstavi) — dobilom

(kdo pelje svet v nuklearni zločin? + debili ali — debili?)

— debili so — debili v užitku, ki ga namenjajo — debilom

+ debili so —debili v užitku, ki ga namenjajo — debilom

Ker je bil tisti preprosti stavek tako grozljivo napačno razumljen: zdaj so mi je potrdila teza o debilih, je prišlo do tega, da so preganjalci shizoidu nastavljali na pot — debile in se hahljali v pest. MISLIM, DA — DEBILI NISO ZMOŽNI NITI V NEVARNIH DELIRIJIH TAKEGA ZLOČINA. KOT SO GA ZMOŽNI + DEBILI.

Še en konkretni primer: shizoid je šel preslikat neke tekste v delavnico telesnih invalidov, ki so ga sovražno sprejeli, da je shizoid kar odpiral usta.

Blagajnik reče: dobrodošli, tovariš. Imata drobiž, tovariš?

(Shizoid odide)

Kdo je bebavo razširil misel, da sem za diskriminacijo žrtev narave v tosiloumskem sistemu? Kdo so ti objekti?

Potem se spomni: pozabil sem dodati PREDZNAK. + Debili so mislili, da psujem — debile in so zgroženo staknili glave: pokažimo shizoidu nekaj vrlih —debilov in mu dokažimo, da nima kaj psovati naših ujetnikov tosiloumske blaznice! — debile nato vtaknejo nazaj v prisilne jopiče in se usedejo k zapečeni purici.

No, zato popravljam: v prvem stavku so mišljeni + debili.

Pustimo zdaj te nepomembneže in se ozrimo v Orwellovo 1984.

Shizeid pravi: neka deklica še vedno vpije: MENI SE JE ZGODILO!

Tesiloumski sistem je pusti v tem prepričanju, saj je Orwell pisal vendar knjigo zanje. Ni dvoma.

Če bo šlo to dekletce v svet in reklo: poslušajte, meni se je pa res zgodilo tako kot onemu v knjigi 1984, se bodo tujci smehljali, tosiloumski sistem pa krohotal.

Vsi srečni momljajo: no, ljudje, še smo tu. Orwellova napoved se ni uresničila. Pustimo literate! Deklica pa naj kriči!

Samo, da deklica tega ne kriči zaradi sebe.

(huronski smeh)

»Lucidni« poznavalci Hitchaocka pišejo: ali se je Orwellovo 1984 uresničilo? Potolažijo me z vestičko, ki jo pozna vsak osnovnošolec (vsaj tisti, ki še niso usmerjeni): Orwell je samo obrnil letnici 48 in etc. Hahljajo se v pest.

Orwell je aludiral na NEKAJ, česar ni razložil, ampak je VEDEL. Jaz bom to imenovala PER VERSO. Orwell se je vprašal, pravi deklica v svojo preproščini, čeprav je to vnaprej vedel (pravim jaz):

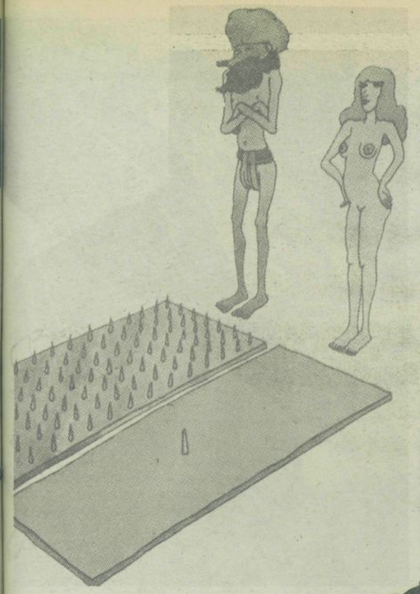

GANJANEGA

Eden od strahov se prikrade v posteljo k ženi R in ji neslišno šepeta besede v uho: čutiti je samo premikanje vlažnega zraka. Redke dlačice na Ribini bledi, nabuhli koži sršijo pod umazanim plaščem nedoločljive barve, ki služi za obleko in odejo hkrati.

Gnilobne bakterije nemoteno glodajo mrhovino in se sprehajajo po zaudarjajočih ribah, ki jih je R odvrgla zvečer, ko si je napolnila želodec. Želodec si žena R najlaže napolni z morsko golaznijo, ki tako ljubeznivo boža goltanec in neizprosno spolzi v smrdljive cevi prebavnega trakta. Kadar se Riba krmi, sedi sklučena v kotu bunkerja in prisluškuje vrvenju v trebuhu: ko gloda ribe in alge, ki polzijo med pljuči, pričakuje, da bo s hrano napolnila tudi kleptomanske gonade, ki se nikoli dovolj ne potuhnejo.

Kdaj bo? Ni stika? Riba golta in čaka.

Včasih vrvenje bakterij zmoti pronikajoča svetloba: s sluzastimi očmi utrujeno zrejo vanjo. Ali hitro se obvladajo — kvaliteta golazni — in nadaljujejo razkroj.

Nihče nikogar nič ne sprašuje.

Med božanjem prstnih odtisov žene R, izpuščanjem plinov golazni in komaj opaznimi obrisi stopinj, ki so jih v vlažnem zraku pustili strahovi, se vleče pajčevinasta rešila nitka: igra v temnem buhkerju pod zemljo je že vnaprej propadla, vsem akterjem znana, če ne bi poznali napisa na pajčevini, ki se lepljivo vleče za ženo R, strahovi in golaznijo: PER VERSO.

Kako prenese Riba svoje prebujanje?

Večkrat se zbudi z vpraašujočim občutkom, da je nekje nekaj narobe. Nekaj manjka. Nekje boli.

Odkod ta kri na plašču? Menses? Vnetje mehurja? Počena vena na nogi? Nos? Otiščanec? Strahovi?

Potem najde svoj jekleni noht ne sredincu leve roke zaboden v pleksus. Iz njega nežno polzi kri.

Željko Železnik

BACK TO THE USA

ogoljufan
drogiran
legaliziran
prostituiran
industrirraliziran
korumpiran
iskoriščan
bombandiran
manipuliran
sestradan
avtomatiziran
zapiran
uniformiran
blokiran
reformiran
organiziran
zabavan
likvidiran
diskriminiran
razrajcan
ku klux klan
zaklan
zafuran
ekran
kastriran
zbezgan
grudobran
resigniran
konzerviran
motoriziran
naplahtan
polizan
našopan
američan
idealiziran
prodan
prebrisan
znan
ovenčan
zbran
biznisman
intervjuvan
zlagan
šarlatan
bolan
fotografiran
izživžgan
prsran
superman
teleban
filman
izbran
treniran
primoran
prešvican
smotan
nasmejan
zavarovan
neomadeževan
an ban pet podgan
dober dan
RONALD REGAN

SHIZOIDA

A.

To je torej..

Samo — kdo mi je zasadil noht vanj?

Nervne pretrese take vrste žena R bliskovito prenese. Sicer marsikaj prenese: liter ruma. Tri škatle cigaret na dan.

Riba ne sprašuje, ne hiti, ne gleda na uro: šest! dve! sedemnajst! dvajset! dvaindvajset! Ne sprašuje: kolikokrat sem bila zadovoljena v tem tednu? Ko se usede na ginekološko mizo in se zazre v mesnat ginekologinjin obraz: kolikokrat imate spolne odnose, tovarišica? zre z nepremičnim obrazom tepca, ki ne ve, kaj ga sprašujejo, z izrazom tepca, ki mora rešiti infinitezimalni račun. Pogleda svoje ledene prste, jih razširi, nato pa hitro skrije za hrbet.

Mesarica jo gleda z uskočenimi okončinami: v eni roki bodalo, v drugi bikova jajca. Kolikokrat jeste svinjino? dvakrat na teden? manj?

Žena R pograbi svoj umazani plašč in sopeč spolzi iz mesnice.

Mesarica zre.

E? E?

Ali se bo dan pričel z neustavljivim tokom idej in izprijenih misli, kakor včasih, ko se med spanjem pokaže rdeča nit naslednjega dne, še enega v verigi zapisov nulla dies sine linea?

Ko sonce napove dobre predispozicije za jutranji fuk mladih parov, ko jetniki iz celic zrejo v stožec rumenega prahu z novim upanjem, ko profesor pride izredne volje v razred, ko reče tajnica: danes grem smučat! takrat se žena R približa krogu hladnega zraka sredi bunkerja. Tam počivajo najodurnejši strahovi in najbolj nezamisljive grožnje.

Riba zre z brezbarvnimi zrkli v luknjo in čaka, sodeluje s časom. Je solidarna z njim. Solidarnost je sploh ena izmed najmočnejših lastnosti shizoidov, kreatur narave matere prasice. Poleg solidarnosti obstajajo v shizoidih v čisti obliki še občutek za pripadnost, občutek za resnico. Mehko zvijajoči se meščani se hahljajo v pest in si kimajoče prišepetavajo: sveta preproščina! živa naiva! Liebe Madchen! usedejo se k purici nadevani z janežem.

Preteklo je izprijeno. Mati je izpriiena. Izprijeno je po etiki v pozitivnem sistemu eliminirano. Mora biti eliminirano. Pa ni. Zato je etika v pozitivnem polu nepravilna. Mati se eliminacije v pozitivnem polu reši le s popolno indentifikacijo s sedanjimi. Pravilna je smrt preteklih. Nepravilna je oblast preteklih. (za sveto preproščino: spet moram razlagati: ne smrt trupla! smrt preteklega duha)

Kaj zanima barbare?

Etos.

Zato bodo s tem težili še in še.

Ta kratka interpolacija naj bi nakazala misli shizoida ob luknji s strahovi: shizoid misli ne kontrolira, ne povezuje. Misli kontrolirajo shizoida. Riba zre z brezbarvnimi zrkli v luknjo in čaka. Ko jo najbolj smrdljivi strah, strah pred smrtjo, zagrabi za goljatski vrat in jo vleče v globino in ko jo grožnje, povedane ali nepovedane grizejo v tenke gležnje, obute v kuščarjevo usnje, sproži ves šibki mehanizem samoobrambe in napenja žile na vratu in se napihuje. Včasih katera izmed tenkih modrikastih žilic poči. Takrat se pocedi bledikasta kri po koščenih ramah in jeklenem oklepu.

Med otepanjem Ribinih dolgih rok in vreščanjem ostalih strahov se zasliši pokanje svetlečih točk na pajčevini v kotu bunkerja: po vlažni steni leze želva in momlja: dolgo življenje! Za njo polzi bela kristalna tekočina in riše napise ambra mošus afrodiziak, ki kričijo: ah! a! ne! še! še enkrat! potisni! močno! hitreje! raztrgaj me! okrog! suni! pljuni! a! Ko Riba zasliši pljuni! odpre svoja usta z zobmi morskega psa in zarjove: A! Ogabni strah jo izpusti in izgine v globini z ostalimi strahovi, ki se ga krčevito oklepajo in lajajo proti ženi R, ki premočena stoji ob robu luknje.

S tem, ko ve za strah pred smrtjo, seveda tega ni spoznala. Shizoidi imajo zelo elegantno navado namreč, da stvari ne imenujejo, tudi ko jih že poznajo. Prepričani so, da stvar s tem, ko jo imenujemo, tudi ubijemo. Nerodno je tudi to, da je za shizoida stvar vse: pojmi, ideje, atributi, skale, čustva, pincete. Zato je ustvarjalcu, ki je zatorej hkrati tudi ubijalec, težavno interpretirati življenje in človeško podobo shizoida, pot te lepe brezciljnosti. Stvar izgubi pomen in cilj naše smeri, če jo ubijemo. Zato pride uboj v poštev samo takrat, ko stvar ne služi več svojemu namenu, ampak našemu. Treba je čakati.

V 4. številki pa nam je tiskarski škrat zasral tekst 'PLAKATIRANJE PREPOVEDANO', objavljen na naslovnici. 'Dekoracijo volišč' je prekrstil v 'demokracijo volišč', jasno pa je, da so naša volišča demokratična in da rabijo samo dek oracijo in ne demokracije. Vsem, ki so se zaradi te napakepo— čutili prizadeti, se iskreno opravičujemo.

Na vesti pa imamo še dolg iz 1. številke, ko smo pod tekstom z naslovom 'KAJ SE GREMO?' pozabili natisniti, da gre za ponatis iz metliških 'RAZMERIJ'. Opravičujemo se.

Časopis študentov Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani I. izdaja UK ZSMS, Ljubljana. UREDNIŠTVO: Saša Danev, v. d. gl. urednika, Andrej Klemenc, v. d. odg. urednika, Igor Lukšič, Robert Botteri STALNI SODELAVCI: Gligor Atanasovski, Dragica Korade, Katarina Žumer, Marinka Poštrak, Samo Škrbec, Jasmin Držanič ČASTNI ČLAN: Pavle Bračko Oblikovanje in tehnična ureditev: Andrej Kocjan. Distribucija: Zoran Thaler. Lektoriranje: Samo Koler. Tajnik: Nela Malečkar. Naslov uredništva: Kersnikova 4, Ljubljana, telefon: 319-496. Izdajateljski svet: Ludvik Horvat (predsednik) Andrej Lukšič, Zoran Kariž, Aleš Kardelj, Bojan Klenovšek, Robert Škrlj, Primož Hainz, Matjaž Jevnišek, Igor Lukšič, Robert Botteri
Tisk: Tiskarna Ljudska pravica. Priprava: IBM Dnevnik. Naklada 5000 izvodov, cena posamezne številke je 35 din.
Oproščeno temeljnega davka za promet po sklepu št. 421-170, z dne 22. januarja 1973.
Javni sestanki uredništva so ob ponedeljkih ob 18. uri. Uradne ure: vsak delavnik od 10. do 12. ure.

Žarko je sijala mesečnina. Izza tujih gora pa se je vzdignila senca tako mogočna, da je zatemnila vse nebo. Sama smrt je bila, črna in gola, na glavi pa je imela veseljaški klobuk. S silnimi koraki je šla od hriba do hriba, v levici je zibala gosli, v desni- ci je držala lok. In njene pesem je bila kakor posmehovanje ubogim, zaničevanje žalostnim zasramovanje upajočim. Trdo je šla od hriba do hriba in njene noge so bile do kolen oškropljene od nedolžne krvi. Kamor je stopila, so se bajte rušile, je trava vene la, so padali gozdovi. Za njo pa je stopal, natanko po njenih stopinjah je hodil bosjak neboglijenec. Hlače so mu segale komaj do kolen in prevezane so bile z vrvjo, na cesti pobrano. Gologlav je bil in golorok, v lica bled in bolan, pod pazduho je tiščal harmoniko. Njegovi oči so gledale žalostno in solzo za solzo je kapala iz njih. Kamor je taka solza kanila, je veda trava ozelenela, so gozdovi zašumeli, so mrtve bajte čudežno oživele. Šla je senca s silnim korakom preko vse dežele, tisoč plahih oči je strmelo nanjo, tisoč prestrašenih src je molilo. Obadva, smrt in godec, sta tiho utonila v daljno noč. Hladen veter je zapihal od severa, zamolklo je v gozdovih zabučalo... Kaj je že minila polnoč? Kaj je čas in ura, da se izpolni to trudno tisočletno hrepenenje?... Glej, oko, razveseli se in upaj — ali se ne drami zarja na vzhodu?....

IVAN CANKAR, KURENT

Pozitivna ideja je .....pozitivna ideja!.....Narodu je treba idealov.....brez idealov ni življenja.....Napredek..... svoboda.....višji cilji.....vse za narod.....mladina...hej Slovani.....

I. Cankar, Bela Krizantema